

23-24
1935
50 S.

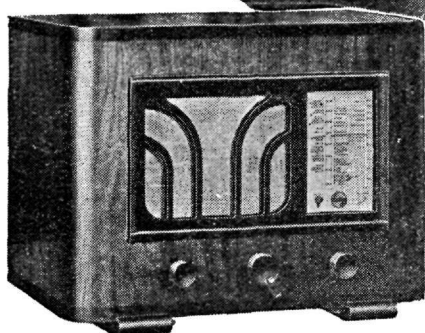
AXEL ROSMANN

KAITSEKODU

Jõuluks PHILIPS

maailma võti
igasse pere-
konda!

PHILIPS pakub oma täielisest raadioaparaatide seeriast raadioaparaate igas hinnaklassis, millest igaüks kannab raadiotehnika täiuslikkuse sümbolit – embleemi tähtedest ja lainetest!

Rahvavastuvõtja 1936 Hind Kr. 120:—
Patareivastuvõtja 835 B Hind Kr. 175:—

Oktoodsuperid:

510 A vahelduvvoolule Hind Kr. 220:—
510 U vaheld. ja alalisvoolule Hind Kr. 230:—
525 A vahelduvvoolule Hind Kr. 265:—
525 U vahelduv- ja alalisvoolule Hind Kr. 275:—

Super inductance:

Patareivastuvõtja 738 B Hind Kr. 280:—

Multi inductance:

535 A vahelduvvoolu'e Hind Kr. 395:—
535 U vaheld. alalisvoolule Hind Kr. 415:—
536 A vahelduvvoolule Hind Kr. 525:—

Järelmaks võimaldatud 13 kuuni.

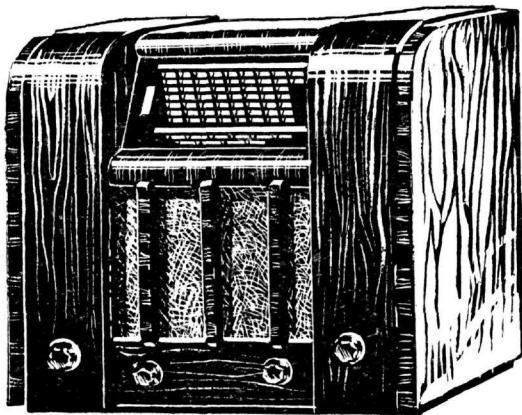
*Iga vastuvõtja eest annab
PHILIPS kirjaliku garantii.*

PHILIPS

Jõulurõõm on täielik igas Eesti kodus

RET raadioga

Kodumaa töö

ei ole mitte üksi võistlusvõimeline, vaid
on parem kui välismaa,
seda tõendab teile

Raadio-Elektrotehnika Tehas

„RET“

oma uudisvastuvõjafega

Müügil:

RAADIO KOOPERATIIV

Tallinn,
S. Karja 9

Tartu,
Promenadi 5

Pärnu,
Rüütli 40

Rakvere,
Vaksali 8

*Igale perenaisele hea
ja odav õmblusmasin*

Võistlemata odava hinnaga ostate

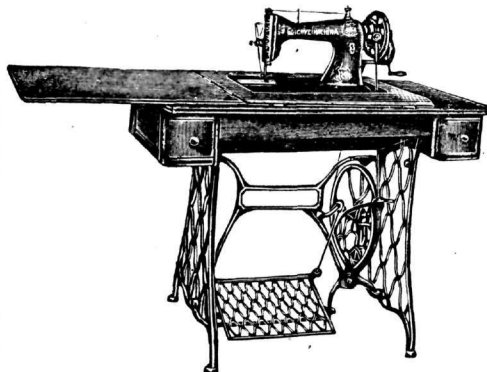
Nõuk. Vene õmblusmasina „Goschweimaschina“

Nõuk. Vene õmblus- masinad

on valmistatud kõige
paremast materjalist,
paremate asjatundjate
juhatusel, on vaikse,
kerge käiguga, ning tee-
vad peene, ühetasase
õmbluse.

„Goschweimaschina“ masinad

on enne turulesaatmist
põhjalikult proovitud ja
võistlevad julgesti maa-
ilma parimatega

Tagavaraosad saadaval kõigis müügikohtades.

Esindaja Eestis: **M. NARITS & Ko**

Tallinn, V. Posti 5, tel. 446-68

MÜÜGIKOHAD:

O.-ü. Esto-Muusika, TALLINN, Viru 2
TARTU, Aleksandri 2
PÄRNU, Rüütli 41
VILJANDI, Lossi 14
Aug. Taal, VÕRUS, Tartu tän. 15
Petserimaa üh.-pangamaja, PETSERIS
Joh. Tibbing, NARVAS, Joala 15
M. Ellert, RARVERES, Tallinna tän. 16
Järva Majandusühisus, PAIDES
A. Schmidt, JÕHVIS
V. Schmidt, TAPAL
H. Känd, RAKKES
A. Koomann, LIHULAS
Vennad Neumannid, TÕRVAS
J. Goldberg, AHJAS
Pärnu Majandusühisuse osak., VIGALAS
A.-s. „Bergmann“ KURESSAARES
Majandusühisus, LAIMJALAS
” JÕGEVAL

Nüüd on võimalik kõigil muret-
seda endale isiklikku relva, sest

Francisco Arizmendi

relvatehas teeb eri hinnasoodus-
tusi kaitsemalevlastele järgmiselt:

Singer püstol **Kr. 18.⁵⁰**
kal. 6.35
harilik hind Kr. 23.50

Singer püstol **Kr. 21.—**
kal. 7.65
harilik hind Kr. 26.—

Bolun püstol **Kr. 29.⁷⁵**
kal. 7.65
harilik hind Kr. 34.75

Ideal püstol **Kr. 19.—**
(kääbus), kal. 6.35
harilik hind Kr. 24.—

Parimaks soovituseks ülalnime-
tatud relvadele on see, et 1934. a.
sisseveetud käsirelvadest oli lige-
male ²/₃ FRANCISCO ARIZ-
MENDI relvatehase relvi

Peaesindaja

Vidrik Särg

Tartu,

Promenadi 2, tel. 78

Saadaval vastavates ärides ja
Sõjaväe majandusühisustes

Raha ja ostuloo ettesaatjale saa-
dan relva lähemasse tellija posti-
asutusse

Nõudke vastavaid tutvumisbro-
šüüre

T/Ü.

**O
OMA
A**

Kontor: Jaama t. 12

Tel. 313-72

Parimad perenaiste
ostukohad on
pühiks ja alati:

KAUPLUSED:

Nr. 1. Paldiski mnt. 11	tel. 448-36
Nr. 2. V. Ameerika tän. 36	„ 464-59
Nr. 3. Kreutzwaldi t. 2	„ 305-90
Nr. 4. Väike Pärnu m. 23	„ 459-44
Nr. 5. Graniidi tän. 3	„ 439-90
Nr. 6. Suur Tartu mnt. 50	„ 312-02
Nr. 7. Tatari ja Liivalaia tänavaga nurgal 23/31	„ 459-51
Nr. 8. Poska tän. 28	„ 308-57
Nr. 9. Suur Pärnu mnt 14	„ 446-99
Nr. 10. Tehnika tän. 2	„ 448-31
Nr. 11. Vabriku tän. 8-d	„ 449-65
Nr. 12. Raua tän. 55	„ 301-15
Nr. 13. Katusepapi tän. 38	„ 312-19
Nr. 14. Narva mnt. 142	„ 304-25
Nr. 15. Soo tän. 2-a	
Nr. 16. Imanta tän. 36	„ 464-89
Nr. 17. Girgsoni tän. 2	„ 464-91
Nr. 18. Lauupeo tän. 14	„ 314-39
Nr. 19. Kreutzwaldi tän. 19	„ 314-70
Nr. 20. Paldiski mnt.	„ 454-45
Nr. 21. Piik tän. 45	„ 430-78
Nr. 22. Vaestekooli 5-a	„ 465-08
Nr. 23. Koidu tän. 36	„ 448-79
Nr. 24. Kreutzwaldi/Raua n.	„ 313-93

LEIVATEHASED:

Nr. 1. Vabriku tän. 8-d	tel. 449-65
Nr. 2. Teiliskivi tän. 1	„ 467-72
Nr. 3. Narva mnt. 142	„ 304-25

PUUHOOV:

Narva mnt. 27, tel. 304-24

63.000.000.000.000

sendi

väärtuses on elu-
kindlustusi
kultuurilmas jõus

**Teie poliis
puudub nende
hulgas...**

Kuid kindlasti Teie ei kavatses
jääda ilma maailma võimsai-
mast kaitsevahendist — elu-
kindlustusest

Seepärast kirjutaäge suuri-
male kodumaa ühistegelisele
kindlustusettevõttele —

Kindlustusseltsile

„E E S T I“

asuf. 1907. a. —

ning Teile saadetakse täiesti
mittekohustavalt sobiv elu-
kindlustuse plaan, mis vastab
Teie nõuetele

Seltsil kontorid igas linnas
ja esindused kõigis rahva-
rikkamates kohtades

Mugavaim ja elegantseim kino

ATE-PALACE

Pärnu, Vee t.

KINOTEATER

CAPITOL

Moodsaim & mugavaim Pärnus

TALLINNA KIVITRÜKIKODA
R. TOHVER & KO

VASE-SUGAVTRÜKK –
AJAKIRJU JA PILTE
KIVITRÜKK –
ETIKETTE, PLAKATEID
OFSETTRÜKK –
PILTPOSTKAARTE, ETIKETTE
RAAMATUTRÜKK –
RAAMATUID, AJAKIRJU,
AKTSIDENTSTOID
FOTO-LITO –
MITMET-VARVI-ULESVÖTTEID
RELJEEFTOID

S. TARTU 49
TELEFON 313-07

EESTIMAA PÖLLUSAADUSTE ÜMBERTÖÖTAMISE
OSAÜHISUS

„VIRU“

Tallinn, S. Kloostri 22/18
Telegr. address: „Turum“
Telefon 437-84

Vabrikud: Rakveres, Kadriinas ja Jõhvis

Toodavad: kartulitärklist, kartulisiirupit ja dekstriini

PEAESINDAJA:

A/S. „RUMBERG-TUBERG & KO“

Tallinnas, S. Kloostri 22/18

Väike- Royal

on maailma kõige vastu-
pidavam, otstarbekohasem
ja täielikum väike kirjutuse-
masin. Kas olete Teie juba
varem masinal kirjutanud,
või on Väike-Royal esimene
kirjutusemasin, mida Teie
kasutate, kuid igal puhul
olete Teie Väikese-Royal
kirjutusemasina vastupida-
vusest, käsitamise lihtsusest
ja mõnususest, tema meel-
divast välimusest ning tema
töö nägususest vaimustatud

V. Loun & Schitikov

Tallinn,

Niguliste 18, tel. 434-37

Nr. 23/24

1935

SISUKORD:

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maido
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaatmiseks markimata
käsitõõ kirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti
ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: à üks lehekõõlõg
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Kindral J. Orasmaa: Rahu, tasakaalu
ja õõhtmeelt.

Õp. Fr. Stokholm: Nõnda armastanud!

A. Peel: Mentaliteet ja massisugestioon

Ev. Viskel: Põhjamaised pühad

E. Pa: Jõõlud vanasti

A. V.: Relv ja raamat käsitõõ käes

A. Taioste: Eestlasele eesti nimi — eesti
kodule eesti lipp!

R. Heintaid: Eesti noored — eesti tule-
vikulootusekandjad

E. Metlak: Tagavaraväe ohvitseride
aukõõrgenduse katseist käesoleval
aastal

M. Arak: V õõleriikline naiskongress

H. Tombach: Lõõnuuasjandusest meil ja
mujal

R. Tandre: Kommunistlik mässukatse
17. det. 1918. a.

A. J.: Aumärkide ja ordenite ajalugu

A. Simon: Buuri sõda

A. Hinnom: Jõõlud enne ja nüüd

Ar.-At.: Kui saabub aasta 1936

A. KLAFF

PABERI- JA KIRJUTUS- MATERJALIKAUPLUS

Harju 20, Tallinn, tel. 436-51

KÕITEKODA

A. KLAFF

Vene 10, Tallinn

1/2 J. KOPF

KALLISMETALLSAADUSTE-
JA LAUATARVETETÖÖSTUS

TALLINN, PIKK TÄN. 27
KÖNETRAAT 441-21 ASUT. 1891

MÕÖDUANDEV ÄRI

LAUATARVETE, AUHINDADE, AUKINGITUSTE
JA MÄRKIDE VALMISTAMISES KALLIS- JA
TEISTEST METALLIDEST

KAITSEMÄRK
M U N K

Alpina — KVALITEETKELLADE AINUESINDUS

ERATELLIMISTE VASTUVÕTMINE OMA TÖÖKOJAS
VALMISTATAVATE KAVANDITE JÄRELE

G. MALKOV-PANIN

METSAEKSPORTÖÖR

TALLINN, PIISKOPI 2
(end. Duglase 2)

TELEFON 465-02

O S T A B

PROPSE JA EKSPORT-KUUSELATTE

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 23/24

Tallinnas, reedel, 20. detsembril 1935

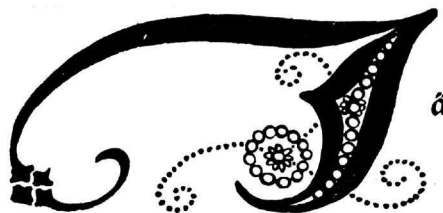
XI aastakäik

№ 23/24
KINGIRAHVALEHT

Rõõmsaid jõulupühi!

Rahu, tasakaalu ja ühtmeelt.

älle on möödumas aasta, kadudes igawikumerre kõige-
ga, mis ta toonud ja annud. Marsti kõlab üle meie
kauni kodumaa kirikutellade helin, kutsudes kõiki osa
wõtma ja osa saama jõulurahust.

Kujunegu tänausesed jõulud meile kõigile tõsisteks rahu ja
rõõmu pühadeks. Jõulu tähistel asugu kõikide hingedesse ka täie-
line sifemine rahulikkus; see rahu juhtigu meie edaspidist tööd nii,
et sellest oleks tõsine heameel meie kodumaal.

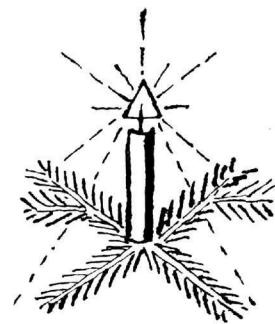
Lõpule jõudew aasta on olnud nii mitmeski meie rahwale mur-
ranguaastaks. Kuid nagu teatud rahulolu ja rõõm asub hinge,
kui näed, et kõik need murrangud on meie rahwa kaineist järele-
mõtlikkusest tingituna ja meie tublide rahwajuhtide ennaastohwer-
dawa eestjuhtimise töö tulemusena toimunud kindlasti edu poole
ning tulewad kasuks meile kõigile. On olnud ka halba,
kuid Kõigewägewam on juhtinud enamikku meist tõe ja õiguse rada-
del ja waid üksikud on kaldunud kõrwale rahwusterwiku teest.

Mööduw aasta on olnud töörohke, kuid wiljakas ka meie waba-
tahtliku kodukaitse töös ja tegewuses. Tõsise rahutundega läheme
wastu rahupühadele ning wõime nautida täielikku jõulurõõmu, tea-
des, et meie pere on annud oma parema ja seisab kindlalt ja
wantumata oma sihtide teenistuses.

Uastawahetus kutsub kõigis meis esile teatawa erkuse. Oli-
latse nagu igal aastawahetuse ootel — mis on ees ja mida toob
uus aasta? Inimesed tunnewad wajuadust rahu ja püsiwa tase-
taalu järgi. Kõik soowiwad endast raputada kõike seda, mis hin-
ges jäänud weel koormawat ja murettekitawat; kõik soowiwad, et
tulewikus ei toimuks midagi sääraist, mis wapustaks meil sifemist
kui ka wälisest rahu. Seda soowitakse tõsiselt. Selle eest ollakse walwel!

Senise kindlameelsuse ja ilusa töö ning tegewuse nimel soowin
kogu meie kaitseliidu perele rõõmsaid jõulupühi ja õnnerikast ning
rahurikast uut aastat!

Nõnda armastanud!

«KAITSE KODU'le!» JÕULUKS KIRJUTANUD

FR. STOKHOLM

K. L. Tallinna maleva õpetaja

„Nõnda on Jumal maailma armastanud, et Tema oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes usub temasse, ei saaks hukka, vaid et temal oleks igavene elu.“
Joh. ev. 3. 16.

Kaunim jõulusõna, ilusaim jõulumõtte väljendus: nõnda armastanud! Selles lühikeses jõluevangeliumis helisevad kõik jõlukellad, kõlavad kõik jõululaulud, põlevad kõik jõluküünlad. See sõna paneb särama laste ja vanemate silmi, teeb südamed soojaks, toob õnnistust ja taevarahu kodudesse.

Nõnda on Jumal maailma armastanud! Kõik inimeste saavutused ja leidused, mille üle inimsugu õigusega võib uhke olla, kahvatavad selle jõulusõnumi valguses: Jumal on armastus!

Kui keegi Jumalat tahaks maalida, siis peaks ta armastust maalima, Jeesust maalima ja Jeesuse risti maalima pealkirjaga: Ta armastas inimsugu kuni surmani! Ta armastas inimsugu, kes tihti oma tujude ja himude sunnil põgenes Jumala eest, kes armastuse ja rahu asemel vaenu ja viha, rahutust ja surma külvas...

Jõulud! Mis on nad meile? Kas lühike vaerahu ja puhkeage eluvõitluses? Kas lühike hingetõmme kodurahus? Kas ilus muinasjutt lastele, mille kuuldes meie oma lapsepõlv isakodus meele tuleb ja meie ise mõneks hetkeks pühal jõuluõhtul lapsiks saame! Ei! Jõulud, õigemini Jeesuse Kristuse sünnipüha, on palju, palju enam!

Jõuluõhtul sündis Kristus! Jõululapsel ei olnud muud aset kui laut ja sõim! Laps sai meheks ja on ise endale auaseme loonud oma usu, väsimata töö, inimarmastuse ja seesmise rahu läbi.

Ta on Kõigekõrgem ajaloos. Tema tõi inimesoole uue vaimuvalguse, uue elu ja uue armastuse. Ainult Tema püha armastus võib ühendada rahvast üheks pereks, kes tunneb, et ilus on elada Jumalast kingitud kodumaa pinnal, ta on meie õnn ja

rõõm, siin leiame taevaliku rahu. Meie rahuta ajal maailmas saame jõluevangeliumist uut jõudu ilusaks tuleviku eluks. Ükski, kes usub jõluevangeliumi, ei saa hukka, vaid leiab maises elus jõulvalguses igavese elu alguse.

Kaitse Kodu! pere! Pühitsegem jõulupühi jumaliku armastuse pühadena! Kadugu kõik mure, kõik kadedus, kõik viha ja vaen! Kuulgem taevaliste jõululaulu: „Au olgu Jumalale kõrges!“

Suuremat au Jumalale ei suuda meie anda kui seda, et meist enestest tõise Jumala- ja vennaarmastuse kiired paistavad mõtetes, sõnades ja tegudes kaasinimestele ja rahvale.

Kuulgem taevaliste jõululaulu: „Rahu maa peal!“ Taevalik rahu asub hinge, kui Jeesuse püha, ennast ärasalgav armastus võidab ja ühendab kõiki heale tööle ja rahulikule elule kalli isamaa kasuks.

Kuulgem taevaliste jõululaulu: „inimestest hea meel!“ Kui Jumal ka eksivaid inimesi isa kombel on armastanud ja Temal neist siiski hea meel on, kui nad palves ja usus Isa juure tulevad pühal jõuluõhtul, kuis võiksime meie siis ütelda: see ehk teine kaasinimene ei meeldi mulle, ma ei salli teda!

Nii kutsub jõulurõõm meid armastusele püha Jumala, kalli kodumaa ja kõigi meie kaasinimeste vastu.

Andku Kõigevägevam meile kõigile seda jõuluskus, jõulurõõmu ja jõuluarastust! Siis heliseb meie armsais Eesti kodudes elujõuliselt ja rahustavalt vana ja ikka jälle uus jõululaul:

„Oh sa rõõmustav, oh sa õnnistav,
Püha, kallis jõluaeg!“

JA MASSISUGESTIOON

Tihti peale kuuleb seltskonnas kõneldavat tuleviku-sõja küsimusist seoses maailma poliitiliste probleemidega. Sinna ütleri: ega tulevikusõda ole enam vabadussõda, kus partisanina said olla vaenlase vastu, nüüd teevad lennukid ja gaasipommid töö mõne tunniga. Niisugust juttu ei aja mitte harimata ja mitteteadlikud kodanikud, vaid seda võib, kahjuks, kuulda igas seltskonnakihis. Ka seal, kus seda kõige vähem julged loota. On tekkimas vastav mentaliteet. Teame väga hästi, mis tähendab väljakujunenud töökspidamine, kui seda aitab järjest tugevdada sugestioon. Eriti kui see muutub massisugestiooniks. Kartlikkuse silmapilgud, kui nendele ei leia parajal ajal vastumürki, saavad saatuslikuks, nagu seda aastat viis tagasi prantsuse rahva kohta tähendas üks prantsuse riigimeestest.

Meie ei tona sellele küsimusele pöördta vanem tähelepanu, seda enam, et väikerahvas, elades suurte naabrite kõrval, on ikka natuke ebaukslik ja püüab alateadvuses end alahinnata, missuguse nähtusega meil oli tegemist ka vabadussõja algpäevadel.

Seepärast on kaitseliidul kõigi ta eriharudega küll väga suuri ülesandeid just selle mentaliteedi kujunemise vastu võitlemiseks. Kui kaitseliit aastaid heal meelel tegi peaaegu ainukese asutusena riigis positiivset riiklikku propagandat, siis on nüüd, millal riik ise on loonud endale propaganda-aparaadi, osa tööenergiast vabanenud ja see tuleks juhtida kaitseliidu otsesele alale. Üks nendest otsestest aladest on rahvas julgeolekutunde kasvatamine ja võitlus teadmatusega sugereeritava arguse vastu.

Nii meie sõjaasjatundjad kui ka suured sõjaautoriteedid maailmas on julgeoleku küsimuse lahendanud nii, et enesekaitsjal on ka ülejõu suhtes ülekaal. Väikesel, kuid hästi korraldatud rahval on plüsse suurte rahvaste ees. Kuid ühtlasi on ka ära näidatud, kuivõrd üle hinnatakse tulevikusõda tehnilistes osades. Seepärast, et kallaletungi puhuks on leiutatud vastuabinõusid ja need seisavad kaitsjate käes.

Keegi ei taha salata lennuväe osa tulevikusõjas. Kuid samal ajal on lennuväe vastu leiutatud abinõusid, mis ta „koleduse“ hävitavad ja lennuväe asetavad samasugusesse seisukorda nagu teisedki väeüksused oma aladel. Selleks, et inimest tappa, on lennuvägi kalleim sõjajüksus. Samuti gaasisõda. Käesoleva aasta „Kaitse Kodu!“ veergudel on kujukalt näidatud Inglise asjatundjate kalkulatsioonide põhjal, kuivõrd raske ja kulukas on õhu-, eriti aga gaasisõda, ja et seda tarvitada reaalse tagajärgede saavutamiseks, peab vaenlane kulutama väga palju.

Viimati toodud väidete tõenduseks on Itaalia-Abessiinia sõda. Kõik suurriigid jälgivad oma kogenenud vaatlajatega praegu käimas olevaid lahinguid. Iga

närv on pingel all, et praegustest kogemustest tõmmata järeldusi oma maa relvasuuse väljaarendamiseks. Ja mida me naeme? Seda, et tehnika ei voida mitte igakord. Kui võiakse ette uua erilisi olukordi Abessiinias, mis teisel ei kordu, siis ei pea need taitel maarak paika, kuna igas sõjas on oma eriolukorrad, mis nõuavad seniste töökspidamiste ümberhindamist. Kuigi avalikkuse ette ei joua kõik need tähelepanekute analüüsid, mis praegu tehakse, siis ometi nõrgub seal tlabi see, mis on saanud juba käega katsutavaks. Nii avaldab juba maailmasõjast tuntud vaatleja K. Schumski oma arvamist lennuväe kohta. Ta jõuab otsusele: „Praegune koloniaalsõda Ida-Aafrikas on eeskujulikuks õppetunniks Euroopa armeeõde organiseerimisel. Raigitegelased ja vaimustatud sõjaautoriteedid rahvusliku kaitse küsimuste lahendamisel lakkavad võib-olla „lootmast taeva peale“ ja eelistavad „kindlat jalgealust“, kuhu neid kutsuvad maailma sõjaajaloo tuhandete aastate kogemused.“

Selle otsuse ta teeb selle järele, kui ta on jälginud maailma parima — Itaalia — õhuväe tegevust Abessiinias. Nagu saadud andmed näitavad, suudab õhuvägi väga vähe korda saata. See on seda imelikum, et abessiinlasil puuduvad vähimadki õhukaitsevahendid. Ometi kuuleme paljude Itaalia lennukite purunemisest ja hädamaandumistest, mis on tingitud lihtsast püssitulest, kus head laskurid ei raiska ühtki padrunit ilma, et lask tabaks.

Kui me võtame arvesse oma hästi väljaõpetatud õhukaitse meeskonnad, kes läinud suvel harjutustel tabasid sajanotsendilisel, siis peaks meil julgus tõusma.

See on üks näide sellest, mida saab iga rahvas panna vastu teisele, kuigi seistakse ülijõu ees.

Kuid meie sõjastrateegid võivad kõnelda veel palju reljeefsematest ja ilusamatest võrdlustest. Nad võivad näidetega tõestada meie enesekaitse jõudu. Tarvis on aga olla sellest teadlik ja mitte end lasta kaasa kiskuda mõtlemata arvamise avaldusist. Esijoones peab olema teadlik kaitseliitlane, naiskodukaitse liige, noorkotkas ja kodutütar. Kui igaüks nendest astub vastu mõtlematult esile toodud arvamisele, siis saame enda kätte relva, mis on vahedam kui ükski tehnika suursaavutus.

Praktiliselt on selles osas Tartu malevas juba samme astunud. Siin on määratud kindlaks loengute seeria, mis käsitleb just neid teemasid. Läbi võttes nimetatud loengute sarja võib juba ette ütelda, et ükski kodukaitse peresse kuuluv mees või naine, noor või vana, ei kuulu enam nende hulka, keda tondi seinale maalimisega võib käsi rüppes hoides panna ahastama.

Kuigi me massipsühhoosi tõttu kujunevat mentaliteeti praegu veel ei pea hädaohlikuks, peame ometi sellele avama oma silmad. Selleks on ülim aeg!

Ev. Viskel

PÕHJAMÄISED RÕHMAD

Mõned teadlased on arvanud välja, et koidutäht, mis omal ajal oli märk nud kogu maailmale Jeesus-lapse sündimist, olevat olnud harilik sabaga täht ehk komeet. Ja et selle komeedi ilmumine, järelkult ka Kristuse sündimine, polevat sugugi olnud sel aastal, millest me nüüd loeme oma ajaarvamist, vaid kümme-kond aastat — ma ei mäleta — kas varem või hiljem. See arvestus sobivat ka evangeeliumides märgitud teise tunnusega Kristuse sünniaja määramiseks — keiser Augustuse käsul korraldatud rahvaloendusega. Ja veel: et Kristuse sünnipäeva ei tulevat pühitseda varsti pärast talvist pööripäeva, vaid hoopis teisel aasta-ajal, mis sobivat tolle kuulsa koidutäht-komeedi ilmunisajaga...

Nagu oleks sel midagi tähtsust!

Nagu poleks meile, põhjamaiste jõulude pühitsajale, ükskõik, kas nad seal lõunas jõuluajal külvavad või lõikavad vilja, kas nad seal parajasti kastavad õitsvaid või juba valminud vilja kandvaid õli- ja apelsinipuid — meie jõulust see ju ei muuda midagi! Nagu ei muuda ajaloo sündmustest midagi nende numeratsioon, kas me üht või teist suurt sündmust inimkonna ja tsivilisatsiooni ajaloos seome ühe või teise aastaarvuga, kui need sündmused vaid ise on leidnud ja leiavad aset.

Jõulupüha on ka üheks sündmuseks meile igal aastal. Ja teda — meie lumist, valgusele tagasipöörmise, kuuselõhnalist ja aasta askelduste lõpu püha ei luba me endalt võtta ühelgi teadlasel. olgu ta aastaarvutused ja komeetide mõõtmiste tulemused kas või kõige täpsemad maailmas.

Jõulud. Tõsised Eesti jõulud. Maal:

Sauna-ahi suitseb hommikust peale. Taat pruulitab oma õlleankrute juures viimseid pruulimisi ning pruun vedelikuke ta kapakeses on nagu sula, lõhnav mesi. Peretoast tuleb imelisi lõhnu — maugud on juba valmimas, saiad-sepikud ahjus. Noorperemees on teinud käigu karjamaale ning läve ees püsti lumes ootab roheline jõulupuu. Peenike pere tagatoas teeb viimseid jõululauluharjutusi, s'lmad täis ootusevalgust..

Siis käiakse saunas, rakendatakse ruun saani ette, tuleb jõululauapäevane kirikuskäik. Kel vähegi võima-

lik, igatseb minna ja kuulata kirikus, säravate jõulukuünalde valguses tuhandeaastasi, ammu tuntud ja alati oma lihtsuses haaravaid lauseid jõuluevangeeliumist:

„Rahu maa peal ja inimestest hea meel...“

Siis tullakse koju, siis kogunetakse siingi jõulupuud ümber, siis on siingi alanud pärisjõulud kõigi nende kommetega, kogu ta leplikkuse, kingituste ja imelise koduse kerguse ja unustusega. Vanimgi süda saab nooreks ühe lapse sünni mälestades — oma lapsepõlve mälestades.

Rahu maa peal ja inimestest hea meel.

Meie, eestlased, oleme kuidagi harjunud endast ütlemata, et meid leiduvat kõikjal maakeral, igas ilmakaares. Et peagu polevatki maad või riiki, kus ei elutseks mõnd suguvenda.

See ongi õige suurel määral tõsi. Mereäärse rahvana ja mitmesuguste mineviku paratamatuste tõttu on ligi veerand meie rahvast veerenud võõrsile — laante ja merede, mägede ja ookeanide taha. Oleme ju „majake maantee ääres“ — selle elanikke võluvad ikka kaugused.

Selle järgi võiks oletada, et peaksime olema võrdlemisi kodupüsita, maajuurteta rahvas. Et eestlane kergesti ja vaevata võiks unustada oma kodumaa ning kohaneda võõrsil.

Ent ometi pole see nii. Just vastupidi. Oleme maajuurdunuimaid rahvaid maailmas. Oleme raskesti kodunevaid. Ühelgi suurrahval pole ega saagi olla sellaseid truudusttöötavaid kodumaa laule, sellast kodumaa tunnet nagu on meil. Ütlen rohkem: meie luules see kodumaa armastus on väljendatud teatava hõõguva freneetilisusenagi, mis on raskesti mõistetav võõrastele. Nad — olen seda ise kuulnud — n'metavad seda vahest fanaatilisuseks, ebaajumalateenistuseks. Tõlgitagu neile vaid mõni Koidula laul.

Ja samal ajal ometi ¼ meie rahvast on veerenud kodumaalt kaugele, otsinud endale kodu võõrsil.

On otsinud, aga ei leia. See võõrsiloleku tunne saavat neis elavaks eriti igal aastal jõulu puhul.

„Mis küll annaks käputäiegi lume eest! Silmapilgugi eest kord istuda saani ja sõita lumist teed... Lumise kuuse eest...“

„Mis jõulud need siin on! Ainult palmid ja kõik-sugu muud troopika taimed. Ühtki kuuseoksakest! Ja kui õhtu saabudes jalutad kiriku poole kuulama võõr-keelset jõuluevangeeliumi, pead alatasa seisatama ja pühkima higi. Kuumus tahab hinge võtta. Ning päeval käi troopikakiivris! Ilusad jõulud!...“

Nii kirjutab Brasiilia eestlane omakseile kodumaa-le. Tal pole tõsist jõulutunnet seal võõrsil. Kuigi ka tema võib seal lugeda ja kuulda „Rahu maa peal ja inimestest hea meel.“

Jutustas mulle vana meremees ühe oma elamuse kaugelt maailmameredelt, ühenduses jõuluga:

„See oli vist Port-Saidis Egiptuses, või oli see Aleksandrias. Sõitsin vene laevas — see oli veel tsaa-riajal — madrusena. Olime matkal Kaugesse Itta. Siin pidime vaid punkerdama süsi.“

Too sadam seal on ju igasuguste kirjude rahvaste panipaik. Leidub seal iga rahvuse esindajaid, enamasti mitte just paremaid eksemplaare.

Sõitsime sisse jõululaupäeva hommikul vara, iga-veese kuumusega. Araablasist töölised hakkasid korvi-dega kandma punkrisse süsi, meile, madruseile, anti igäühele kordamööda mõni tund vaba aega maalemi-nekuks. Õhtul pidi laevas olema midagi jõuluolemise taolist venelaste lauluga jne. Minu maalemineku aeg juhtus olema just enne seda.

Läksin ja lentsisin mööda linna. Oli tegemist üldse segavast rahvahulgast läbipääsmisega, pealegi kui sind iga silmapilk mõni hangeldaja või teejuht ta-hab käisest haarata. Tuli meele, et täna on ju jõulu-õhtu, otsisin siit-sealt putkadest mõne mälestuseseme-keese, et neid kord saata omakseile. Aga südames oli ikkagi kõrge tundmus — mis jõulud need sellased on, leitsaka-ilmaga ja sellase rahva maal!

Kui tulin tagasi sadamasse, oli sütelaadimine juba lõpul. Meie laeva piiras aga parv paljasjalgseid hul-guseid ja kerjuseid, enamasti jõmpsikaid. Nurusid ja ootasid meremeestelt mõnd kopikat raha, äravisatavat palukest või suitsu. Ja käratsesid, nii et jöle kuulata. Kõigis keeltes, ahvides järele iganes meremeestelt kuulnud sõnu.

Nad nähtavasti, kuigi ise muhameedlased, tead-sid väga hästi, mis meile tähendab jõulu. Ja et sel puhul ollakse heldem harilikust. Siin-seal mõni püüdis jorutada mõnd laulugi. Vaevaga trügisin nende vahelt läbi landgangini, et astuda laevale.

Seal, korraga, kuulen — mis tuttav viis ja sõnad need on? Üks kärisev ja kähe hää hakkas laulma: „Oh kuusepuu, oh kuusepuu...“ Päris eesti keeles, natuke nagu Saaremaa murrakus.

Jõudsin tekile ja otsisin silmadega lauljat.

See oli räpane araabiajõmpsikas, nagu kõik teised ta kaaslased. Rähmased silmad, määrdunud, räpane hame, porised käed ja kodarad. Paljajalu, paljapäi. Vilgas, häbematu kerjus. Aga jorutas eestikeelset jõululaulu...

Niisugune imelik tunne tuli. Olin laeval venelaste ja Krimmi greeklaste seas ainuke eestlane, ei kuulnud siin eales emakeelset sõnagi — ja nüüd korraga sada-mahulgu laulab mulle puhtas eesti keeles. Pealegi jõululaulu.

„Hei, kriimsilmadega poiss! Tule siia! Kust sa eesti keelt ja eesti laulu oled õppinud?“ hüüdsin üle reelingi poisile, kui see oli oma jorutamise lõpetanud.

Poiss muidugi ei saanud aru. Ta ainult taipas, et mu sõnad olid määratud temale. Trügis kähku lähe-male, padistas oma veidras keeles midagi ja algas uuesti „Oh kuusepuu!...“

Ma siis tirisin ta laevale. Viisin ta oma koi ette ja lasksin seal endale laulda. Ise ma ju ei oska kaht nootigi kurgust kätte saada. See jõmps aga oskas. Saaremaa murdes. Ja mul oli niisugune imelik kodune tunne. Kuulsin siis ka ta imelikust inglise-keele-sega-sest jutust, et läinud aastal jõulu ajal peatunud siin ka üks „urusside“ (venelaste) laev ja et paar madrust ühel õhtul kuski lokaalis tuupinud talle selle laulu...

Lasksin teda endale laulda mitu korda ning andsin talle siis rubla raha ja saatsin maale tagasi. Hiljem leidsin, et ta oli näpanud mu koi pea-alt nii mõnegi asja. Aga jõulutunne oli siiski. Ning öösel nägin unes jõulupuud, lund, jõuluvorste.“

*

Praegu elavatel põlvedel tuleb ehk paljudel ühen-duses jõuludega meele mälestusi, mis oma iseloomult õieti kuidagi ei võiks sobida rahupühade mõistega. Sest kui mitmed tuhanded meist pole jõulu ajal viibinud kaitsekraavides, revolutsioonide keerises, kannud rahu-pühade ajal kingituste pakikeste asemel relvi.

Ja praegugi käib seal kuski kaugel mustal mand-ril sõda ning sajad tuhanded emad palvetavad oma poe-gade elu eest. Sajad tuhanded mehed seisavad üks-teise vastas, valmis sajakaks tuhandeks roimaks.

Samal ajal nendegi kodused loevad või kuulavad: „Ja rahu maa peal ning inimestest hea meel.“ Rahu maa peal...

Meil, kodumaal, valitseb aga praegu tõesti rahu. Ning ei ole näha ette, et kaugel sõjakõmin ulatuks meile. Ei ole näha ette ka seda, et meieni ulatuksid mõningad sisemised rahutused, mida küll on üritatud.

Sest praegu elavad põlved Eestis mäletavad lähi-mast minevikust, kui valus on verise südamega laulda jõululaule. Kui raske on muretseda pühadel, mis kan-navad rahupühade nimetust, võitlusmõllus viibivate eest. Ja leinata langenuid.

Ja kui nüüd varsti perekonnad linnades ja taludes jälle kogunevad põhjamaise kuuse ümber, kui jälle homme-ülehomme sahisavad üle lumiste väljade reed, viies kirikulisi kuulama rõõmusõnumit imelisest rahu-toojast lapsest, ja kui pühitsemise teisigi juba hallist ajast püsinud põhjamaise valguse tagasipöörmise püha kombeid — olgu meil kõigil sooviks rahu ja heakäik meie kodumaale ja rahvale, ta hele ja valguserohke tulevik.

JÕULUD VANASTI

Meie päevil on jõul kristlik püha, kuid jõulude algupära ulatub palju kaugemale Kristuse sünniaastast. Juba kord varem tähendasime „Kaitse Kodu!“ veergudel kevadpühade kirjelduses, et ristiusk eelistas oma pühi sulatada kokku paganlike pühadega. Samuti on lugu ka talviste pühade või jõuludega. Jõulu nimi on Skandinaavia päritolu. Seal nimetati talviseid pühi „jul’ideks“. Juba enne viikingiaega tuletasid soomlased jul’ist joulud ja eestlased jõulud. Ent kas ka ühes nimega laenati pühade tähtpäev ja nende pühitsemise kombed, seda ei saa määrata kindlaks ühegi ajaraamatu põhjal. Teame vaid seda, et jõulude pühitsemist alustati toomapäeval ja lõpetati nuudipäevadega. Uus aasta ja kolmekuningapäev langesid jõulude hulka. Sellest ka vana traditsioon, et viimati nimetatud pühad arvestatakse ka praegu veel jõulude tsükklisse. Mitmes kohas maal kutsutakse uut-aastat uueks-jõuluks ja kolmekuningapäeva kolmandaks jõuluks või jõulusabaks.

Meie maale ristiusu saabumisel pühitseti jõulupühi kogu nädal, hiljem neli päeva. Rootsi kuningas määras 1772. a. jõulude pühitsemiseks ainult kaks päeva, mida ka meil tunnustati, olgugi, et meie maa tol ajal ei allunud Rootsile. Paljudes Euroopa riikides on kujunenudki välja kahepäevased jõulud, kuna Ameerikas, kus elutempo on palju kiirem kui meie mandril ja aega hinnatakse rahana, on jäädud patuma ainult ühele päevale.

Nagu teada, pühitsetakse jõule Jeesuse sündimise mälestuseks. Seda ainult hilisemal ajal, sest ristiusu algkogudused ei tohtinud midagi teada Kristuse sünnipäeva pühitsemisest. Nad nimetasid seda paganlikuks kombeks, sest kuidas võivad jumalad sündida. Sellase argumendiga esines kolmanda sajandi lõpul ristiusu teoreetik Arnolius. Seepärast ei püüdnud ka ristiusu algkogudused määrata kindlaks Jeesuse sünnipäeva, vaid see sündis alles hiljem, kui oli üldiselt lõõnud läbi jõulude pühitsemine.

Õige paljud sünnipäeva määravad paigutavad selle kevadisele aastaajale. Kõigepealt arvati õige olevat 28. märts, mõni aeg hiljem 2. aprill, siis 19./20. aprill ja lõpuks koguni 20./21. mai. Mitte parem pole lugu Kristuse sünniaastaga. Ka seda ei ole suudetud tänapäevani määrata kindlaks. Praegune ajaarvamine sün-

nib Rooma kloostrilema Dionysius Exiguus’e määramisel, kuid vististi mitte väga täpselt. Jeesuse sünniaasta kohta pole säilinud mingisuguseid andmeid peale Uue Testamendi. Seal öeldakse ühes kohas, et Jeesus on sündinud 750. a. pärast Rooma asutamist, teises kohas 752. aastal ja kolmandas kohas koguni 759. või 760. aastal. Ühtki neist tähtpäevadest ei ole põhjust eelistada ja teisi heita kõrvale, sest põhjendamatud on nad kõik.

Et Jeesuse sünnipäeva üldse hakati pühitsema ja just 25. detsembril, selleks on annud põhjust vanad paganlikud pühad. Vanasti valitses Idamaal Mithra usund, mis pani palju rõhku päikesekultusele. Ka Roomas oli levinud päikesejumala teenistus (*sol invictus*). Päikese sünnipäevaks määrati 25. detsembrikuu päev, millal päev hakkab pikinema ja päike tõusma kõrgemale. Päikesejumala teenistus oli vanas Roomas väga moes ja seda pühitseti suurejooneliselt, seda enam, et samasse ajajärku langesid roomlaste teised tähtsad pühad — saturnaaliad ja kalendäd. Esimesi peeti Saturnuse auks, kellelt paluti kuldsete aegade tagasitulekut. Pühitsemise viisilt sarnlesid saturnaaliad õige palju meie jõuludega. Sedasama võib ütelda ka kalendäde kohta. Kõik need pühad on avaldanud kindlasti suurt mõju meie jõuludele. Ja et neist pühadest kui rahvapidudest võtsid osa ka kristlased, siis ei jäänud kirikuisadel üle muud kui määrata Jeesuse sünnipäev 25. detsembrile ja põimida neisse pühadesse kristlikud kombed. Nii määras 353. aastal piiskopp Liberius Jeesuse sünnipäeva pühitsemise päevaks 25. detsembri. Sellest ajast pühitseb kristlik maailm Jeesuse sünnipäeva 25. detsembril, kuid nimi „jõulud“ on säilinud paganlikust ajast. Vähemalt põhjamaail. Idamaa päikese sünnipäev pole siin ialgi avaldanud otsust mõju, seepärast jääb ka tumedaks, mis pühad õieti olid paganlikud „jul’id“ Skandinaavias, kust nad hiljem rändasid Eestisse. Niipalju on ainult kindel, et eestlased pidasid mingisuguseid talviseid pühi, kuid mis puhul ja kuidas, sellele ei tea keegi vastata.

Nagu juba eelpool nimetasime, algasid vanasti jõulud toomapäevaga ja lõppesid hiivaknuudipäevaga, kestsid sellega 21. detsembrist 7. jaanuarini. Kui pühasid sissejuhataval päeval oli toomapäeval õige palju nimesid. Teda kutsuti Must-Toomaks, Tahma-Toomaks,

Nõgi-Toomaks, Toone-Toomaks jne. Päeva ennast aga nimetati paljudes kohtades nõgikukepäevaks, nõgikikka-päevaks ja ka tahmapäevaks. Kõik need nimed on Toomas auga ära teeninud, sest algas ju sel päeval majades suur harimine. Isegi kerisekividelt pühiti tahm küljest, rääkimata muist majariistadest. Ka meie ajal pole unustatud seda puhastamise kommet, vaid korralik harimine pühade eel on iseenesestki mõistetav toiming. Kuuldub nüüd küll ka juba niisuguseid sõnu, et „miks siis pühade eel niipalju küürida, nagu elaks keegi pühade vaheajal täiesti kasimata.“ Kas nii või teisiti, kuid põhjalik pühade-eelne tuulutamine ja koristamine on vanaaegne kena komme ja pühad kaotaksid palju oma ilust, kui ei aetaks „musta Toomast välja“.

Samale päevale langes ka õllekeetmine ja vorstide valmistamine. Enne toomapäeva vaadati taevast. Oli see punane, siis võis loota häid jõuluvorste. Õlletegmine algas poole öö ajal, sest valitses arvamine, et õlu ei hakka käärima kui võõras silm näeb veeviimist. Toomapäeval käima pandud õlut tohtis juua ainult jõuluõhtul.

Kuulsad olid vanad eesti jõulud imede poolest. Rahvausk kinnitab, et jõuluõöl loomadel pääsevat lahti keelekõidikud ja nad omandavad võime omavahel puhuda juttu. Jutuajamine kestab ainult tunni. Kristuse sündimise ajal sündivat kogu loodus nagu uuesti. Taevas „lööb luhki“ ja valguse juga voolab taevast maa peale. Taevalaotus on täidetud võludest. Nad istuvad roopidel, ahjuludadel ja muil sääraseil asjul ning kihutavad tuhatnelja Maisamerele, Pillisohu ja Kõrve metsa. Sõites hingavad nad tuld välja ja laulavad: „Üle soode, üle rabade, üle metsade, üle merede“. Jõuluõöl võib kuulda maa alt orelimängu, laulu ja kella-helinat. See tulevat sellest, et mõni kirik olevat vajunud maa alla kogu kirikulistega, kuid nüüd võivad nad jumalateenistust jälle edasi pidada ja laul ja kella-helin kostvat maa peale. Ka väidetakse, et kõik kellad, mis on peidetud sõjaajal järvedesse, jõgedesse ja allikatesse, helisevat sel õhtul, tuletades meele jõulusid. Otepääl kästakse kell 12 iga peremeest ronida puu otsa, kui ta tahab kuulda inglite laulu. Sinna kostvat see selgesti.

Rahva hulgas oli laialt levinud usk surmude koju-käimisest jõuluõöl. Kõik kohad pidid olema täis vaime ja hingi. Peamiselt käisid nad seal, kus olid viibinud eluajal. Surnud vajavad jõuluajal kodus käies rahu, seepärast kaeti põrand õlgedega, et poleks kuulda inimeste samme. Pererahvas heitis puhkama õlgedele, et jätta vaimudele sängid, ahjupealsed, parred jne. Paljudes kohtades pandi neile koguni toitu lauale. Esimese püha öösel on kirikus vaimude jumalateenistus. Kõik sünnib nii nagu tavaliselt, kuid vahe seisab ainult selles, et osalisel on kõik surnud, nii õpetaja kui ka kirikulised. Veel praegugi võib maal mõnes kohas selle muistendi jäänusena kuulda juttu, et kirik on esimese püha öösel valgustatud.

Ühelt poolt on jõuluöö püha, rahu- ja imede-öö, teiselt poolt aga kardetav ohtude- ja hirmuöö. Jõuluõöl ei tohi liikuda väljaspool kodu, sest võib puutuda kokku vaenlasega ja sattuda hirmsasse hädahtu. Hea

ja kurja vahel on ainult samm ja ühe sammuga võib inimene langeda igavesse kimbatusse. Kurjade vaimude eemale peletamiseks tehti igale poole riste. Mõnes kohas löödi kirves uksepakusse, et see langeks sissetungimisel vanapaganale kaela. Tunti veel kuulsat majakaitsjat Tõnni. Tõnn kujutas lumest valmistatud koletist maja õuel. Ta nina oli nagu kirves, mis haistis kurja vaimu liginemist, silmad nagu rätsepa õpipoisi õmmeldud nõobiaugud, jalad jämedad ja kõht nagu silgutünn. Läheneagu veel vanapagan majale!

Tähtsat osa jõulude pühitsemises etendavad õled. Nad olid seevõrd kasvanud kokku pühadega, et õlgi nimetati vanasti lihtsalt „jõuludeks“. Kui küsiti, kas võib jõulud tuua tuppa või vastati, et jõulud on juba toas, tähendas see, et jutt on õlgedest. Ja mitte ükski elamuis polnud õled aukohal, vaid ka kirikuis ei saadud läbi nendeta. Alles 19. sajandil keeldi tulikahjude kartusel õlgede tarvitamine kirikuis. Jõuluõlgede komme põlvneb paganusest. Ristiusk seletab küll, et põrandale laotatud õled peavad tuletama meele Petlema lauta, kuid see seletus lonkab seepärast, et paganad pühitsesid juba enne ristiusu tundmist jõulusid õlgedega, nagu seda on teinud selgeks folkloristid. Õlgedega on seotud määratu arv muistendeid. Kõigi nende kirjeldamine viiks pikale, seepärast nimetame ainult üksikuid, enam üldiseid kombeid. Juba õlgede tuppa toomine algas tseremooniaga. See jäi sulase ja mõnes üksikus kohas ka perenaise hooleks. Tooja küsib ukse taga, kas jõulud võetakse vastu ja kui kauaks. Toast vastati õige mitmet viisi, küll lauluga, küll terivitusega. Jaatava vastuse puhul toodi õled tuppa. Kuid juhtus ka, et toasolijad ei kuulnud küsimust ja jäid vastuse võlgu, sel juhtumil viidi õled küüni tagasi. Olid aga õled tuppa toodud, algas kohe õlgede lakke või vastu parsi viskamine. Esimese pihutäie viskamisel nimetati nisu, teise — rukist jne., kuni kõik vilja tõud olid läbi. Õlgi võis toas kasutada ettevaatlikult. Neid ei tohtinud sõtkuda ega sasida. Niisugune tegu oleks tulevasele lõikusele mõjunud halvasti. Isegi magama pidi neil ettevaatlikult, sest kes ei olnud õlgedel korrapäraselt pikali, sel ajas tuul rukkid põllul segi.

Jõulupuud on uuema aja leiutus. Vanasti seda ei tuntud. Kuni seitsmeteistkümnenda sajandini täitsid jõulupuud aset sõim ja heinad. Eriti levinud oli viimane komme lõuna- ja hommikumail. Vanim teade jõulupuust ulatub 1605. aastasse. Ühes vanaaegses ürikus kirjutatakse, et sel aastal oli toodud Strassburgis jõulukuusk tuppa, millele oli riputatud värvilisi paberlilli, õunu, kuldlehti, maiustusi jne. Põlve kolm tagasi polnud eestlasil aimugi jõulupuust. See sai alles möödunud sajandi teisel veerandil neile tuttavaks ja seda peamiselt linnades, kuna maale taludesse tungis jõulupuukomme veel hiljem — möödunud sajandi keskpaigu. Ka ilustustelt ei küündinud vanade eestlaste jõulupuud praeguse aja tasemeni. Okstele riputati küünlaid ja juurviljast, peamiselt kaalikaist, valmistatud ehteid, harva ka õunu. Pärastpoole seoti kuuse külge pühade maiuspalsid, nagu vorste, saiu, lihaviilakaid jne. Alles hiljuti Eestisse rännanuna pole jõulupuud suutnud rahva usus ajada juuri. Rahva suus liiguvad küll üksikud legendid, kuid need on importeeritud nagu jõulupuugi.

Palju vanema päritoluga on jõulutuled. Olgugi, et jõulud langesid kõige pimedamale aastaajale, nimetati neid siiski valguse pühadeks. Kui muul ajal põletati pirgu, siis jõuluõhtul asendas pirru rasvküünal. Jõuluküünlaid hakati valmistama aegsasti enne jõulusid ja see oli peamiselt noorte töö. Küünlad tehti kahe-, kolme-, viie- ja enam harulised. Sageli nii-mitmeharulised kui palju oli perekonnaliikmeid, sest küünla järgi ennustati tulevikku. Põles kellegi küünal rahulikult, oli selle isiku edaspidine elugi rahulik. Põles küünal aga vilkudes ja ebatasaselt, oli ka selle inimese elu rahunud ja kõikuv. Jõulutuledega on üldse seotud palju muistendeid. Kohati räägitakse, et tuled peavad põlema seepärast, et peletada eemale vanapaganat, kes tükkivat jõuluõhtul samasuguse innuga tuppa kui laste sündimise puhul. Rahvas tegi koguni selle kombe sunduslikuks, sest räägiti, et majaaknaid, kust ei paistnud tuld, võidi lüüa sisse, ilma et seepärast oleks tohtinud karistada lööjaid.

Kristlik kirik nõudis jõulude ajal täielist rahu. Ent jõulurahu nõudis põhjamaade paganuski surnute koduskäimise pärast. Seletati, et isegi päike puhkab sel ajal ja päevad püsivad ühepikkused. Kõik tööd, peale loomade toitmise, alluvad keelule. Millegipärast hoiduti sellasest tööst kõige rohkem, kus mingisugune asi või käsi tegi ringliigutusi. Lastel võeti noad käest, et nad ei saaks liikumisega rikkuda kallist pühaderahu. Rahu nõue küündis isegi nii kaugele, et vaenlased pidid leppima ja paluma üksteiselt andeksandmist. Esiimesel pühal kirikusse sõites pidi vihamehe juure astuma sisse ja leppima, sest vihaga ei pääsevat kirikuuksest sisse.

Erilist rõhku pandi söömisele, sest sellest sõltus sööja edaspidine tervis ja rammu küsimus. Eelistati sealiha ja putru. Rasvane liha ja rasv olid eriti hinnas. Siit ka vana väide, et vene keiser joonud esimese püha hommikul selget rasva. Mulgimaal eelistati ülekõige korpe, mis on veel praegugi kuulsad. Putru ei kantud lauale vaagnatega, vaid vorstide näol. Jõuluvorstide valmistamine oli eriti pidulik toiming. Nende tegemise ajal oli moes üksteisele viia vorstipainet. Selleks valiti mingisugune ümargune ese, nagu vanad rangid, rattarumm või lihtsalt kuuseokstest tehtud nõu. Kui külapoisid kuulsid, et kusagil

tehakse vorste, ajasid nad kasukad pahempidi selga ja läksid viskasid vorstitegijale paine kaela. Kui vorstid olid valmis, pidi vorstitegija painetoojale andma vorsti. Teisal visati jälle paine salaja tuppa põrandale. Saajad ruttasid seda kohe edasi viima. Nii kestis edasiviimine mõnikord mitu päeva.

Vanad eestlased ütlesid: „Ei ole jõulusid, kui ei ole õlut“. Ainult koguni kehvad pidid leppima „vesiste“ jõuludega, kuna teised hankisid endile linnaseist jõulurõõmu. Õlletegemine algas toomapäeva aegu. Eriti tähtis toiming oli humalate keetmine. Tulematerjaali korjati kogu aasta, nimelt katkiläinud rattaosi. Oletati, et nii nagu ratas keerleb telje otsas, samuti paneb rattaosadega keedetud õlu pea keerlema. Sellase kunstiga keedetud õlu oli võrratult parem praegusest vabrikuõllest, sest see polnud mitte mõru vesi, vaid magus ja toitev jook, mis võttis joojail lahti laulu. Professor M. Eisen kinnitab, et õllejoomine jõulu ajal on pärit paganusest ja kuulub usundlike kommete hulka, moodustades selles peaaegu tähtsaima osa. Õlu oli muistisel ajal ohver jumalaile. Nähes, kuidas joovastavad joogid mõjuvad inimesele, tehes teda rõõmsaks, on looduslaps muistsest ajast uskunud õllele, ja hiljemini viinalgi, olevat maagilise jõu. Õlu toodi tavaliselt lauale kannu või kapaga. Kõik jõid ühest kannust või kapast. Niisugune joomine pidi hoidma eemale tülisid.

Vaesemad inimesed valmistasid ja jõid küll palju lahjemat jooki — taari, kuid laulsid sealjuures vägevat laulu:

„Meie taar hapnema,
külanaised kaklema;
kes joob, see joobnuks jääb,
kes maitseb, see maha satab.“

Meie aja jõulud erinevad küll palju vanadest jõuludest, kuid mõned vanad kombes on siiski ühel või teisel viisil säilinud. Nii näiteks loomakujulised piparkoogid või pränikud moodustavad mälestuse muistsest loomade ohverdamisest. Ja ka jõuluvanaga seotud legendid on pärit kodukäijaist. Sama võib ütelda jõulurahu ja paljude toitude ning jookide kohta. Üksikud muinaajast päritud traditsioonid aitavad teha ka meie jõulu-
pühi pidulikumaks.

E. Pa.

FISK

autokummid on valmistatud kõige paremast toorainest, seepärast on nad vastupidavad ja odavad kasutamises.

ESINDAJA

o.-ü. H. LAGUS & Co.

Tallinn, Vene tän. 13, tel. 437-18.

Teie valmistate endale
ja oma perele ülimat
pühadetuju kui riietute
kodumaa riidevabrikute
toodetesse

A/s. KREENBALT

TALLINN.

BALTI PUUVILLA KETRAMISE
JA KUDUMISE VABRIKU ^{A/s}

KREENHOLMI PUUVILLA-
SAADUSTE MANUFAKTUURI ^{o.ü.}

SINDI TEKSTILVABRIKUTE ÜHISUSE
EESTI NIIDIVABRIKU ^{o.ü.}

TOODETE
SUURMÜÜGI KESKKOHT.

VÄIKEMÜÜK KÕIGIS PARIMAIS RIIDE-
JA SEGAKAUPLUSTES LINNAS JA MAAL.

On lähenemas jõulud, on saabumas aeg, millal igal inimesel käib „jõuluvana“ ja tunneb sellest rõõmu igaüks, olgu noor või vana. Tavaliselt meil jõulude ajal nii ohtrasti pakutava kõige muu hulgas on aeg võtta pühade kavasse ka vaimset toitu, eriti tänavu raamatu-aasta puhul.

Olles kaitseliitlased, olles sõjamehed, me ei tohi unustada oma kohustusi kultuurinimestena. Tänavu tõstame aukohale raamatu, iga raamatu — olgu ilukirjanduse või teaduse alalt, olgu meie oma sõjaasjanduse erialalt — kas või oma määrustik.

Kõigi mõtlejate inimeste huvi on juhitud tänavu eriti raamatule; ainult raamatust kuuleme, raamatust loeme. Kaitseliitlased ei tohi seal jääda maha.

Me ei ela enam keskajal, kus sõjamehe tunnuseks oli ainult relv — kas mõök, piik, nui või oda. Moodsal ajastul me ei jõuaks kaugele, kaitstes end vaid säärase relvaga. Nüüd ei jatku ainult rusikast, vaid seda peab juhtima aju. Ei jatku sellestki, kui oma-me arenenud, intelligentse ja hästi ettevalmistatud juhtkonna, vaid nüüdisaja lahing nõuab vastandina endistele aegadele heade teadmiste ja moraaliga üksikvõitlejat.

Raamat annab meile teadmisi, annab oskusi, arendab meid ja õpetab, pakub meelelahutustki puhketundidel.

Pühadekinkidena mõtleme esijoones ilukirjandust, kuid on muidki raamatuid, mis jõululauale asetatuina võiksid rõõmustada kaitseliitlase südant. Iga meest huvitab oma väeosa ajalugu, kus ta on teeninud; igale kaitseliitlasele sobib kingiks:

1. „Riigikaitse õpetuse käsiraamat kesk- ja kutsekoolidele“. A. Trankmann, J. Lukas, M. Haber.
2. „Ülevaade vabadussõjast“. J. Maide.
3. „Pealik lahingus“. A. Balder j. t.

Igale pealikule:

1. „Juhi käsiraamat“, „Sõduri“ toimetis.
2. „Lahingeeskiri“ j. t.

Anneme märku sellest „jõuluvanale“.

Sääraste kinkidega loome aluse iga üksiku kaitseliitlase raamatukogule.

Kaasa töötades raamatu-aastale kasutame seda ka oma huvides, sest praegune kaitseliidu intensiivne töö nõuab igal alal suurt pingutust, eriti pealikult. Töö eduks ja kergenduseks on vajaline enese täiendamine ja ettevalmistus, mida nõuab ka kaitseliidu § 34 p. 4 ja p. 9 ja p. 11 tarvisminevate raamatute ja määrustike muretsemist. On päevselge, et vastava kirja-

varata ei saa tegutseda ükski korralikult töötav kaitseliitlane, sest teadmiste täiendamine peab kestma pidevalt. Selleks vajame raamatuid. Kaitseliidu kodukorra § 74 nõuab kaitseliitlaselt peale aja ja jõukulu veel ka ainelisi ohvreid. Kui kaitseliitlane on majanduslikult täiesti kindlustatud, on asi kergesti lahendatav. Kuid me teame, et seda on vähesed, kuna enamik on majanduslikult kui mitte just kehval järjel, siis vähemalt küllalt kehval meie kallite raamatute hankimiseks. Kuid hea tahte juures leidub siingi nõu ja tee!

Me näemegi, et harukordadel on kaitseliitlasil hädavajalisi määrustikke, rääkimata sõjaasjandust käsitlevast üldkirjandusest. Seega on kaitseliitlasil takistusi enesetäiendamiseks, samuti ei saa pealikud küllaldaselt eduga juhatada õppusi. Kaitseliidu töö ja tegevus ei tohi näidata seisakut kusagil, peab kõrvaldama teelt tekkivad takistused. Mis ei ole jõukohane üksikule, on saavutatav ühiselt. Kaitseliidu üksuste juure tuleb soetada raamatukogud: maal kompaniide ja linnas malevkondade juure. Raamatukogu peaks piirduma ainult puht-sõjateadust ja seda ala käsitlevate raamatutega.

Mõeldavad oleksid vist ainult järgmised allosad:

1. Kaitseliidus ja kaitseväes tarvitavad määrustikud ja eeskirjad.
2. Sõjaasjandust käsitlevad üldteosed.
3. Sõjaajalugu, eriti meie vabadussõda, käsitlevad teosed.

Kuidas üksus raamatukogu soetab, see on olnud muidugi üksuse rahalisest seisukorrast. Mõeldav on muidugi järkjärguline raamatute juureost, esijoones muretsetagu hädavajalised kaitseliidu ja kaitseväe ametlikud määrustikud ja eeskirjad. Nagu juba mainisin, on meil raamat kallis, siiski nähtub umbkaudsest arvestusest, et viiesaja krooniga saab kaunis korraliku raamatukogu.

Mõnes üksuses on juba väikesed raamatukogud, mõnes küll ainult kaitseliidu staapidelt saadud määrustikud. Need raamatud tuleks koondada ja korraldada, mis jääksid aluseks üksuse raamatukogule, mida tuleks ajajooksul täiendada.

Üksustes tuleks määrata vastav korraldav ja vastutav isik, andes viimasele eripealiku õigused; tuleks töötada välja raamatukoguhoidja kohused, raamatukogu kodukord jne. Ruumide küsimus ei peaks tekitama raskusi, sest üksustel on oma staabi asukoht ikkagi olemas ja viimasesse mahub raamatukapp, harukorral kaksiki, alati.

Eestlasele eesti nimi

- eesti kodule Eesti lipp!

Kaitseliitlased, kodanikud ootavad teilt eeskujul!

Kaitseliitlane olla tähendab olla rahvuslike kohustuste suhtes meie eeskujulikemaid kodanikke. Seda on meie kaitseliitlased ka täieliselt olnud. Ainult ühes rahvuskultuurilises küsimuses ei ole meie kodukaitsjad suutnud sõlme veel täieliselt läbi raiuda. See on võõrapärastest nimedest vabanemine. Mitte kõigil eesti rahvusest kaitseliitlasil ei ole veel rahvuslik nimi. Isegi üksikud juhtivad kaitseliidu tegelased ei ole pidanud paratamatuks käia loosungi järgi: eestlasele eesti nimi!

Kanda nime, mille omal ajal meile peale surusid oma võimutsemise märgiks võõrad rõhujad, ei ole ühelegi tõsieestlasele auasjaks. Juba sosistatakse välismaal, et hoolimata vastavast propagandast ei ole eestlased 17 iseseisvusaasta jooksul endale võtnud eestipäraseid nimesid. Sellest püütakse järelendusena lasta paista, nagu poleks eestlased nii väga rahvuslased või nagu armastaksid meie kodanikud omal ajal võimutsenuid rohkem kui oma rahvusriiklikku korda.

See järelendus pole aga õige! Eestlane on meeluselt sügavasti isamaalane. Ainult nime asjus oleme olnud veidi loiud, ükskõiksed. Oleme sisu pidanud kestast tähtsamaks. Kuid me oleme kergest loidusest üle saamas. Me tunnistame, et suur rahvuslane on seda nii meelet, keelelt kui ka nimelt.

Rahvuskultuuriliselt on see määratu suure tähtsusega, kui me vabaneme võõrnimedest. Teisest küljest ei saaks siis keegi kinnitada, et me armastame oma endisi rõhujaid, mis pidavat praegu selgesti nähtuma nende rahvuste nimede meelsast kandmisest.

Kaitseliitlased, teie olete meie rahva eeskujulikemaid poegi. Olge ka nimede rahvustamises laiadele ringkondadele eeskujuks!

Veel teine rahvuskultuuriline aktsioon on praegu käimas üle kogu riigi — rahvuslippude soetamise propaganda. Igasse eesti kodusse rahvuslipp! Ka see üritus, mille ülesandeks on tõsta eestlase rahvuslikku enesetunnet, uhkust, peaks meie kaitseliitlasi täiel määral huvitama.

Kaitseliit on suur ja võimas organisatsioon ja tema kaasatuleku ja eeskujul mõju on määratu suur. Kodanikud ei looda, et kaitseliit siin oma eeskujul annab, vaid on selles päris kindlad.

Nende mõlemate, nii nime- kui ka lipuaktsiooni, läbiviimise tähtpäevadeks on vabariigi 18. aastapäev, s. o. 24. veebruar.

Ei oleks vist ülearune, kui iga kaitseliitlase kodus oleks aukohal ka pisike sini-mustvalge lipuke.

Nendeks aktsioonideks ootame kaitseliitlaste kõrget eeskujul.

A. Taioste.

Missugused oleksid raamatukogude soetamise võimalused?

Esijärgus peaksid maleva staabid ja kaitseliidu peastaap võimaluse piires üksustele tulema appi, sest, kui tulirelvade korrashoiuks ja muretsemiseks leitakse summasid, siis peaks ka vaimurelva teritamiseks leiduma abinõusid. Tuleks pöörduda üksuste piires asuvate asutuste ja heatahtlikult suhtuvate isikute poole, korraldada üksuse algatusel pidusid või korjandusi jne. Kui me kõik võimalused energiliselt ära kasutame, on üksusele raamatukogu kindlustatud.

Meil on seni elatud hüüdsõnaga „Relv ja raamat käsikäes“, teeme seda edaspidigi.

Kui meil oleks sõjaväe entsüklopeedia, poleks vahet igasse üksusesse raamatukogu tarviski. Kuigi see

tarvilisel määral ei suudaks asendada raamatukogu, oleks see aga kergesti soetatav. Praegu kasutavad kaitseliitlased massiliselt „Riigikaitse õppuste käsiraamatut“ ja „Juhi käsiraamatut“, kuid need ei rahulda kaugeltki kõiki kaitseliitlaste nõudeid.

Kuuldavasti on kaitseväl koostamisel „Sõduri“ käsiraamat. Loodame, et ta lähemas tulevikus ilmub ja on abiks ka kaitseliitlastele nende töös.

Meil oleks siiski hädavajaline mingi oma kokkuvõtlik käsiraamat, mis sisaldaks vajalisi väljavõtteid eeskirjadest, määrustikest jne. — midagi „kodukaitses käsiraamatu“ taolist.

Näeme, kui kasin on kaitseliidu erikirjavara. Mõtelgem ka sellele raamatu-aastal ja asugem selle suurendamisele.

A. V.

Eesti noored — eesti tulevikulootuse kandjad

Noorkotkluse osast meie rahvasterviku kujundamisel

Elame praegu üle sündmusrikkaid ja õpetlikke aegu. Me näeme, kuidas kogu maailma juhib mingi katsetamiste, otsimiste ja ümberorienteerumiste tung, näeme siin-seal tekkinud kaosest kristalliseeruvat uusi ühiseluorme, tõusvat tulevikutähistena uusi ideid ja aateid, mis peavad olema paremad seniseist tõekspidamisist, senisest ellusuhtumisest.

Ka meie ei ole jäänud peatuma senise juure. Ei saanudki jääda, sest liiga ähmaseks kippusid muutuma meie tulevikutähiste piirjooned argielu pisiaskeldusis ja väiklases kisklemises. Lõhkuvad tunded tahtsid vägisi lämmatada liitvaid ideid, sest oli lastud vajuda silmapiiri taha suur ühendav aade, millest positiivsed tunded alati on ammutanud endale elujõudu. Elades tänapäevale unustati homne, ja see vajutas kõigile eluavaldusile oma pitseri. Kui paljudel meie hulgast tekkis tunne, et me ei olegi enam orgaaniliselt ühtekuuluv rahvas, vaid hulk igäüks isekülge tüürivaid inimesi, siis see ei olnud mingi tondi maalimine seinale, vaid kurb tööde.

Sellest ajast, kuigi ta ei ole veel mägede taga, võime nüüd kõnelda juba kui ebameeldivast, kuid seda enam õpetlikust minevikust. Murrang, millega mitmel pool veel katsetatakse, on meil juba toimunud — murrang ühtlase rahvasterviku kujundamise suunas. Kes suudab puude taga näha metsa, sellele ei või olla jäänud tähelepanematuks, kuidas kõik meie riigielu viimase aja korraldused, olgu need suurema- või väiksemaulatuselised, on suunatud sennapoole, et meie rahvas arendada üksmeelt, tõsta esile kõik, mis liidab ja ühendab, ning heita kõrvale kõik, mis lõhub ja hävitab.

See eesmärk moodustab endast väga suureulatuselise riikliku programmi, mille täitumisele iga järgneva kuu ja aastaga võime küll suurte sammudega jõuda lähemale, mille lõpuleviimine aga võib toimuda alles järgnevate põlvete poolt.

Ei tarvitse ju pigistada kinni silma tõsiasja ees, et meie vanem põlv on pidanud elama läbi väga mitmesuguseid olukordi, kasvama üles ja elama ajal, mil lal eestlane ise ei saanud olla oma saatuse määraks. Need ajad on küll tugevatele iseloomudele paljudgi juure annud, muutnud need veelgi tugevamaks, kuid paljudelt on nad röövinud õige peremehe tunde ja annud kaasa muidki pahesid ning nõrkusi, mida pikad sõja-aastad on veelgi süvendanud. Ei tule seepärast sugugi imestada, kui meil veel praegu leidub mikumärdilikke haletsejaid, kes „ei või näha, kui teisel hästi läheb“, kes kannavad endas viha, kadedust ja muid lõhkuvaid tundeid ning seega, kuigi olles vähemuses, pidurdavad ning aeglustavad ühtlase rahvasterviku tekkimise protsessi.

Neid negatiivseid nähtusi ei saa endastmõistetavalt üldistada, nagu me ei tohi ka hetkekski unustada, et meie riikliku iseseisvuse mõtte ettevalmistamine ja

selle täideviimine ning kõik edusammud rahvusriiklikus ülesehitamistöös on pühitsetud meie vanema põlve ja esivanemate ohvri- ja kangelasmeele, higi ja verega. Kui neid siinkohal siiski puudutatakse, siis vaid selleks, et näidata, et töö meie rahvusriigi ülesehitamisel ei ole kaugeltki veel jõudnud lõpule, vaid vajab veel rohkesti julgeid, patriootilisi ning iseteadvaid isikuid, kes oleksid valmis andma üldsusele oma parima — vaba Eesti tuleviku nimel.

Kõneldes tulevikust pöörduvad meie pilgud tahtmatult noortele. Vanema põlve liikmed, kelle õlgadel praegu lasub töö ja vastutus, ei püsi ju igavesti, vaid üksteise järele on nad sunnitud oma ülesanded andma üle järeltulevale põlvele. See on elu raudne seadus. Seepärast on väga tähtis, millises suunas toimub meie noorsoo areng ja kasvatamine, kuna kasvatus on, kuigi mitte ainumääravaks, siiski väga suureks ja mõõduandvaks teguriks noorte vaimsete ja ka füüsiliste omaduste kujunemisel. Noorsoo kasvatamine liigub vaid siis õigeis roopais, kui ta annab maksimaalse kindlustuse, et neid suuri varasid, suuri õigusi ja kohustusi, mis tulevikus langevad noorte õlgadele, suudetakse väärikselt kanda ja edasi viia.

On vaieldamatult selge, et need nõuded on liig suurend ja laialatuselised selleks, et kodu ja kool üksinda neid suudaksid täita vajalise edukusega. See äratundmine on pannud aluse paljudele noorte organisatsioonidele, kes vabatahtlikult on võtnud endale suure osa sellest vastutusrikkast tööst.

Võrdlemisi silmapaistva koha meie noorte koondiste peres lühikese aja jooksul on omandanud jõudsasti kasvav ja arenev noorkotkaste organisatsioon. Jälgides meie noorte organisatsioonide eesmäärke ja eluavaldusi tundub noorkotkluse ideoloogia olevat kõige lähedasem neile põhinõudeile, millest eelpool oli juttu, ja sellega vist ongi seletatav selle organisatsiooni järjekindel edu.

Mida taoteleb noorkotklus ja milliseid vahendeid ta kasutab oma eesmärkide saavutamiseks, sellele annavad igale asjast huvitatule vastuse noorkotkaste põhimäärused ja käsiraamatud, mispärast ma ei hakka neid siinkohal loetelema. Toonitaksin vaid, et noorkotkluse peamiseks eesmärgiks on istutada noortesse armastust ja lugupidamist oma kodu, vanemate, kaaskodanike, kogu meie riigi ja rahva vastu. Noorkotklus püüab kasvatada meie noori ühisele arusaamisele, ühisele võitlusele ja ühisele ülesehitavale tööle. Noorkotklus õpetab noori ühiselt kannatama ja ühiselt rõõmustama, sest ühised kannatused ja ühised rõõmud on need, mis rahvaid liidavad ja teevad tugevaks. Noorkotkluse raamides peavad meie noortest kasvama mehised eesti mehed ja tublid eesti naised, kes oskavad hinnata oma eelkäijate pärandust, seda arendada edasi ja muuta paremaks. Noorkotkale ei ole ülimaks väärtuseks tema enda heaolu, vaid meie kodumaa tu-

levik, mille eest ta igal ajal on valmis ohverdama kõik. Noorkotklus istutab meie noortesse tahet kõige hea kordasaatmiseks — tõelist tahet, mille väljendusvormiks ei ole sõnad, vaid teod. Kokku võttes: noorkotklus kujutab endast teed, mis kõiki raskusi ületades viib jõulise ja aateküllase eesti rahvusterviku kujunemisele.

Need tähised ja töö nende saavutamiseks on leidnud tunnustavat hindamist ka meie riigi kõrgeimalt juhilt. Koolitegelaste üleriiklikul kokkutulekul Tallinnas 17. veebruaril käesoleval aastal ütles riigivanem K. Päts, puudutades meie noorsoo organiseerimise küsimust, muuseas järgmist:

„Mina vaatan uhkusega iga noort poissi ja noort tüdrukut, kes ennast ridadesse seavad ja ütlevad „alati valmis“ ja kes kõige peale valmis on, mis ilus, suur ja kõrge on!“

See tunnustus kohustab nii noori kui ka vanu. Vanem põlv peab armastusega astuma noortele lähemale, sest ainult see, mis tuleb südamest, leiab ka teed südameisse. Noorsootöö kohustab parimaid meie hulgast andma oma parima, sest tahame ju kasvatada järeltulevat põlve, kes oleks vaba meie nõrkust. Ja noored ise peavad olema head õpilased, kes püüdlikkuse ja tänumeelega kergendavad vanemate tööd.

Kui mõlemad pooled täidavad neid nõudeid oma parima ja ausaima äratundmise kohaselt, siis on ka võit mõlemapoolne. Vanemad juhivad, viibides noorte hulgas, õpetades ja juhatahes neid heale ning hoiatades neid halva eest, ei märkagi, kuidas nad ka ise muutuvad paremaks, kuidas aegade jooksul hinge ko-

gunenud sapp ja kibedus nagu iseendast lahtub, andes maad nooruslikule sisemisele jõuküllusele ja rahulolule. Seega noorkotklus, taotledes meie noorsoo juhtimist paremusele, muudab ka sel alal tegutsevaid vanemaid inimesi paremaks ja viib neid üksteisele lähemale. Noorkotkaste juhtide kokkupuutumised, olgu need toimunud laagris, seltskondlikus tegevuses või igapäevase töö juures, on annud sellele väitele vaieldamatu tõestuse.

Märkisin eelpool silmapaistvat edu noorkotkaste organisatsiooni arenemises. Võiks ehk tekkida küsimus, kas noorkotklus on juba saavutanud oma eesmärgi, kas ta on jõudnud välja sinnamaale, kust edasi minna ei ole enam vaja.

Ei — kaugeltki mitte! Liiga hõredad on veel nende read, kes on annud töötuse olla ja ongi „alati valmis“. Liiga vähe on veel noori koondunud noorkotkaste ja kodutütarde lippude alla, liiga vähe on veel neid vanemaid, keda on suutnud ümber hingestada ja kutsuda koostööle noorkotkalik vaim. Senised saavutused kujutavad endast alles alguse; suurem töö, rohkearvulisemate jõudude mobiliseerimine seisab veel ees. See töö ei ole kerge. Pere suurenemisega suurenevad ülesanded, suureneb ka vastutus. Kuid see töö on seda väärt, et tema pärast näha vaeva ja kanda ohvreid, sest see töö kindlustab meie riiki.

Peame kord jõudma sinnamaale, et — tarvitades meie lugupeetava riigijuhil väljendust — kõik noored poisid ja noored tüdrukud end seavad ridadesse ja ütlevad „alati valmis“ ja on kõige peale valmis mis on ilus, suur ja kõrge!

See olgu noorkotkluse tähiseks vaba eestlase kasvatamisel!

R. Heinlaid.

„PÄEVALEHT“

MEIE KIRJASTUSEL ILMUB

„LASTERÕÕM“

T. E. K.-Ü.

GRAAFIKATÖÖSTUS

on täielisim tööstus sel alal Eestis

Hinnad kõigile
vastuvõetavad

Tellimiste täit-
mine kiire

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD

RAAMATU- NING KIRJUTUS-
MATERJAALIDE KAUPLUSED,

kirjanduse- ja paberilaod Eestis

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS
TALLINN — EESTI, PIKK T. 2

OMA TELEFONI KESKJAAM 428-83

on iseseisev, demokraatlik ja üleriiklikult levi-
nuim ajaleht. Suurim ning kasulikum kuulu-
tamise leht. Hinnata kaasandena igal püha-
päeval pilke- ja naljaleht „KRATT“.

Eesti populaarseim lasteajakiri.

TRÜKIKODA,
KÖITEKODA,
TSINKOGRAAFIA,
LITOGRAAFIA,
OFFSET-TRÜKK

Tagavaraväe ohvitseride aukõrgenduse katseist käesoleval aastal

K/l. möödunud aasta tegevuskavas oli nähtud ette kaitseliidu kindla palgata ametikohtadel teenivate ohvitseride aastases kõrgenduse katseiks ettevalmistuse kursuse korraldamine.

Selle teostamise eesmärgiga saatis k/l. peastaap malevaise ringkirja — saata peastaabi juunikuu jook-sul nende ohvitseride teenistuslehed, kes soovivad tulla aastases kõrgendamise katseile oktoobrikuu esimesel poolel, nagu see on nähtud ette katsete teostamise juht-nöördes, ja ühtlasi võtta osa peastaabilt korraldatavast aukõrgenduse katseiks ettevalmistuse kursusest.

Katseile tulemiseks andis üles malevate kaudu 143 ohvitseri. Neist vastasid kõigile OTS (ohvitseride teenistuskäigu seadlus) ettenähtud tingimustele ja võiakse esitada aastases ülendamiseks eeloleval vabariigi aastapäeval 112 ohvitseri, kuna 31 ohvitseri ei vastanud OTS ettenähtud tingimustele aastases vastava vanuse staaži, vastavale teenistuskohale vajaduse korral mitte-määramise pärast jne.

Kaitsevägede staap asus, katseist osavõtmiseks ülesannute suure arvu tõttu, seisukohale, et katseile võib lasta tulla ainult neid, kes vastavad OTS ette-nähtud tingimustele. Sellest otsusest teatas k/l. pea-staap ka kõigile asjaosalisile.

Kaitseliidu peastaabilt korraldatavale kursusele ilmus 143 ülesannust kõigest 53 ohvitseri, s. o. 37%. Nende hulgas oli 8 ohvitseri, kes ei vastanud OTS ettenähtud tingimustele.

Oli ette näha, et aastases kõrgenduse katseile enam palju peale kursusel viibijate ei tule, ja see-pärast pöörduiti kaitsevägede staabi poole lubada ka OTS ülesseatud tingimustele mittevastavail ohvitseri-del katseist võtta osa, m's ka sündis.

Kursused teostati Tondil, KÜO ruumides, kus olid käepärast kõik kasutamiseks vajalised õppevahendid. Kuna möödunud aasta samasugused 4-päeval kursused osutusid mitte küllaldaseks, siis teostati tänava 6-päeva-sed kursused 4.—10. okt., kokku 43 töötundi.

Kursuse töökavas oli õppeaineid.

Ainete nimestik	Jalav. laskur., rk., suuskjalgr., ratsav. laskuri, pi, si ja „g“ ala ohvitseridele	Suurtükiväe rühmil. mõtte-ohv., soomusr. suurt. ala ohv.
Kaitseväe administratsioon . . .	2 tundi	2 tundi
Jalaväe laskeasjandus	10 „ (pi, si ohv. 8 tn.)	3 „
Üldtaktika	10 „	3 „
Jalaväe koond- ja lahkrivi	6 „ (pi, si ohv. 4, tn.)	2 „
Sideasjandus	4 „ (si ohv. 10 t.)	2 „
Gaasiasjandus	3 „	2 „
Topograafia	2 „	4 „
Kv. tervishoid	2 „	2 „
Välikindlustamine	4 „ (pi ohv. 10 t.)	2 „
Suurtükiväe taktika	—	5 „
Suurtükiväe laskeasjandus	—	8 „
Suurtükiväe materjaalosa ja laskeabinõud	—	4 „
Õppus rakend. suurt. ja patarei-õppus	—	4 „
Kokku	43 tundi	43 tundi

Osa neist aineist võisid nii k/l. ohvitserid kui ka pealikud kaitseliidus praktiliselt ära õppida, kuid osa ainetega kohtades puuduvad õppevahendid kohtadel hoopis, nagu kuulipildujad, tulejuhtimise abinõud, suurtükiväe mitmesugune materjaalosa jne.

Vastavate ringkirjadega hoiatutult pidid k/l. ohvitserid tulema kursusele täieliselt ettevalmistunult teoreetiliselt määrustike järgi. Kursusel käsitleti ni-metatud aineid seepärast ainult praktilisest küljest eesmärgiga viimistella ja ühtlustada ohvitseride tead-misi katsekavade piires.

Õppejõududeks olid palutud õppe-tegevuse alal vi-lunud kv. üh. õppeasut. ohvitserid ja k/l. peastaabi pea-likud. Tööd tehti väga tõsiselt nii kursuslaste kui ka õppejõudude poolt, tahtega omandada maksimum tead-misi. Mitme kursuslase ütluse järgi olevat nad tõeliselt suutnud selle lühikese ajaga omandada õige palju tead-misi.

Kaitsevägede ülemjuhataja käskkirja nr. 220 s. a. kohaselt teostati katsed kv. üh. õppeasutustes. Kat-seiks oli antud aega 10.—16. okt. Kuna mitmele tgv. ohvitserile oli lubatud nende alatisest teenistuskohast äraolemine ainult 13. okt., siis, tulles vastu neile, kor-raldati kõik katsed katsekomisjoni esimehe kol. S a u s e l g ' i korraldusel 10.—13. oktoobrini.

Esimesel päeval olid katsed kõigist teoreetiliselt aineist ja seepärast tundus see päev ka veidi raskena. Järgmisel kahel päeval olid enamikus praktilised ained ja neist katsete sooritamise edenemine kiiresti.

Katseile ilmus ohvitseri kaitseliidust 55 ja taga-varaväest 2. Neist oli 3 leitnanti, 12. n.-leitnanti ja 42 lipnikku. Väeliikide järgi oli 31 jal. lask., 11 jal. rk., 2 suuskjalgr., 2 ratsav. lask., 4 suurt., 1. soomusr. suurtükiväe, 3 si, 1 pi ja 1 „g“ alal.

Katseid tegi kõigist aineist 43 ohvitseri, kes ka enamikus, peale 3 ohvitseri, olid esmakordselt katseil, ja järelkatseid 14 ohvitseri.

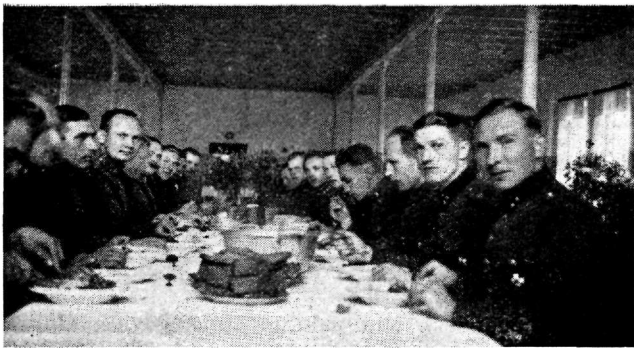
Kl. pealikute — tgv. ohvitseride aukõrgenduse katseile ettevalmistuse kursusest osavõtjad 1935. a.

Katsed sooritatuiks loeti 40 ohvitseri, s. o. 70% (1934. a. — 46%), neist sooritasid h'ndega „hea“ 10 ohvitseri — 25% ja „rahuldavalt“ 30 ohvitseri — 75%, kusjuures järelkatsete sooritajad loeti kõik „ra-huldavalt“ sooritanute hulka.

Kõigist katseist osavõtjaist sooritasid kõik katsed 27 ohvitseri, s. o. 63% (1934. a. — 35%).

Järelkatseist osavõtjaist 14 ohvitserist lõpetas kat-sed 13 ohv. (93%), ei lõpetanud 1 ohv. (7%).

Võrreldes käesoleva aasta katsete tulemusi möö-dunud aastaga on suur edu tehtud asja paremuse poole. Eriti esmakordselt katseile ilmunud on suurel arvul kõik katsed teinud läbi. Võib-olla on siin mõjunud kaasa peastaabilt tehtud kolmekordne hoiatus, et kat-seile tulijad peavad kodus end katseile valmistama ette

Kursuslased lõunalauas

ja mitte tulema välja hea õnne peale ega lootustega kursusel antavaile teadmisele. Kahtlemata on selleks aidanud kaasa ka peastaabilt korraldatud 6-päevane kursus.

Katseil nõrkadeks on osutunud ohvitserid peamiselt järgmises aineis:

- taktika ülesande lahendamises kaardil — 12 ohvitseri;
- taktika ülesande lahendamises maastikul — 8 ohvitseri;
- suulises jalaväetaktikas 7 ohvitseri;
- suulises üldtaktikas 7 ohvitseri;
- laskmises kkk „Madsenist“ 9 ohvitseri;
- käsigranaatide pildumises 8 ohvitseri;
- sideasjanduses 6 ohvitseri;
- kv. distsiplinaarkaristuse seadluses 6 ohvitseri;
- kv. administratsioonis 5 ohvitseri;
- teistes ainetes 1—3 ohvitseri.

Nähtavasti on raskeimaks aineks taktika, eriti selle praktiliselt käsitamises. Üldiselt on raskeiks osutunud ained, mida üksinda omaette ära õppida on raske. Osa aineid on siiski mitmel nõrgad, mis kindlasti oleks pidanud olema kodus hästi ära õpitud, nagu kv. distsiplinaarkaristuse seadlus. Juba üksinda selle aine mitterahuldavalt vastamine laseb oletada, et mõned on siiski võtnud katseid kergelt ja pole selleks end hästi valmistanud ette.

Siinjuures väärib veel märkimist, et suur osa ohvitseride ei ilmunud katseile, kes selleks end andsid üles. See nähtus kordub iga aasta. Käesoleval aastal ilmus katseile ülesandnuist 39% (1934. a. 53%). Möödunud aastal järelepärimisel selgus, et peamiseks põhjuseks oli katsete teostamise tähtaja edasilükkamine. Paljud, olenedes teenistuskohast, ei saanud seepärast tulla. Käesoleval aastal kuuldus ütlusi, et katsed on tehtud varem kui iga aasta, olgugi et need toimusid tähtajal. Kuid paaril aastal katsete edasilükkamise pärast on loodetud ka käesoleval aastal katsete edasilükkamist ja pole hakatud varem end katseiks ette valmistama. Nähtavasti leidub alati põhjusi mitteilmumiseks ja neid ametlikult õiendama hakata on asjatu vaev. Kuid katseile ülesannud peaksid ka seda tuletama meele, kui palju nõuab kõigi dokumentide korraldamine aega, alates malevast ja lõpetades kaitsevägede staabiga, samuti ka katsete ettevalmistamine jne. Seepärast ei peaks keegi end kergemõtteliselt katseile andma üles.

Endastmõistetav on, et elus on palju takistusi, mis ei lase teatud tähtpäevaks üht või teist asja saada teoks, kuid nii suurel arvul mitteilmumine on katseiks ülesandmise ebaõige hindamine.

Võrreldes katseist osavõtnud kaitseliidus olevate ja tgv. ohvitseride vahelkorda arviliselt (1935. a. — 55 : 2, 1934. a. — 34 : 1) selgub, et kaitseliidus olid

leivad siiski julgust ja vajadust tulla katseid sooritama, kuna tagavaraväes olid hoopis surmaunes. Kaitseliidus olid siiski ikkagi huvi enda täiendamise ja aastases edasipüüdmise vastu, olgu see siis kas kaitseliidus olemise tõttu või oma isikliku huvi pärast. Tagavaraväe ohvitseride sektsioonide juhatastel jääb palju tööd teha oma liikmete ergutamiseks huvi tundmises ja teadmiste arendamises sõjaasjanduse vastu. Peab tõesti südamele koputades tuletama meele tagavaraväe ohvitseridele, et nende kohus oma isamaa suhtes on oma sõjalisi teadmisi aegajalt värskendada ja neid teadmisi julguda väljendada teatud kohtadel.

Tagavaraväe ohvitseride sektsioonid moodustatigi peamiselt selle tagamõttega, et oma liikmete teadmisi sõjalistes oskustes viia edasi. Kui aga katseil selgub, et keegi ei ole kuulipildujat mitmel ajal näinud, ja samal ajal seletatakse, et kohalikus garnisonis väeosade poolt seda lahkesti võimaldatakse, siis peab tõesti võtma kasutamisele mingisuguse õukevedru, et sektsioonide liikmed ka käiksid tegelikult õppustel ja mitte üksinda koosviibimistel.

Peab tähendama, et aastases kõrgendamise katsete sooritamist ei ole otstarbekohane siduda järgmise aastases ülendamise küsimusega väga tihedasti. Paljud ei suuda ühekorraga kõiki katseid sooritada ja seepärast katsete sooritamine võiks olla lubatud kuni 2 aastat enne aastases ülendamise aja kätte jõudmist. See hoiaks ohvitseride huvi pidevalt kauem sõjaasjandusel ja sellest oleks ikkagi kasu kõige enam riigil. Vastasel korral alatakse alles siis katseteks ette valmistama ja neid sooritama, kui selle tagajärjel otsest järgneval vabariigi aastapäeval saadakse aastases ülendust.

Mis puutub katsete ja selleks ettevalmistuse kursuse korraldamise kohta valikuisse, siis on kindel, et see on ikkagi kõige parem KÜÕ juures.

Juba üksi see teadmine ja õhkkond, et töötad asutuse juures, kust käivad läbi kõik meie kaitseväge juhid, kisub kaasa õppetegevusele. Kõnelemata veel kasvatuslikust mõjust — ühiselt söömas käimine sõjakooli kasvandikega ja nende distsiplineeritud väljõppuste nägemine. Kursuslased pidasid end ülal sõjamehelikult kursuse algusest kuni katsete lõpuni võimalikult suurel määral nähtud KÜÕ kasvandike elu ja tegevuse eeskujuga järgi. Ka ohvitseride ühine õppetöö ja kooselamine kasarmus võimaldas süvendada ohvitserides sõjaliskasvatuslikke tegureid, soodustas teineteise tundmaõppimist ja isiklike sõprussidemete loomist.

Jäagu meie kaitseliidu ja tgv. ohvitseride üldiseks eesmärgiks täiendada end alatiselt vabatahtlikult riigikaitse alal, siis võime olla kindlad oma õigetes korraldustes ja tegevustes, kui seda riigikaitse huvides peaks olema tarvis tegelikult.

E. M.

Tgv. ohvitseri klp. laskmise katsel „Valdeki“ laskeplatsil

V üleriiklik naiskongress

Viies üleriiklik naiskongress peeti 14.—16. detsembrini s. a. „Estonias“.

Kongress avati laupäeva õhtul kell 20 kontsertsaalis, mis seks puhuks oli dekoreeritud rohelisega ja Eesti ning meie sõprusriikide Läti ja Poola lippudega. Drapeeritud lippude pinnal oli suur hõbevärviline kongressi märk.

Aktusest võttis rohkearvuliselt osa kongressi saadikuid, kes juba hommikust saadik töid linna elevust, külastasid näitust „Eeskujulik kodu“ ja lunastasid endile pääsetähti aktusele ja kongressile. Peale selle täitis rõdusid ja saali hulk naisi ja mehi, kes olid huvitatud kongressi tööst. Esiridades riigijuhte, peaministri k. t. Kaarel Eenpaluga eesotsas, naiste juhte prouade Eenpalu, Reisiku, Pätsi, Mari Raamotiga esiridades, ja lugupeetud väliskülalised prouad Bertha Piepin Lätist ja Marja Karczewska Poolast.

Poodiumilgi vaid naised: valges stiliseeritud rahvariietes naiskoor ja rohelistes koolikleitides kommerts- ja kaubanduskooli naisorkester.

Koraali ja pr. Johanna Pätsi avasõna järele laulis koor hr. G. Ernesaksa juhatusel Miina Härma „Isamaa, õitse sa“ ja J. Aaviku „Kodu“, siis astus kõnetooli peaministri asetäitja Kaarel Eenpalu, kelle tervituskõnet saatsid korduvad aplausid. Peaminister andis täielise tunnustuse eesti naise senisele tööle, aga soovis ka, et see töö sadade tuhandete organiseeritud naiste seas kestaks edasi vastavalt ajavaimule ja igavestele tõdedele naise kutse ja kutsumuse kohta.

Peaministri kõnele järgnes vaimustav hümn koorilt, orkestrilt ja saalitäielt rahvalt.

Aktuse kõne pidas pr. Linda Eenpalu, kes andis lühikese ülevaate organiseeritud naiste töö arengust, märkides meie suurimate naiskoondiste — naiskodukaitses ja maanaiste seltside — eriülesandeid, kriipsutades alla senise töö suurt vaimustust ja edu ning rõhutatades kõigi naiste ühist suurt perenaiste-ema kutset, mis nüüd on valitsuse pooltki tunnustatud üheväärselt kõigi teiste kutsetega, kuna see on riigi organismis niisama kõrgete ülesannetega nagu kõik teised kutsed. Perenaistele on antud õigus areneda avalik-õiguslikus asutuses — kodumajanduskojas. See uus ajajärk peab virgutama naist kasvatama paremat ja harmoonilisemat inimest kui endine põlv, kes on tulnud vapustusist ja murranguist. Pr. Eenpalu lõpetas kõne kutsega liituma veel enam naisi kui need 40 tuhat, kelle esindajad on tulnud kongressist osa võtma, ühiseks kodu, perekonna ja isamaa tööks.

Tervitusi töid Tallinna kogunenud Eesti naistele linnapea kindral Soots ja suure aplausi saatel mõlemad välisriikide esindajad, kes tunnustasid eesti naise tööd, visadust ja elurõõmu. Järgnes aktuse muusikaline osa, mis koosnes kodumaa autorite teoseist, ja mindi ülevas meeoleolus laiali, et pühapäeval alustada kongressi tege-likku tööd.

Pühapäeval kell 9 hommikul täitus kontsertsaal viimse kohani saadikuist ja pealtkuulajaist. A u j u h a t a j a k s valiti pr. M. Reisik, juhatusse prd. Päts, Raamot, Käbin, Riomar, Poska-Teiss, Stael-Holstein ja Barhova. Sekretariaati — prld. Hermann, Blum, Kask, Lang ja pr. Itskovits.

Kongressi päevakord võeti muutmatult vastu tööosas:

Kodu ja perekond:

Referaadid: 1. Kodu riigi ja ühiskonna alusena — Helmi Mäelo. 2. Ema kodus ja kutsetöis — Leida Kalling-Kant. 3. Lapse kodune kasvatamine — Ella Treffner. 4. Noorsoo kasvatamine väljaspool kodu — Salme Pruuden.

Rahva tervishoiu küsimusi: 1. Naine koduse tervishoiu teostajana — dr. Mari Ambros. 2. Naise osa rahva tervishoiu töös — dr. Paula Vreintal.

Üldküsimusi: Ülevaade perekonnaseaduse eelnõust — Hilda Reiman-Poom. 2. Naiste organiseerimise küsimusi — Johanna Päts.

Kõik referaadid, mis jagati kahele päevale, kuulati rohkearvuliste saadikute poolt tähelepanuga läbirääkimised läksid nri elavaks, et ajapuudusel tuli piirata kõnelejate aega 3—5 minutini, algatati uusi põlevaid küsimusi nii kasvatuses, kooli, tervishoiu ja toitlustamise alal kui ka naiste üldorganiseerimistöös, mis koostati rohkearvulistesse resolutsioonidesse, mis võeti vastu ühel häälel.

Resolutsioonid:

Pr. Mäelo referaadi alusel.

I. V üleriiklik naiskongress tunnustab, et kodu on rahva süda, riigi ja ühiskonna alus, ja leiab, et kodule ja üldse meie eluavaldustele tervendava mõju avaldamine ja selle süvendamine on iga üksiku kui ka kogu meie ühiskonna ja riigi ning rahva juhtide pühim kohustus.

Pr. Kalling-Kanti ettekande alusel.

II. V üleriiklik naiskongress tunnustab, et ema esimene ja loomulik tööpõld on kodu, kusjuures emal on õigus kutsetööle olenevalt isikupäraseist võimeist ja on kohustus kutsetööks, kui seda nõuavad perekonna või ühiskonna huvid.

Pr. Treffneri ettekande alusel.

III. V üleriiklik naiskongress leiab, et emale kasvatuslike teadmiste ja oskuste levitamiseks on tarviline 1) võtta kasvatusõpetus kõigi tütarlaste koolide õppekavadesse, 2) panna ametisse vähemalt 2 instruktorit, kes korraldaksid loenguid ning kursusi soovijaile üle maa, 3) seada sisse ajakohaselt korraldatud kasvatusnõuandlad.

Pr. Pruudeni ettekande alusel.

IV. 1) V üleriiklik naiskongress tunnustab kooli tähtsaimaks kasvatuseteguriks väljaspool kodu. Kooli kasvatusöö veel suuremaks edukuse tõstmiseks palub kongress otsida võimalusi õpetajate, eriti kooli-

Õnnelikku ja edurikast

uuf aastat

soovivad

PLEKITÖÖSTUS & LITOGRAAFIA
G. LINHOLM
TALLINN, V. KALAMAJA 32.

TUUBITÖÖSTUS
ARTUR A. LINHOLM
TALLINN, V. KALAMAJA 32

juhatajate, nende abide ja klassijuhatajate, töökoormatuse vähendamiseks, et nendele anda aega intensiivsemalt tegelda kasvatusküsimustega. Samuti peab kongress vajaliseks, et vanemad, seltskond ja ajakirjandus senisest enam hakkaksid hindama kooli kasvatustööd ja püüaksid seda omalt poolt kõigiti toetada.

2) V üleriiklik naiskongress peab noorsoo organiseerimisel vajaliseks, et noorsoo organisatsioonidesse kuulumine jääks vabatahtlikuks. — Noorsooorganisatsioonid tuleb seada senisest kindlamale alusele ja määrata kindlaks üldine rahvuslik-riiklik kasvatuse eesmärk.

Noorsooorganisatsioonides tuleb nõuda kindlat töö distsipliini, milleks peavad olema noorte töö üldised töökavad. Noorte töö soodustamiseks ja selle edukuse tõstmiseks on vajaline, et rakendataks vajaline arv rändavaid instruktoreid ja ametnikke.

3) V üleriiklik naiskongress tunnistab vajaliseks, et meie ühtluskooli süsteemis säilitataks 6-klassiline algkool, millele oleks rajatud 3-aastane keskkool. Ühtlasi palub kongress otsida võimalusi õpilase töökoormatuse vähendamiseks koduste õppeülesannete alal.

Tervishoiu alal:

V. V üleriiklik naiskongress kiidab heaks tervishoiu kuusaastaku kava ja tunnistab tarviliseks tervishoiu-aasta korraldamise, mille ülesandeks oleks: tervishoidlike küsimuste selgitamine, eriti rahva toetustamise alal, tervishoiu-olude parandamine, tervishoiutöö tutvustamine, maakooli tervishoiuolude parandamine, avaliku võistlusspordi tervishoidlik uurimine, alkoholi vastu võitlemine ja sotsiaaltegelaste kaadri kavakindel ettevalmistamine ja rakendamine nii maa kui linna sotsiaal-tervishoiuolude parandamiseks.

Pr. Pätsi ettekande alusel.

VI. V üleriiklik naiskongress tunnistab tarviliseks ja otstarbekohaseks uue „Eesti Naisorganisatsioonide

Keskliidu“ loomise, kuhu kuuluvad autonoomse liikmena eranditult kõik naiskeskkoondused ja mille ülesandeks oleks naisorganisatsioonide tegevuse koordineerimine, ühiste ettevõtete algatamine ning juhtimine ja naiste ühine esindus sisemaal.

VII. V üleriiklik naiskongress tervitab kodumajanduse koja asutamist ja tunnustab koja suurt tähtsust kodumajanduslike huvide kaitsjana.

VIII. V üleriiklik naiskongress tunnistab tarviliseks rahvustunde ja rahvusliku traditsiooni õhutamist meie kodudes ja seltskonnas.

Selle väljendusena olgu igal eesti kodul riigilipp, igal eesti perekonnal eesti nimi ja rahvuslikel pidustustel üldiselt tarvitusel rahvarõivas.

IX. V üleriiklik naiskongress tunnistab tarviliseks raamatukultuuri tõstmise kodudes ja kodu-raamatukogude soetamise.

Ühtlasi avaldab kongress soovi, et kongressist osavõtjad ja nende volitajad organisatsioonid ühineksid raamatu-aasta peakomitee üleskutsega eelistada eriti eelolevail pühil kingitusena raamatuid.

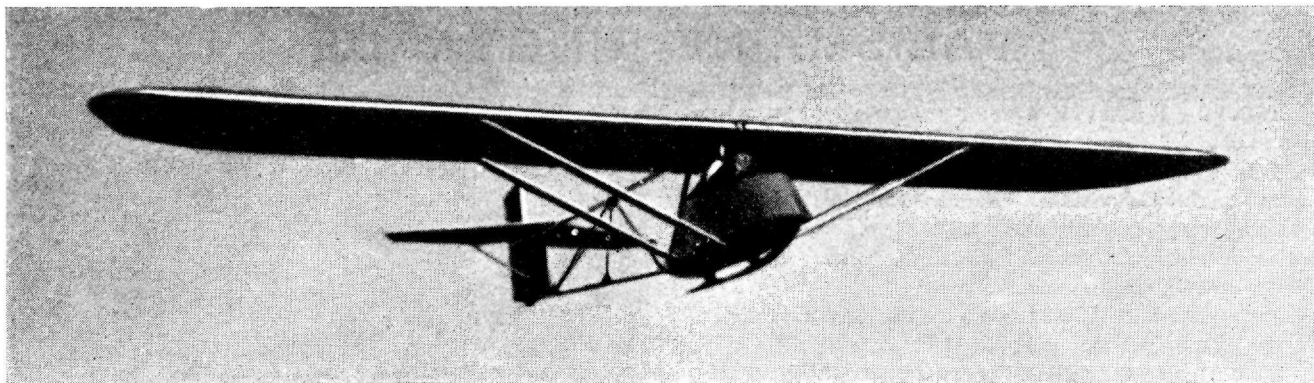
Kongressist võttis osa mandaatkomisjoni aruande järgi 498 täisõiguslikku saadikut, nende hulgas kõige rohkearvulisemalt naiskodukaitse — 158 esindajaga. Kodukaitse esindajad võtsid osa kongressi tööst juhatuses ja kõigis komisjonides ning nsk. esitas teiste organisatsioonide seas ka oma aruande.

Naiskongressi saadikuile oli korraldatud pühapäeval kell 17 vastuvõtt riigivanema juures Kadrioru lossis, kus väga paljudel meie maanaistel oli eriline rõõm näha riigi esimese kodaniku lahkust ja lihtsust ning südamlikkust tema kodus.

Kongressi meeltülendavaimaks hetkeks oli tervitus- ja tänutelegrammide saatmine riigivanemale, ülemjuhatajale ja peaministrile ja ovatsioonid kongressi juhatajale ja sõprusriikide esindajaile.

Kongress lõppes kell 17.30 isamaalauluga.

Plaaner õhus

Lennuasjandusest meil ja mujal

UUDISEID KODUMAALT

Tallinna maleva poolt korraldatud ülemaalsed purilennukite ehitamise ja purilennukursused lõppesid 23. novembril. Kursused olid korraldatud selleks, et ette valmistada mehi, kes võiksid malevates korraldada purilennukite ehitust ja ühtlasi anda algväljaõpet purilennus. 16 osavõtjast 12 kaitseliitlast lõpetas kursused B liigi purilendurikutsega ja 4 kaitseliitlast A liigi purilendurikutsega.

Kursused kestsid 6 nädalat, missuguse aja jooksul osavõtjatele õpetati mitte ainult lendamist, vaid ka praktiliselt purilennuki ehitust Tallinna maleva lennukite ehitustöökojas. Peale selle kuulasid kursuselaste teoreetilisi loenguid lennumehaanika, meteoroloogia, purilennukite ehituse, lennumääruste, lendamistehnika, purilennukite hooldamise, purilennukite mõõtmisriistade jne. kohta. Kursuste üldjuhiks ja õpetajaks purilennu-alal oli Tallinna maleva purilennu-instruktor Rannaleet, ehitustöökoja juhatajaks ins. Ruubel ja lektoriteks major Kitvel, ins. Hansen ja ins. Tombach. Kuigi tööpäev oli pikk varahommikust kuni õhtu kella 9—10-ni, paaritunnilise lõunavaheajaga, ning õppused kestsid isegi pühapäevadel, ei raugenud kursustaste ind kuni kursuste lõpuni. Võib oletada, et kursuste lõpetajatest tulevad tublid purilennu idee levitajad malevates, kes jõudsasti aitavad kaasa selle huvitava ja tähtsa ala arengule kaitseliidus. Muidugi on teadmised ja oskused, mis nad on omandanud neil võrdlemisi lühiajalistel kursustel, ainult kõige hädavajalisemad, ja tuleval aastal tuleks korraldada täienduskursused, et neist välja arendada tõelisi purilennu-instruktooreid. Vahepeal aga peaks igale tänavuste kursuste lõpetajale olema auasjaks täiendada oma teadmisi purilennukite ehituse ja teoreetiliste ainete alal, niipalju kui see kellelgi võimalik.

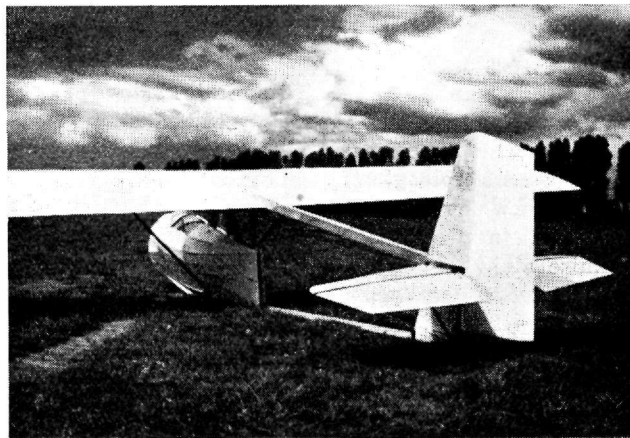
Tallinna maleva purilennukursustel omandas detsembri alul 2 kaitseliitlast B liigi purilendurikutse ja 2 kaitseliitlast A liigi purilendurikutse.

Tallinna maleval on lõpetamisel ühe „Wrona-bis“-tüüpi algväljaõppe purilennuki ehitus ja alustamisel kahe „Czajka“-tüüpi purilennuki ehitus edasijõudnuile. Ehitustööd toimuvad Tallinna maleva töökojas A. S. Rotermani poolt lahkesti kasutada antud ruumides Merepuisteel.

Järva maleval on lõpetamisel ühe veidi muudetud „Hans Jakobs'i“-tüüpi purilennuki ehitus. Töödega alustati 25. augustil k. a. ja 13. detsembril oli ehitus niivõrd jõudnud edasi, et teedeministeerium võis teostada ehituse kontrolli enne purilennuki katmist riidega. Uuel aastal on kavatsus korraldada pidulikult uue purilennuki ristsed. Tähelepanuvääriv on asjaolu, et kogu ehitus teostati ainult kolme isiku poolt, peaaegu kõrvalabita, L. Vellema juhatusel. Kiitusega tuleb mainida Türi paberivabriku direktori Kullerkanni suurt vastutulekut, kes rahalise toetuse andmisega võimaldas purilennuki ehitustööde lõpule viimise ja ühtlasi lahkesti andis kasutada paberivabriku puutöökoja.

Harju malev korraldab oma tegevuspiirkonnas lennupäevi maal „Wrona“-tüüpi purilennukil „Kesa-vares“, K. Schleicher'i juhatusel. Säärane lennupäev leidis aset 8. detsembril Palmse Võhmas, kus demonstreeriti ka mudellennukeid.

Tallinna õhuasjanduse ühingu poolt korraldatud purilennukursustel omandas novembri lõpus 7 meest A liigi purilendurikutse.

Purilennuk „Czajka“. Kirjeldus ja andmed selle purilennuki kohta ilmusid „K. K. I“ nr. 21

VÄLISMAINE RINGVADE

Itaalia. Riiklik toetus lennukite omanikele.

Itaalia valitsus otsustas hiljuti määrata spordilennukite omanikele toetust. Nimelt maksaks Itaalia Aeroklubi oma liikmeile välja poole lennuki soetamise kuludest. Vastavad summad selleks otstarbeks annaks õhusõiduministerium.

Prantsusmaa. Uusi seadusi lennuturismi ja purilennu alal.

Journal Officiel (prantsuse „Riigi Teataja“) toob terve rea uusi seadusi ja määrusi õhusõidu kohta. Mainime mõned neist.

Seatakse sisse preemiad nõrgajõuliste turismi maalenlennukite ostjaile. Lennukid võivad olla ühe- või kaheistmelised. Esimesel juhul ei või mootorivõime ületada 40 HJ, teisel juhul 60 HJ. Lennukid peavad olema uued, prantsuse päritoluga, omama lennukõlvulise tunnistuse ja vastama teatud nõudmistele lennuomaduste suhtes. Olenedes viimaseist ei tohi kaheistmeliste lennukite ostuhind ületada 35.000 franki (umbes 8.750 krooni) ehk 30.000 franki, kuna üheistmeliste lennukite hind ei tohi ületada 25.000 franki (umbes 6.250 krooni) ehk 20.000 franki. Preemia suurus on 40% lennuki ostuhinnast. Nii et Prantsuse kodanik, kes ostab endale ülalmainitud tingimustele vastava lennuki, tarvitseb oma taskust tasuda ainult 60% lennuki hinnast — ülejäänud osa tasub Prantsuse riik.

Määratakse kindlaks mõiste „motoplaaner“ ehk purilennuk abimootoriga. Selle mõiste alla käivad lennukid, mille täiskaal on vähem kui 350 kg, mootorivõime vähem kui 25 HJ ja suhe kandepinna koormatus jagatud tiiva pikkusele vähem kui 2,5 kg/m². Ka abimootoriga purilennukite ostjad võivad saada preemiaid, mis moodustavad 35% ostuhinnast. Tingimuseks on, et abimootoriga purilennuki hind ei oleks kõrgem kui 15.000 franki (umbes 3.750 krooni).

Antakse välja 4 liiki purilenduritunnistusi: B, C, instruktori abi ja instruktor. Tingimused nende tunnistuste omandamiseks on järgmised:

B liik — S-kujuline lend, kestusega vähimalt üks minut ühes korrapärase maabumisega;

C liik — lend kestusega vähimalt viis minutit; instruktori abi — peab omama C liigi tunnistuse ja peale selle sooritama praktilisi katseid purilennukite startimise, tasakaalustamise, monteerimise ja parandamise alal ning omama teadmisi aeromehaanikast, purilennukite ehitusest ja hooldamisest, lennutehnikast ja meteoroloogiast;

instruktor — peab lisaks eelmisele sooritama teoreetilisi ja praktilisi katseid õhusõidu määruste tundmise alal.

Poola. „Komar'it“ püstitati uued Poola rekordid.

Sügisel Ustjanova's peetud sisemaalistel purilennuvõistlustel püstitati „Komar“-tüüpi purilennukil kolm uut Poola rekordi, nimelt: kestuses, kõrguses ja öise lennu alal. Saavutati järgmised tagajärjed: kestus 20 tundi 13 min., kõrgus, arvatult stardi-seadeldisest vabastamise kõrguselt kõrgemale, 2630

Enne purilennuvõistluste avamist Ustjanovas

meetrit, öise lennu kestus 11 tundi 15 min. Ööks on seejuures loetud aeg pool tundi pärast päikese loojenemist kuni pool tundi enne päikese tõusu. Need rekordid püstitati sama tüüpi purilennukil mis meie „Sinilind“. Viimane on teatavasti praegu parim purilennuk Eestis.

Kursused kestsid 14 päeva ja selle aja jooksul teostati kokku 490 lendu ning oldi õhus kokku 763 tundi 14 min. Mõnel päeval oli korraga üheaegselt 26 purilennukit õhus.

Soome. Teateid purilennu kohta.

Purilennuasjandus allub Soome õhukaitse liidule, kes annab purilennuringidele loa lennuvälja-õppe teostamiseks. Purilennukeid on ehitatud õhukaitse liidu mitmed purilennugrupid — akadeemiline lennuühing, lennuväe allohvitserid jne. On ehitatud õppelennukid Grunau 9 ja Wrona ja kõrgeväertuslikud purilennukid — Grunau-Baby II ja Komar. Riik toetab purilennuasjandust rahaliselt.

On avastatud sobiv maastik purilennu harrastamiseks, nimelt Jämijärvi's, mis asub umbes 100 kilomeetrit Tampereist.

Käesoleva aasta sügisel korraldas Saksa Aeroklubi suurema ekskursiooni Jämijärvele 5 purilennukiga, 1 mootorlennukiga ja 1 autovintsiga. Ekskursionist võtsid osa saksa nimekamad purilendurid ja selle sihiks oli abistada soomlasi nõu ja teoga purilennu väljaõppe korraldamisel. Sakslased viibisid Soomes kuu aega ning õpetasid selle aja jooksul välja muuseas 5 C liigi purilendurit.

Käesoleva aasta suvel võtsid viis Helsingi poliitehnikumi üliõpilast osa purilennukursustest Poolas Polichno ja Bermiechova koolides.

Šveits. Purilend mootorlennu eelkoolina.

Šveitsi õhusõiduameti korraldusel Baseli lennuväljal hiljuti pikemat aega toimunud katsed mootorlennurite väljaõppe alal on näidanud, et väljaõppekulud vähenevad enam kui poole võrra, kui enne mootorlennu õppimisele asumist lasta lendurõpilasil õppida ära purilend. Nii et purilend mootorlennu eelkoolina võimaldab valmistada ette mootorlennukite juhte poole odavamalt kui alustades väljaõpet algusest peale mootorlennukil.

T.

KAITSELIITLASED, NAISKODUKAITSE LIIK- MED JA KÕIK KAITSELIIDU MÕTTEOSALISED!

Telliġe kõik enesele 1936. aastaks

„Kaitse Kodu!“

sest „Kaitse Kodu!“ on Teie ūhine ajakiri, kust leiata tulusaid õpiseid ja ajaviidet terveks aastaks. Samuti hakake levitama

„Kaitse Kodu!“

sest sellega aitata kaasa „Kaitse Kodu!“ kaudu kantavate ideede levimist laiematesse hulkadesse. Hakates võtma vastu „Kaitse Kodu!“ tellimisi — aitata kaasa tema majanduslikule tõusule, mis võimaldab toimetusele pakkuda parimat

„Kaitse Kodu!“

jaġab 1936. aastal preemiaid kogusummas 600 krooni väärtuses jãrġmiselt:

Iġa tellija, kes 30. maiks 1936. a. on tasunud aastatellimise raha, võtab osa loosimisest, kus jaġamisele tuleb jãrġmised **12 väärtuslikku preemiat**:

Õmblusmasin • Kohverġrammofon • Kolm komplekti kaitseleidu vormiriet • Nahk portfelli • Reisikohver • Viis eks. raamatut „Ūlevaade Eesti Vabadussõjast“, kol. I. Maide.

Telliġe veel tãna enesele „Kaitse Kodu!“. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid, k. l. malevate staabid, k. l. instruktorid, pealikud ja „Kaitse Kodu!“ talitus, Tallinnas, Kaarli t. 8, telef. 451-89. „Kaitse Kodu!“ ilmub kaks korda kuus 32 lehekõljelisena rohke piltideġa ja maksab 6 kr. aastas, 3 kr. poolaastas ja 1 kr. 50 snt. kolme kuu eest.

Iġa tellimiste vastuvõtija, kes on saanud „Kaitse Kodu!“le hiljemalt 30-ks maiks 1936. a. viis tasutud aastatellimist, omandab iġa selase saadetiseġa ūhe võimaluse võtta osa loosimisest. Nii võib ūhel tellimiste vastuvõtjal vastavalt koġutud tellimiste arvule olla mitu võiduvõimalust. Loosimisele tulevad jãrġmised **12 väärtuslikku preemiat**:

Raadioaparaat „Maret“, 3-lambiline • Väärtuslik ūlikonnariie • Väärtuslik fotoaparaat • Väärtuslik taskukell • Komplekt kaitseleidu vormiriet • Nahk portfelli • Aratuskell • Viis eks. raamatut „Ūlevaade Eesti Vabadussõjast“, kol. I. Maide.

Otsustage veel tãna hakata tellimiste vastuvõtjaks ja hankiġe selleks isiklikult või posti teel „Kaitse Kodu!“ talituselt, Tallinnas, Kaarli tãn. 8 — telef. 451-89, instruktsioone ja proovinumbreid.

MOODUNUD RAKS NÄDALAT

23. nov., kaitseliidu Tallinna maleva üksiku raudteepataljoni aastapäeval, anti neile üle lipp; üleandmist toimetas kv. ülemjuhataja kindral J. Laidoner paraadil, Balti jaama ees. Samal päeval õnnistati ka uus pataljoni kodu.

*

23. nov. lõppesid kaitseliidu üleriiklikud purilennukursused, mille korraldajaks oli Tallinna malev. Kursuse lõpetas 16 malevlast, neist 12 B liigi purilendurina. Noored lendurid lähevad kohtadele instruktoreiks.

*

28. nov. esitas Eesti vastuse Itaalia märgukirjale sanktsioonidest osavõtmise pärast. Vastuses seletatakse, et Eesti osavõtt sanktsioonidest on tingitud Rahvasteliidu otsusest, mis Eestile kui liidu liikmele on kohustuslik.

*

28. nov. andis allveelaevastiku sihtkapital üle riigivanem K. Pätsile 160.000-kroonilise korjanduse allveelaevade ehitamiseks. Üleandmine toimus pidulikult Kadrioru lossis.

*

1. dets. toimunud spordiballil ülemjuhataja kindral J. Laidoner andis üle kuldmedali Laskurliidu esimehele minister O. Sternbeckile, meie laskurite võidu puhul ülemaailmsel laskevõistlustel Roomas ja Eesti spordi tänavuse parima saavutuse tähistuseks. Ballil viibisid ka kuldmedali teeninud võidukad Rooma laskurid.

*

1. dets. alates asus kaitseliidu peastaabi ülema kohale tagasi kol. J. Maide, kes oli ühe aasta staažil soomusrongide rügemendi ülema kohal Tapal. Peastaabi ülema kohuste täitja kol. A. Balder asub tagasi oma kohale, õppe- ja spordiosakonna pealikuks.

*

1. dets. pühitses Tapa kaitseliidu malevkond ja Tapa naiskodukaitses jaoskond 10. aastapäeva. Pidustustel viibisid kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa ja peastaabi ülem kol. J. Maide. Pidustuste osas oli paraad, pidulik aktus ja perekonnaõhtu.

*

1. dets. peeti Tartus ülikooli aastapäeva puhul aulakohal aktus, millest võttis osa ka haridusminister Kann. Aktusel tehti teatavaks, et maalikunstnik Kristjan Raud on valitud filosoofia audoktoriks.

*

6. dets. pühitses Soome oma 18. iseseisvuse aastapäeva. Eesti poolt anti sel puhul ligi 60 aumärki — kotka- ja valgeristi — Soome ohvitseridele ja teenetega kodanikele. Aumärke üle andma sõitsid kindral Brede ja kolonel Balder k/l. peastaabist. Tallinnas peeti sel puhul Soome-Eesti-Ungari Liidu korraldusel aktus, millest võttis osa vabariigi valitsus peaaegu terve koosseisus, eesotsas riigivanem K. Pätsiga. Aktusel esines pikema kõnega prof. J. V. Mansikka Soome välispoliitikast ja muust.

*

8. dets. paljastati Tallinnas vapside riigipöörde kavatsus, mis tegelikult pidi teostuma Isamaaliidu kongressil „Estonias“, kuhu pidid tulema riigivanem K. Päts ja kv. ülemjuhataja kindral J. Laidoner ühes

teiste valitsuse liikmetega. Mässu juhtivad tegelased, nende seas kindral A. Larka, kol. Kubbo, kol. Seiman, kol. Puskar, kpt. Pallon ja hulk teisi, tabati salakoosolekult. Praegu on käimas juurdlus selles asjas, millega seoses lisaks esialgsetele avastati ja areteeriti ka teisi asjaosalisi.

*

8. dets. peeti Tallinnas esimene Isamaaliidu kongress. Saadikuid oli paar tuhat. Vahepeal avastatud vapside mässukatsest tingituna jäid ära riigivanema K. Pätsi ja ülemjuh. kindral Laidoneri kõned.

*

Uueks ratsarüg. ülemaks Tartu määrati riigivanema käskkirjaga kol.-lt. Jaan Kurvits. Senine ülem kol. Paul Bassen-Spiller määrati kv. staapi, juhtide reservi.

*

9. dets. peeti Riias Balti välisministrite konverents, millest võttis osa Eesti välisminister J. Seljamaa. Konverentsil arutati üldisi poliitilisi küsimusi. Peeti soovitatavaks, et Balti riikidel oleks esindaja Rahvasteliidus.

*

9. dets. algas Londonis merekonverents, mille ülesandeks on merejõudude piiritlemine, allveelaevade hävitamine, lahingilaevade mõõdude piiramine. Konverentsil on esindatud Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Jaapan, Itaalia ja Prantsusmaa. Jaapan nõuab pariteeti Inglismaa ja Ameerikaga.

*

Abessiinia-Itaalia rindel suuri muutusi ei ole olnud. Neeguse rindel viibimise järele oli märgata energilisemaid vastulööke itaallastele, nii suurt taganemist nagu varem, enam ei ole. Sõjaliselt on käimas kogu aeg. Itaallaste teevad muret puhkenud taudid ja viletsad toitlustamisvõimalused. Vahepeal avaldatud teated Abessiinia troonipärija surmast lennuõnnetusel ja ras Sejumi surmast itaallaste pommituste läbi ei ole leidnud kindlust. Küll aga suri endine keiser Lidsh Jassu halvatus tagajärjel. Kuigi oodati marssal Badoglia saabumisel itaallaste suurrünnakut, on nüüd, olles lõpetanud oma ülevaatuse rindel, asunud energilisele tagala organiseerimisele, tungides vähe edasi. Aktiivselt tegutseb aga lennuvägi. Ta on kolmel korral pommitanud Dessiet, Abessiinia vägede peakorterit, kus asub praegu ka neegus. Hävitustöö oli masendav. Vaevu pääsis keiser surmasuust. Esitati märgukiri Rahvasteliidule Punase Risti punktide pommitamise pärast. Itaalia senat avaldas Mussolinile usaldust. Sanktsioonide vastu võitlemiseks kingib rahvas riigile kõik oma kulla ja muu väärtusliku. Naftakeelust on küll tehtud juttu, tegelikusest aga ei ole veel mindud. Prantsuse-Inglise rahukava on viimaseil päevil sensatsiooniks. See kava, mille järele Itaalia saab Tigre provintsi, välja arvatud püha linn Aksum, Danakili ja lõunas Ogadeni provintsi, Abessiinia vastutasuks väljapääs merele, kas Inglise, Prantsuse või Itaalia Soomaali kaudu, on kindlasti vastuvõtmatu Abessiiniale, võib-olla vastuvõetav küll Itaaliale. Üldiselt on ta aga leidnud teravat arvustust Inglise ja Prantsuse aadressil. Tuleb oodata poolte vastuseid.

*

„Isamaa on kõige suuremas hädaohus“

Kaitseliit 17 aasta eest

Oktoober ja detsember, eks need ole juba ajalooliselt revolutsioonide kuud. Oktobristid ja dekabristid, neid on olnud mitmel ajal ja mitmepalgelisi. Raamime ühe sellase „dekabristide“ mässukatse 1918. a. ülevaatliku pildina „Kaitse Kodu!“ kaante vahele kaugemate ja lähemate detsembri-sündmuste meenutamiseks.

Enamlaste kallaletung Narvale 28. novembril 1918. a. ja meie poolt Narva mahajätmine oli sundusliku mobilisatsiooni väljakuulutamise otseseks põhjuseks. 29. novembril 1918. a. Ajutine valitsus kuulutas välja kogu Eesti vabariigi piirides sõjaseaduse ja üleriikliku sundmobilisatsiooni 21-, 22-, 23- ja 24-aastastele meestele tähtpäevaga 1. detsember. See ei olnud enam üleskutse, vaid midagi Eesti rahva saatuse deklaratsiooni taolist, mis pea- ja sõjaminister K. Päts avaldas 1. detsembril mobilisatsiooni puhul.

„Isamaa on kõige suuremas hädaohus. Äranälginud Vene rööv-salgad on ilma sõjakuulutamiseta Narva juures maale tunginud, et Eestimaa vilja ja toidunatukest ära riisuda. Maad ähvardab röövimine ja laostamine.

Pealetungijaid ei ole palju. Neid tagasi lüüa oleks tühi asi, kui Eesti rahval oma korrapärane sõjavägi oleks. Seda ei ole meie väliste takistuste pärast veel jõudnud luua. Ainult sellepärast on sissemurdjatel esiotsa korda läinud Narvat ära võtta ja paarkümmend versta edasi tungida...

Vastupanek on juba käimas. Vabatahtlikud sõjamehed Eesti Kaitse Liidust sõdivad Narva väerinnal ja on senistes lahingutes juba kõige suuremat mehisust üles näidanud...

Ka väljaspoolt on abi tulemas.

Kuid seniseid kaitsjaid on veel liiga vähe, et vaenlast tagasi lüüa. Ja väline abi võib viibida. Sellepärast on vaja kiirelt rahva sõjaväge elule kutsuda, kes vaenlase vastu välja astuks. Sellepärast on Ajut. Valitsus mobilisatsiooni välja kuulutanud ja esialgselt neli aastakäiku mehi lipu alla kutsunud.

Kõik valitsuse ja omavalitsuse asutused peavad oma hariliku tegevuse ajutiselt seisma panema, maha arvatud üksnes kõige hädalisem jooksev asjaajamine. Kõik valla, alevi, linna ja maakonna valitsused muutuvad sõjaväe valitsusteks.

Sõjapidamise jaoks on vaja: mehi, sõjariistu, toiduaineid, raha, vara, talveriideid, hobuseid, veovankreid...

See nõuab määratu suurt tööd. Valitsus üksipäini ei suudaks midagi ära teha. Kõik rahvaasutused, kõik ametnikud, kõik rahva poolt valitud mehed peavad endid sellele tööle rakendama.“

Iga maakond pidi moodustama kiiresti ühe löögipataljoni ja organiseerima ka endale ühe tagavarapataljoni.

Vallavalitsused said peale selle käsu moodustada:

1. Rahaasjade komisjoni, kes kohal viivad läbi sisemise laenu; 2. rekvisitsioonikomisjoni, kes kogub sõjaväele riidevarustust; 3. rahvaväekomisjoni, kes viib läbi mobilisatsiooni; 4. moonavankrite ja hobuste võtmise komisjoni, kes hangib sõjaväele tarvilise vööri varustuse.

See rahvuslike jõudude üleskutse muutis Eesti veel vaba pinna suureks sõjalaagriks. Iga vaba jõud rakendati isamaa päästmiseks. Uusim ajalugu tunneb sellast sügavat isamaa päästmise aktsiooni vaid Prantsusmaal, kui 1780. a. preislased piirasid Pariisi ja rahvussangar Gambetta muutis sõjaleeriks kogu Prantsusmaa.

Vaenlase Virumaale sisse tungides hakkab Ajutine Valitsus koondama võimu, kusjuures kaitseliit teda kõigiti abistab.

5. detsembri määrusega asutatakse polgu- ja väljakohtud. 6. detsembril kuulutatakse Viru maakonnas välja mobilisatsioon kuni 28 aasta vanuste meeste kohta. 9. detsembril juba nõutakse kõigis Viru, Võru, Tartu, Viljandi ja Pärnu maakondades kuni 40-aastaste mobiliseerimist, et sõjavõimelisi mehi mitte jätta vaenlase jalgu. Teistes — Harju-, Lääne- ja Järvamaal — mobiliseeritakse sama korraldusega mehed kuni 28 aasta vanuseni.

Vaenlase kiire pealetungi tõttu ei jõutud neid maakondi enam meestest tühjendada.

Detsembri esimesel poolel kestab Tallinnas kaitsejõudude ja kaitseliidu hoogus korraldamine. Jõukamad kodanikud, nagu majaperemehed ja ärimehed, olid aga väga tagasihoidlikud. Nende sundimiseks otsustas k.-l. keskjuhatause koosolek 3. detsembril: iga kolme maja pealt nõuda üks mees ööseks piilkonda; piilkonna teenistus kestis kahe vahetusega, öhtul kl. 10 kuni hommiku kl. 6; kaitseliidu teenistusest vabastamine toimugu kõige mõjuvamaal põhjusil, oma kohuste mittetäitjad langevad karistuse alla sõjaseaduse põhjal.

a) Mässukatse 17. detsembril 1918. a. Tallinnas.

Mobilisatsiooni meeoleolusid kasutades kavatsesid enamlased 1918. a. detsembris panna Tallinnas toime riigipöörde, s. o. anda eesti rahvusriiklikele jõududele lõplik hoop rinde seljatagant.

Rinde Tallinnale lähenedes muutuvad üha aktiivsemaks enamlaste agitaatorid. Detsembri alul on vabrikuis miitingud jällegi päevakorras. 12. detsembri öhtul sõidab rindele teine kaitseliidu soomusrong. Ülemiste jaama juures taheti see teelt lasta maha. Plahvatus jäi hiljaks ja lõhkus rongi seljatagant tee. Ka Nõmmel lasti Läänemaa k.-l. Tallinna siirdumise tõkestamiseks raudtee mitme sülla pikkuselt katki. See näitas juba, et enamlased hakkasid tegutsema. Mõne päeva pärast olid vabrikuis töölised käänimas.

Enamlased kavatsesid tuua töölised tänavale ja võtta võim endi kätte. Sadamatehased, kus parandati sõjavarustust, ehitati soomusronge ja soomusautosid, langesid täiesti enamlaste mõju alla. 17. detsembriks oli määratud väljaastumine. Enamlased panid töö seisma, sulgesid vabrikuvärvad ega annud välja ühtki autot, isegi mitte haavatute jaamast ära vedamiseks. Autode kummid lõigati katki ja rikutu mootorid. Öhtu poolikul ilmusid enamlaste agitaatoreist kihutatuna töölismassid tänavale sihiga — haarata võim. Ühe ohvitseridest koosneva piilkonna ajasid nad Vabadusväljaku laiali ja siirdusid lippe ja loosungeid kandes läbi

Harju tänava raekoja ette, et hajutada praeguses ohvitseride keskkogu ruumides töötav Ajutine Valitsus.

Sel päeval olid mitmed juhused meie kasuks. Esiteks palju rindel viibivaid koolipoisse oli saanud loa tulla Tallinna kohendama oma riietust. Need liikusid nüüd piilkondadena tänavail. K/l. esimene soomusrong viibis ka parajasti Tallinnas remondis. Soomusrong tõmbus J. Pitka korraldusel sadamatehaste värvavate ette, juhtis kahuri tehaseile ja saatis kuulipildujatega varustatud dessandi tehaseisse. See soomusrong seadis tehaseis korra jalule.

J. Pitka kirjutab oma mälestustes sellest: „Leppisime kpt. Irvega kokku — soomusrong tõmmata Suure-Rannavärvavasse, et oleks võimalik sadamatehaseid vajaduse korral võtta kahuri tule alla. Soomusrong sõitis kohe välja, Irv jäigi rongi juure, kahur laskevalmis.

Võtsin kaasa 3 kuulipildujat, 1 „Maksim“ ja 2 „Levisi“. Kaasa tulid ltn-id Neps, Susi ja Tiilman ning paarkümmend meest. Läksime tehastesse. Värvavaid ei tahetud meile avada. Kõva sõna peale avati siiski. Tehaste õuel, ristteedele aetasime kuulipildujad, nii et valitsesime kogu platsi üle. Paar meest kaasas läksin koosoleku keskele, mis peeti vabriku hoovil. Koosoleku juhatajale esitasin kes olen. Seletasin, et koosoleku plats ja kõik teed on kuulipildujate kontrolli all, soomusrong ootab vaid raketisignaali, et avada kahurist tuli. Käsen välja anda kihutajad ja soomusauto-rikkujad.

Agitaatoreid ega ka streigikomiteed ei leitud. Võtsime kinni koosoleku juhataja, mõned aktiivsemad tege- lased ja viisime rongile.

Eestlane verd ei armasta. Soomusrongi mehed olid öösel neid ainult rihmanud. See oligi nende karistus.“

Samaks ajaks jõudis määratsev jõuk mööda Harju tänavat raekoja ette, kus tungisid kallale ühele kaitse- liitlasele, tahtes temalt haarata püssi. Kõlas pauk. Seda kuulis ja nägi vanast vaekojast läbi akna, kus asus ajutiselt Narva linnavalitsus, salkond Narva koo- lipoisse. Nähes oma kaasvõitlejat jõugu käes, tormasid poisid välja ja avasid määratseva jõugu peale tule. Viimased jätsid maha paar surnut, mõned haavatud ja põ- genesid. Koplast linna siirduvale määratsevale jõugule saadeti vastu ratsapatrull, kes hajutas sellegi.

Sellega oli see ohtlik mässukatse likvideeritud. Nooruite-kaitseliitlaste-õpilaste mehine väljaastumine otsustas asja meie kasuks.

b) Kaitseliidus teenistus tehakse meestele sun- duslikuks.

17. detsembri sündmused olid teatud pööripäevaks nii Ajutise Valitsuse tegevuses kui ka kaitseliidu elus. Nüüd nähtus liigagi selgesti, et ilukõnedega ega sädele- vate manifestidega ei looda Eestit. Kerenski kõneles ka kuni enamlased võtsid võimu ja tal ei olnud enam kuulajaid. Ka meie enamlased tegutsesid, tahtsid haa- rata võimu rinde seljataga.

Virumaa ühes Rakvere linnaga oli enamlaste val- duses. Petseri, Võru, Valga olid langenud. Vaenlane ründas Tapat ja Tartut. Pärnu ees käisid lahingud. Pealinnas talitasid vaenlase agendid päris avalikult. Nõukogude Eesti eest käis äge propaganda üle maa. Mitmekordsed mobilisatsioonikäsud jäid enamasti täit- mata. Hirmu ja ahastust süvendati rahvas iga päev. Inglaed ootasid Tallinna reidil, mis saab Eestist.

Tegudele pidi siirduma ka Ajutine Valitsus. Esime- seks julgustavaks sammuks oli sõjakohtu tege- vusse rakendamine. Tallinna ja Harjumaa k/l. ülem al. polk. P. Kann määrati sõjakohtu prokuröriks. Tema asemele toodi Haapsallu k/l. ülem. al. kpt. Rõuk. Kui senini kardeti võim usaldada oma inimesele ja pigem alistuti proletariaadi diktatuurile, siis 17. det- sembri sündmuste järele määrati senine kaitseliidu ülem kindral-major E. Pödder veel vabade maakondade ja linnade, Tallinna linna, Harju, Lääne ja Järvamaa sõjavägede ülemjuhatajaks, kes abinõusid valimata pidi oma organisatsiooniga säilitama korra.

Nii kasvas välja kaitseliidu organisatsiooni kesku- sest sõjavägedeülema instituut.

Kindral E. Pödder'ilt ja tema nimel ilmus lähemal päevil tosina võrra krõbedasisulisi päevakäske ja kor- raldusi, mis näitasid keskvoimu julguse ja kindluse tõusu.

Senised ööload kaotasid maksvuse ja õhtu kella 7-st kuni hommiku kella 6-ni oli linnas loata liikumine keel- dud.

Sõjajooksikuid ja nende varjajaid ähvardati raske karistusega.

Matuserongide ja igasuguste muude demonstrat- sioonide kategooriline keeld, kuna oli teada, et enamla- sed oma 17. detsembril langenud kaaslasi tahavad matta suure demonstratsiooniga.

Sõjapõgenejate registreerimise sundus. K/l. piil- kondi julgustav korraldamine.

Majaperemehed esitagu oma maja meeselanike ni- mistud ja kõigi sissesõitnute sunduslik registreeri- mine j. t.

Need päevakäsud haarasid kõiki hädavajalisi küsi- musil küllalt sügavasti. Tallinnas oli vaja organiseerida teguvõimsaim kaitseliit ja usaldusväärseid üksusi oht- likuks juhuks. Mehi kaitseliitu oleks saadud küllalt, aga ärme unustame, et tol ajal ei võinud iga mehe kätte anda relva. Ajutise Valitsuse nõusoleku otsus- tati viia läbi meeste k/l. sunnivõtmine ja selle juures siiski mehi piinlikult valida.

17. detsembri sündmused andsid otsustavaks tegut- semiseks häid eeldusi. Kaitseliidu seisukohalt huvit- tab meid nimelt ainult kaks olulist korraldust. Nimelt:

„Päevakäsk nr. 4.

Mina käsen kõiki avalikke asutusi ja ametkohti oma ametnikkudele ette kirjutada, et need sunduslikult kaitseliidust osa võtaksid. Sellest kohusest on vabad ainult need, keda kaitseliitu vastu ei võeta.

Ametikohtade ja asutuste juhid on kohustatud selle järele valvama, et see käsk kohe täitmist leiaks. Käsu täitmata jätmise eest karistan ametist tagandamisega.

Tallinnas, 17. detsembril 1918

Kindral Pödder.“

See päevakäsk toob suure juurevoolu kaitseliitu kindlamate ja kohusetundega kodanikena ametiasutu- sist, kes senini ei viitsinud end sellega tülitada. Ja

„Päevakäsk nr. 5.

Kõik kodanikud on kohustatud kohaliku kaitseliidu juhatause kutsel kaitseliidu liikmeks astuma ja liidu käs- kusi ja korraldusi täitma.

Kes selle määruse vastu eksivad, karistan raha- trahviga kuni 10.000 margani ehk vangistusega kuni 3 kuuni, ehk mõlema karistusega korraga.

Tallinnas, 17. detsembril 1918.

Kindral Pödder.“

PIIRITUSEST KÄÄRINUD
A/S. „ODORI“
VIINA-ÄÄDIKAS
PARIM MAITSEAINE

Nende päevakäskude põhjal algas 17. detsembrist kaitseliidus tegelik sundteenistus. K/l. juhatus saab õiguse majaperemehe, vabakutselisi ja teisi enam-lusevastaseid kodanikke kaitseliidu teenistusse kutsuda.

Nende päevakäskude põhjal toimubki nüüd tegelik ja täielik meeste mobiliseerimine k/l., kus nad said esialgse väljaõppe, sõjamehelikku vaimustust ja julgust, õppisid tundma oma jõudu ja omandasid usu, et Eestit on võimalik kaitsta ja peabki kaitsma sissetungivate röövjõukude vastu. Kaitseliit saab siit kaudu ääsituleks, kus kõhklevad mehed sulatatakse ühiseks rahvuslikuks sõjajõuks.

Päevakäsk nr. 5 põhjal ilmub kohe järgmisel päeval lähem meeste värbamise korraldus.

„Kõik meesterahvad 16—60 aastani sisemise Kaitse Ülema päevakäsu nr. 5 põhjal peavad E. K. L. teenistusse astuma.

Selle käsu rutuliseks täidesaatmiseks tuleb iga vallavalitsuse juurde kohaline 3-e liikmeline E. K. L. Juhatus valida, kes viibimata registreerimiseks hakkab sammusid astuma ja kuulutab vastuvõtmise päevad välja ühtlasi ka ise vastuvõtmise komisjoniks jäädes.

Kõik vastuvõetavad saavad kahte kategooriasse määratud. I-sse: — Kõik meesterahvad 16—45 aastani ja II-se: — kõik vanemad ja need kes arsti järelevaatamise puhul reateenistusse kõlbmata on.“

Esimese kategooria mehed kujundasid rivimehed, kes pidid kogunema maakonnalinnadesse seal formeeritavaise E. K. L. pataljonidesse, kuna teise kat. mehed jäid maakaitseväelastena koju pidama korda, kus neile rändavate instruktorite kaudu anti vajaline riviõppus.

Kantselei- ja muud kulud E. K. L. asjus jäid vallavalitsuse kanda, kuna vastuvõtu-komisjoni ametnikud ja arstid olid kohustatud teenima tasuta.

Edasi neid korraldusi ei viidud küll sajabrotsendilisel ellu, aga kategooriatesse jaotus jäi püsima kogu sõja ajaks ja esimese kategooria meestest moodustati töesti mitmed väeüksused, nagu tunneme neid löögi- ja kaitsepataljonide nime all. Sellaseid kaitseliidu või kodukaitse idee alusel kujundatud löögiüksusi oli meil vabadussõja ajal terve leegion. Alles sõja kestes koondati sellased ebaühtlased kaitseliidu formatsioonid polkudeks ja pataljonideks, aga mõned jäid püsima kuni sõja lõpuni. Praegugi kannavad mõned meie regulaarväeüksustest oma esialgset kaitseliidu formatsiooni nime.

c) Merejõududele pannakse alus.

17. detsembri mässukatse juhtis J. Pitka tähelepanu soomusrongide ja soomusautode ehitamise hoost ühele teisele olulisele, aga seni umustatud, riigikaitse alale, s. o. merejõudude loomisele.

Nimelt enamlased olid kütnud üles ka meie ainsa sõjalaeva „Lembitu“ (end. „Bobri“) meeskonna. Taheti heisata punane lipp ja merelt toetada riigipöört. A. Pitka jõuab sinnagi õigel ajal. Vangistab mõned agitaatorid, viib need soomusrongile ja asendab „Lembitu“ nõrga komandöri kindlama mehega — mitšman Klaariga.

J. Pitka asub siitpeale korraldama Eesti merejõude.

20. detsembril sõidab soomusrong nr. 1 liinile temata.

Esimesed sellekohased volitused kannavad 17. detsembri kuupäeva.

J. Pitka mainib oma sõjamälestustes: „Mina sain sõjaministrilt, peastaabi ja operatiivstaapide ülematelt järgmised volikirjad merejõudude organiseerimiseks.

„Kapten Pitka on määratud laevade „Lembitu“ ja „Laine“ ülemjuhatajaks. Kõik ohvitserid, ametnikud,

**MÕÕDUANDVAIM ÄRI
VALMISRIIETE ALAL ON**

„MOELA“

HARJU 34

BOTIKUID JA VIHMAKUUBI

OSTETAKSE SOODSALT

TÖÖSTUSE KAUPLUSEST

„GENTLEMAN“

VIRU 23

komandod ja asutused laevadel ja pordus peavad täi-
pealt tema käskusid täitma...“

21. detsembril sõjaministrilt saadud tunnistus nr.
1090 annab J. Pitkale laiad võimupiirid aladel, kus ta
senini tegutsenud.

„Kapten Pitka juhatusel all seisavad kõik soomus-
rongid ja soomusautod, mis tema siiasaadik on ehitane,
vormeeritud ja edaspidi ehitama ja vormeerima
saab. Kõik soomusrongid, ohvitserid ja sõjaväelased
on kohustatud kapten Pitka juhatusi ja käskusid täi-
pealt täitma. Soomusrongide ja soomusautode varusta-
miseks on kapten Pitkal voli kõigist vabariigi ladudest
otsekohe oma allkirjaga varustust välja võtta. Kõik
vabariigi asutused on kohustatud kapten Pitkale tema
tegevuse juures toetust ja abi andma.

Sõjaminister K. Päts.
Operatiiv-staabi ülem Laidoner.“

„Ühel ajal merejõudude korraldamisega jatkasin
soomusrongide ja soomusautode korraldamist ja varus-
tamist ning järjest uute rongide ja soomusautode ehi-
tamise juhtimist. Nii võisin varsti kolmanda soomus-
rongi Tallinnast välja saata...“

Sellased suured refleksid kutsus esile 1918. a.
17. detsembri mässukatse. Ta äratas meie rahvuslikud
jõud passiivsest ja kõhklevast olekust aktiivsele tegevuse-
le. Iga meeskodanik pidi asuma oma ülesannete
täitmisele kodukaitse kõrge idee eest. Ja nii hoogustus
elu kaitseliidus ja selle järele formeerusid ka löögi-
üksused.

Sellest on möödunud palju aastaid, ilusaid ja halbu.
Kaitseliit on suutnud hoida kõrgel ausalt ja puhtalt oma
lipu. Ta teeb seda ka edaspidi, kuna tema alused ja
ideed on õiged!

R. Tandre.

Aumärkide ja ordenite

AJALUGU

Eesti Asutav Kogu, pannes vabariigile juriidilise aluse ja võttes vastu riigi põhiseaduse, oli häälestatud ülddemokraatlikus vaimus. Asutava Kogu enamuse oli igasuguste kodanlike teenete välismärkidega eraldamise vastane. Selle tõttu sattus põhiseadusse punkt, mis keelab ordenite ja välismärkide annetamise nii oma- kui ka välismaalastele ja omamaalastele ka seesuguste võõrriikide ordenite ja teenetemärkide vastuvõtmise. Erandina näeb põhiseadus ette teenete- ja eraldusmärkide annetamise sõja korral ja sõjaliste või lahinguliste teenete eest.

Põhiseaduse reformi aegadel tõstis Vabadusristi Vendade Koondis üles uue riikliku ordeni loomise tarviduse küsimuse. Kahes põhiseaduse reformi kavas oli sellane võimalus ka jäetud, kuna oli kustutatud ordoneid ja välismärke käsitlev paragraaf. Kehtivas põhiseaduses on aga Asutava Kogu poolt maksmapandud paragraaf muutumatult jäänud püsima.

Juba Vabadusristi statuut on mõningas vastolus põhiseadusega, kuna selle risti 1. liik on nähtud ette annetamiseks kodanlike teenete eest.

Kõik uued vabariigid, mis asutatud pärast maailmasõda, on loonud endale puht-riikliku ordeni, millega hinnatakse nii kodu- kui ka välismaalaste teeneid. Nii on Soomel „Valge Roosi“ orden, Lätil „Kolme Tähe“ orden, Leedul „Gediminase“ orden, Poolal „Polonia Restituta“ ja „Teeneterist“, Tšehhoslovakkial „Valge Lõvi“ jne. Ainult Eestil puudub rahuajal täieliselt riiklik orden.

Mõnelt poolt on püütud nimetada Eesti vabadusristi riiklikuks ordeniks, mille väljaandmine on katkestatud vaid rahuajaks, ja seda võrrelda eelpoolnimetatud teiste uute riikide riiklike ordenitega. See pole aga nii. Kõigil eelpoolnimetatud uutel riikidel oli samuti teine orden sõjaliste teenete ja lahingulise vahuse hindamiseks. Nii oli soomlasil Soome vabadusrist, Lätil karutapja orden, Leedul Vytautas Suure orden, Poolal ja Tšehhoslovakkial — sõjarist. Peale nimetatud lahingristide annetati veel teisigi sõjalise iseloomuga riste ja medaleid.

Kui vabadusristi 1. liik, mis on annetatav kodanlike teenete eest, oleks jäänud ka rahuaegsele väljaandmisele, ainult siis oleks võinud olla juttu analoogiast teiste uute riikide riiklike ordenitega.

*

Poleks vist huvitusetu heita pilku tagasi ja laskuda ordenite, aumärkide ja lahingristide saamise loosse. Ajalugu selgitaks nii mõndki, mis on vaieldav. Ajalugu näiteks aga ühtlasi, millist suurt osa on mänginud ja mängivad veel tänapäevalgi riiklikus elus ordenid ja autähed.

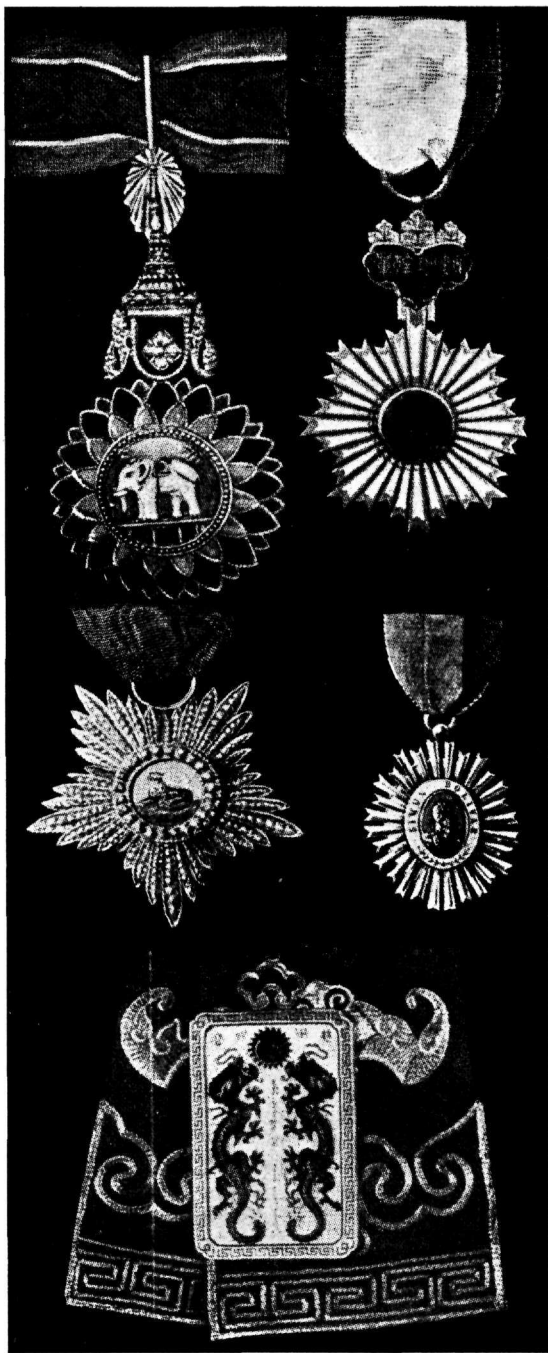
*

Ordud olid ühingud, millede liikmeskonnad teatud sihi taotlemisel painutasid end teatud reeglite, korralduste ja distsipliini alla, tehes enesele kohustuseks alluda neile reegleile vankumatult. Ordud jagunevad vaimulikeks ja ilmlikeks, arvestades sihti, mida nad taotelevad. Teisest küljest tähendab sõna ordu (ordo, orden) viimasel ajal peamiselt riigivalitsuste või monarhide nimel teenete või sõjalise vahuse eest annetatavaid eraldusmärke.

Paavstide, vaimuliku seisuse ja munkade mõjutusel moodustusid ristisõdade ajajärgul mitmed ühingud — ordud — rüütliseisusest meeskodanikest, kes tegid enestele ülesandeks kaitsta ristiusku idamaal, avitada haigeid, kaitsta ristiusu pühi paiku jne. Neist ordudest tegutsevad mõningal viisil teel tänapäevalgi Johannitlaste ja Saksa rüütliordu. Rüütliordu seadsid endile peale otseste usuliste sihtide veel kaugemale ulatuva sihi: võidelda mõõgaga mittekristlaste vastu ja võita neid paavstile — ristiusule. Riigivalitsuste ja kirikuvõimu poolt tunnustatud, varustatud eriõigustega ja monopolidega, toetusid rüütliordu mõõgale ja võitlesid n. n. paganlusega. Ristisõdade ajajärgul sulas mungaseisus ühte rüütliseisusega.

Ordurist (tavaliselt ristikujuline) moodustas esialgu ainult teatud ordu välismärgi ja selle abil võis teha kindlaks isiku kuuluvuse teatud organisatsiooni.

Orduliikmete seisukoht riikide elus tõusis keskajal oma haripunktile: nende võim ulatus isegi riikide juhtimis- ja valitsemisaparaadini. Mida võimsamaiks ja rikkamaiks kasvasid ordud, seda tihedamaks läksid ka ordude vahelised kaklused ja tülid. Tihti oli juhtumeid, et riigivalitseja, monarhh, tahtes neutraliseerida mõnd ordu, mis oli läinud üldsusele tülikaks, kuulutas end ise selle ordu suurmeistriks. Esimene säärane juhtum oli Iberia poolsaarel, kus kuningas Ferdinand 1476. aastal sidus Hispaania ordu suurmeistri tiitli kuninga-krooniga. Sellest hoolimata, et siin-seal tehti ordudest sel teel riiklikud ühingud, jäid nad siiski

Ülalt vasakult: Siiami Elevantiordu; Jaapani tõusva päikese teeneterist; Pärsia Lõvi- ja Päikese-ordu; Venezuela Bolivari rist; Hiina kahekordse lohe suurrist

püsima, ehk küll ordude omaaegne siht oli kadunud. Et tõmmata riigivalitsusele ligemale seda aadlit, kes ei võinud statuudi järgi astuda olemasolevatesse ordudesse, või ka neid, kes selleks ei avaldanud soovi, asutasid monarhid uusi ordusid, et teha kogu riigis elav aristokraatia olemasolevale riigikorrale lojaalseks. Uued ordud asutati eranditult olemasolevate eeskujul. Pea kaduski ordudest täieliselt nende endine siht — rüütli-

likkus ja usukaitse mõõga abil — ja ordud jäid veel ainult valitsevate hoovkondade hiilguseks ja suursuguseks elavaks dekoratsiooniks. Nii tekkisidki n.-n. „maja-ordud“. Ordudesse hakati võtma vastu sel ajal (a. 1700) veel ainult neid aadlikke, kellel oli teeneid ordumeistri, s. o. riigivalitseja, ees. Seega kujunes ordu märk mitte ainult ordu välismärgiks, vaid juba teenetemärgiks. Sel viisil arenes ordude elu kuni 18. sajandi lõpuni, millal läbi komme, maja-ordudelt saadud eeskujul, annetada alamaile teenete eest kantavaid välismärke. Tekkisid ka ilmlikud teenete orduristid (ilma et annetaja seljataga oleks seisnud mõni vastav ühing — ordu) riiklikus mõttes. Riigivalitseja — monarhh — annetas neid märke isikliku äränagemise järgi. Siit sai tõuke ka Prantsuse vabariigi auleegioni ordurist, mis oli kättesaadav igale kodanikule, puht-demokraatlikus mõttes, muidugi teenete eest. Auleegioni risti tuleb lugeda aluseks kõikide vabariikide ordenite traditsioonidele.

Paljud uued orduristid, nagu Preisi Punane Kotkarist (a. 1810), jagati teeneile vastavalt klassidesse ja ta on seega esimene rist, mis muutus ühiskondlikust klassimärgist puht-teenetemärgiks, vastavalt annetatava teenele ja seisusele. Ordenite põhimõtte kohaselt tekkisid veel mitmesugused autähed, teenistus- ja mälestusmedalid, sõjalised vahusristid jne. Teenistus- ja mälestusmedaleid annetati ametnikele ja riigi kodanikele, kelleledele statuutide järgi ei saadud annetada kõrgemaid orduriste. Ka viimased andsid teatud eesõigusi ja neid võis asetada mõnikord õiguste suuruselt täiesti kõrgemate eraldusmärkide kõrvale.

Praegugi jagatakse ordenid sõja- ja tsiviil-eraldusmärkideks. Viimaseid annetatakse kõrgemaile riigiametnikele ja välismaade riigitegelasile, kellel on teeneid vastava annetaja valitsuse (või isevalitseja) ees, või on ordeni saaja näidanud üles teeneid sõjas või ka iseäralist vahvust lahingus. Uuemal ajal annetatakse ordeneid ka suurte teenete eest teaduse ja kunsti aladel.

Autähed võime jagada kahte peagruppi: 1. Sõdade mälestusmedalid, mis annetatakse lõpetatud sõja mälestuseks sellest osavõtnuile või ka mõne tähtsama lahingu võidu mälestuseks; 2. teenete- ja teenistusvanuse eraldusmärgid. Siia kuuluksid ka vahusristid, sõja- ja tsiviilteenistuse autähed, teeneteristid teaduse, kunsti ja tulundustegevuse, haavatute ja haigete hoolekande, tulikahjude, veeputuste ja inimelude päästmisel abi andmise eest ja lõppeks ka eraldusmärgid pikaajalise ja kohusetruu teenistuse eest.

Autähtede annetamise ja asutamise õigus on peaaegu kõigis riikides fikseeritud põhiseadustesse ja vastav õigus on antud riigipeadele (kas isevalitsejaile või presidentidele). See pole mitte riigipea auamet, nagu tihti kinnitatakse, vaid riiklik kohustus, mis seisab tavaliselt riigivalitsuse vastutuse all. Vaated selles, kas ordenite jagamise õigus on ainult riigipeal või on kontrolli õigus annetamise üle ka valitsusel,

lähevad lahku. Paljud riigiõiguse teoreetikud (Jellinek, Seydel, Brie jne.) loevad seda õigust ka valit-suse õiguseks, Georg Meyer aga riigipea isikli-kuks õiguseks.

Pärast maailmasõda, kus suurem osa Euroopa monarhiaid on muutunud vabariikideks, on uutes põhi-seadustes määratud ka kindlad piirid ordenite anneta-mise ja vastuvõtmise õiguse kohta.

Riiklikud tähtsamad aumärgid annavad tavaliselt ka teatud privileegiume nende omanikele (ka Eesti vabadusristi kavaleridel on mitmed eesõigused; palju suuremad on antud siiski Läti Karutapjate Ordu kava-leridele). Isevalitsusliku korraga riikides annavad mõ-ned ordenid veel põlise aadli seisuse, mõned isikliku aadli eesõigused jne.

Ordenite ja ristide kuju on kristlikes maa-des peamiselt stiliseeritud ristikujutus, mittekristlikes maades aga mitmeharulised tähed. Kõr-gemaid ordeneid valmistati harilikult kullast (eriti välismaalasele annetamiseks), kuid viimasel ajal on löö-nud läbi hõbe, mis mõnikord vaid kullatakse üle. Vane-mate riikide vanemad ordulindid on harilikult ühevärvi-lised: Seraphimi ordul, Andrease ordul, Daani Elevandi-ordul, Pühavaimu ordul — helesinine; Inglise Püksi-paela ordul, end. Poola Kotkaordul, Portugali Tornija Mõõgaordul, Soome Valge Roosi ordul — tume-sinine; omaaegsel Vene Aleksander Nevski ordul, Prantsuse Auleegioni ordul, Kristuse-ordul — tume-punane. Väga tihti kasutatakse ordulintides riigi- ja rahvusvärve (Eesti vabadusristil, Läti Karutapjate Ordul, Poola „Polonia Restituta“ jne.), igakord aga mitte samas järjestuses.

Erilise tähtsuse omasid enne maailmasõda kalliskividega dekoreeritud ordenid; neid anti aga väga harva. Sõjaliste teenete ja isikliku vahvuse eest annetatud aumärkidele on tihti kombineeritud juure mõõ-kade, tammeõksa või loorberpärja kujutused.

20. sajandi lõpupoole on tekkinud juure veel uus liik ordeneid, mis annetatakse tähtsamate üld-riikliku ulatusega eraorganisatsioonide poolt. Alguse tegid sel alal vabatahtlikud tule-tõrje-organisatsioonid, hiljem Punane Rist ja kõige uemal ajal — poolriiklikud riigikaitse organisatsioonid (Eestis on oma ordenid kaitseliidul, Punalisel Ristil, tuletõrjeliidul, ap. õigeusu kirikul).

Aumärkide kandmise korra ja viisi kohta pole kujunenud välja kindlat rahvusvahelist kommet. Kõige rohkem praktiseeritakse aga uusust, et omamaised ristid asetatakse kandmisel välismaiste ette, neile järg-nevad siis välismaised klassi kõrguse ja poliitilise tähtsuse järjestuses. Diplomaatkonna uususe kohaselt kannavad eraisikud autähti ainult frakil ja sedagi tähtsamail ja pidulikemal juhtumel. Smoking-ülrikonnal armastatakse kanda autähtede miniatüür-kujutusi, kuna tänavariietusel harva ainult paari milli-meetri laiuseid ordenite linte. Kaitseväelased kannavad töövormil ainult kõrgeimat kodumaist autähte või kõigi olemasolevate ordenite linte ülaltoodud järjes-tuses.

Ülalt vasakule:

Rootsi: Mõõgaordurist; valge rist, nurkades kuldsed kroonid, rõngal punase täiendusega kuninga-kroon, selle all ristamisi mõõgad. Sinisel südamikul mõök ja kolm vapikrooni. Lint kollane, kahe sinise triibuga.

Prantsusmaa: Auleegioni rist. Valge, emai-litud viieharuline ja kuldsede kantidega. Risti all roheline loorber- ja tammepärg. Keskel kuldne südamik kirjaga: „République française 1870“. Lint punane.

Ungari: Püha-Stephani rüütliordu. Rist tumeroheline, selle peal Ungari kuningakroon. Süda-mik punane valge patriarhristiga. Mõlemal poolel tähed MT (Maria Theresia). Pealkiri: „Publicum meri-torum praeium“. Lint tumeroheline purpurpunaste triipudega.

Saksamaa: Raudrist, must hõbedaga kanditud rist krooniga ja aastaarv 1870 (uueaial maailmasõja aastaarv). Sõjaaegsed ristid tammelehtedeta. Lint: must valgete triipudega.

Daani: Daneborgi ordurist, rüütli-rist; vanimaid autähti Euroopas. Valge rist punase randiga, nurkades kuldsed kroonid ja pealkiri „Gud og Kongen“ (Jumal ja Kuningas). Lint valge poncean-punase randiga.

Inglismaa: Victoria-rist. Valge rist punase ovaalse ja krooniga südamikuga, mille sees tähed VR I. Sinisel sõõril pealkiri „Victoria“. Lint tumesinine val-ge-punase randiga.

Autähed ja ristid omavad nii riiklikus elus kui ka välispoliitikas suure tähtsuse ja annavad võimaluse hinnata väärikalt teeneid, mida ei suuda igakord asendada kalleimadki kingitused.

BULVIKI sõda

Käesoleva aasta „Kaitse Kodu!“ nr. 15 tutvustasin „Kaitse Kodu!“ lugejaskonda Abessiinia olustikuga. Ühtlasi juhtisin tähelepanu ka neile üllatustele, mis käesolev sõda võib tuua mõlematele vaenulistele pooltele. Et sõda Abessiinia ja Itaalia vahel sarnleb mõneski osas sõjaga inglaste-buuride vahel (1899—1902), siis toon siin selle sõja ajaloo väljavõtteid, ühtlasi kriipsutades alla, et ka Abessiinia sõda võiks samuti venida pikale ja paljugi peavalu sünnitada itaallasil, nagu seda tegid inglased buurid.

*

Hollandlased asutasid oma suurima võimu ajal 1652. a. oma teekäikudel Indiasse vahejaamaks Aafrika lõunatipul väikese asumaa, mida nimetati Kapmaaks. Siia kogunes ajajooksul ka sakslasi ja Prantsusmaalt tagakiusatud protestantlasi. Prantsuse suure mässu tõttu tulnud pikaliste sõdade ajal, millal prantsuse väed võtsid ära Hollandi, võttis Inglismaa, kelle käes oli merede valitsus, 1795. aastal Kapmaa enda kätte. Ei meeldinud sinna asunud talupoegadele-buuridele inglise valitsus, sest viimane keelis neile ära päriselanikke pidada oma orjadeks. (Buur tähendab lihtsalt talumeest: saksa keeli Bauer, hollandi keeli boer (loe buur).)

Algas väljarändamine Oranje jõe ja idasse. Tekkis kaks uut buuride asumaa: Oranje vabariik ja Natalimaa. Inglaste surve all tuli buuridel rännata veelgi edasi Vaali jõe taha, kuhu nad asutasid Transvaali vabariigi. 1843. a. sattus Natal Inglise võimu alla ja ühendati Kapmaaga.

Inglasil olid Aafrikas oma plaanid: nimelt oli kavatsusel luua Aafrikas koloniaalriiki, mis väärduks Indiale. Teel ees Niiluseni olid buurid. Pealegi hakkas himu nende maade suhtes veel enam kasvama, kui Transvaali mägestikus leiti rohkel arvul kalleid metalle. Sinna tekkisid umeruttu teemandikaevandused.

1877. aastal ilmus inglise sõjavägi Transvaali pealinna Pretoriasse buure abistama, kafrite mässu maha suruma. Aga see abivägi ei mõtelnudki enam Transvaalist lahkuda, vaid annekteeris selle ja kuulutas Inglise asumaa, kuna Transvaal iseseisvalt seista ei suutvat. Buurid tõstsid protesti, ja kui see ei aidanud, algasid 1880. aastal inglaste vastu sõda.

Neil õnnestuski inglasi mitmel korral võita ja Inglise valitsus leidis esialgu paremaks Transvaalile anda tagasi iseseisvuse (1881).

Kuid inglased ei loobunud oma vallutamispilaanist: 1895. aastal dr. Jameson, kes seisis Lõuna-Aafrika kaubandusühisuse teenistuses, kavatses oma käel selle maa võtta ära. Ta tungis 800 relvastatud sõjamehega buuride kallale, kuid pidi taganema.

Järjekordne aktsioon teostus 1899. a., millal inglise agrarimaid asumaa ministreid J. Chamberlain tahtis buure sundida Inglise ülemvalitsust maksvaks tunnistama, nimelt 1881. a. tehtud lepingu põhjal, mida ta omavoliliselt selles mõttes seletas. Transvaali president Paul Krüger seisis aga südikalt sellele vastu, ja kui Inglise valitsus siiski vallutamise püüdeist ei loobunud, algasid buurid 1899. aasta 29. septembril uuesti sõda.

Oranje vabariik, keda samuti ähvardas inglise surve, ühines Transvaaliga ja ühendatud riikide sõjavägede juhtimise võttis endale Oranje president Stein. Buurid olid hästi sõjale ette valmistunud ja ajakohaste relvadega varustunud. Kuigi buuride arv polnud suur, umbes 300.000 hinge, suutsid nad püssi alla koguda ca 70.000 meest, kes olid valmis kas võitma või surrema vabaduse eest.

Buurid tungisid julgesti ja edukalt Natalisse ja Kapmaale, kus nad kolm tähtsaimat linna piirasid ümber (Ladysmith, Mafeking ja Kimberley). Piiratud garnisonidele appi tõtanud inglise väeosad olid sunnitud taganema. Inglasil, kes vaatasid alguses sõjale kui manöövrile, tuli asja võtta tõsiselt ja Aafrikasse saata uusi vägesid. Kui nende arv seal juba oli tõusnud 300.000 meheni ja kindral Roberts oli määratud ülemjuhatajaks, pööris sõjaõnn buuridele selja ja buuride kindral Cronje, kes Kimberleyd oli piiranud, piirati nüüd ise ümber ning pidi end terve sõjaväega andma vangi. Selle järele võttis kindral Roberts ära Oranje pealinna Bloemfonteini ja juunikuus langes ka Transvaali pealinn Pretoria inglaste kätte.

Kuid vaheajal oli buuride väesalkadel kohati jälle õnnestunud inglasi võita, mis buuridele andis uut julgust, ja nii kestis kindralite Botha, Deweti ja Delarey juhtimisel sõda veel ligemale kaks aastat edasi. Buurid seisis väikeste osadena laiali, hoides end suurte lahingute eest, kuid tülitasid inglasi iga päev, tungides isegi vahest Kapmaale. President Krüger ruttas Euraapasse, et suurriikidelt paluda abi ja kaitset ja palu-

da neid olla lepitajaiks. Kuid ükski riik ei julgenud suurele Briti riigile lausuda sõna, ehk nad küll südamest tundsid kaasa buuridele ja inglise ülekohut mõistsid hukka.

Polnud ju siis Rahvsteliitu, samuti riiki, kes oleks astunud välja buuride kaitseks nii nagu seda praegu teeb Inglismaa Abessiinia kaitseks. Nii pidid buurid lõpuks andma alla. Juba 1900. a. katsuti teha lepitust, aga buurid ei tahtnud loobuda iseseisvusest sisemistes asjades, mida aga Inglismaa ei lubanud.

Kindral Roberts, keda süüdistati liigeses lojaalsuses buuride suhtes, kutsuti ülemjuhataja kohalt ära ja tema asemele määrati ta senine staabiülem kindral Kitchner, kes nüüd buure hakkas valjusega alla heitma. Nende majad põletati, omandus hävitati ja buuride perekonnad koondati kontsentratsioonilaagrisse, kus neid koheldi halvasti. Kapmaalt pärit olevad buuride ohvitserid loeti mässajaiks ja anti sõjakohtu alla. Liisk oli langenud ja buurid olid kaotanud. Tuli paluda rahu, mis ka sõlmiti Pretorias 1902. aastal.

Buurid tunnistasid Inglise kuninga oma seaduslikuks valitsejaks. Ometi lubati nendele jätta kodune omavalitsus ja hävitatud talude kohendamiseks andis Inglise valitsus suurema summa.

Kui nüüd inglased on huvitatud Abessiiniast, siis on neil selleks küllaldaselt põhjust. Meil tarvitseb vaid heita pilku tänapäeva Aafrika kaardile ja meile kõigile on need põhjused selged.

Eelpooltoodud andmeist näeme sellase sõja iseäraldusi nagu oli buuri sõda: vallutajad olid imarvus ülekaalus, kuid buuride partisaanid tülitasi inglaste jõude alalõpmata ja sundisid nende armeed tükelduma ja tegutsema osade kaupa seal, kus nad suuremas lahingus oleksid esinenud võitjana. Kindral Kitchner tegutses siin nõndanimetatud blokeerimise süsteemil, mis seisab selles, et võitja või, õigemini öeldud, pealetungija iga võidetud sammu kindlustab, ehitades sinna kindlustusi, kuhu jätab garnisoni, et vaenlane ei saaks seda uuesti võtta enda alla. Niisugused kindlustatud punktid peavad sidet naaberpunktidega ja nii luuakse terve maakaitse vöö või riba. Kuid see kõik killustab vägesid ja nõuab suurt sõdurite ja ohvitseride arvu. Nüüd on vahest lugejail selge pilt, miks inglased olid sunnitud ligemale poolmiljonilise armee (450.000) saatma vastu ca 70.000-lisele buuride armeele.

Kogu see sõda läks inglasele maksma 100.000 inimest, kes langesid lahinguis või surid haiglais, rääkimata määratusuurtest materjalsetest kuludest.

Ajaloo kordub nii mõnigi asi. Nii mõneski sündmuses on analoogiat eelolnuga. Ei tahaks olla ennustajaks käesoleva Itaalia-Abessiinia sõja tegevuskäigus ja selle sõja tulemustes, kuid juba nüüd võib näha, et sündmuse käik ja tegutsemise raskused on mõneski osas niisama aegavõtvad ja ohvriterikkad itaallasil kui need olid buuri sõjas inglasele.

A. S.

**ETK tooted on rahva oma tooted,
nad on uhkuseks Eesti kodule!**

Jõulud

enne ja nüüd

Vaheldusrikas on praeguse põlve elu. Ajalooratas kiirendas oma käiku. Sattudes siis hoogu, tormas ta suure kiirusega edasi. Varemalt kulus tal sajandeid selleks, et sünnitada nii suuri muutusi inimeste ja tervete rahvaste elus. Ta teel purunesid ja sündisid riigid. Varisesid riigikorrad ja valitsevad kihid ja asemele kerkisid uued. Paljud rahvad, ka meie, said võimaluse ise hakata juhtima oma elu...

Jõulupühad on rahupühad. Et inimesed võiksid maitsta täielist jõuluõõmu, peab valitsema rahu, kuigi jõulud on elanud üle murranguid.

Kui vanasti pühitseti jõule, siis oli inimestel kergem endale rahu esile manada. Suurema osa silmaringi ei ületanud oma linna, valla või kiheikonna piire. Inimesi häirisid vaid neis piirides aset leidvad sündmused. Mis sündis mujal laias maailmas — see oli nagu varjatud rahva eest ja see ka õieti ei huvitanud kedagi. Seega oli siis rahu kergem leida

Kuid nüüd? Nüüd loetakse ajalehist suurima tähelepanuga väiksemaidki maailmasündmusi ja võetakse elavalt osa kogu maailma poliitikast. Rahva silmapiir on laienenud. Oleme nüüd teiste riikidega võrdne riik.

Hiiglase hüppega oleme astunud ajaloo näitelavale. Oleme vajanud seks väheseid aastaid, sest mis tähendab kümme aastat rahva elus?

Nagu kinolõuendil oleme elanud läbi rea kirevaid sündmusi, mis järsult üksteisest eralduvad.

Ka nende kirevate aastate jõule on tulnud iga kord olude sunnil eriliselt pühitseda. Et endale neist saada selgemat ülevaadet, meenutame rea möödunud jõule.

Aasta 1908. Mõni päev on veel jõuludeni. Ühes keskkoolis on parajasti vahetund. Elavalt harutatakse, mis keegi pühade ajal teeb. Järgneb küsimusele ja vastus vastusele. Mõni lubab end põhjalikult välja magada, mõni uisuteel sõita nii, et uisud lähevad kuumaks... On tunda suurt elevust jõulude läheduse tõttu.

„Aleks, mis sina pühade ajal teed?“ küsis Jaanimeline poiss oma pinginaabrilt, pikalt kuivetanud poisilt.

„Ei midagi, eks ma viida niisama aega,“ on vastus.

„Sõidame seltsis maale. Tule pühadeks meile. Laseme kelguga mäest alla. Sööme jõuluvorste; lööme passi ja sõidame jõuluõhtul kelladega kirikusse. Tead, küll see on aga tore! Pead tingimata sõitma!“

„Aga kuidas ma ikka sõidan? Kas sinu vanemad on nõus? Ma ei tunne neid...“

„Ei see tähenda midagi, et ei tunne, küll sa siis tundma saad. Minul on tore vana ja ta aiva rõõmustab. Küll sa ise näed!“

„Õieti ütelda, tahaksin küll jõuluks kord maale sõita, aga ei tea, kuipalju see maksab?...“ räägib Aleks kõheldes.

„Paljukesee pilet siis maksab, „skidkat“ saab ka. Ainult mõnikümmend kopikat.“

„Ega ma piletist kõnelegi, aga kui palju läheb mu söök maksma?“

„Mis söök! Sa tuled ju meile! Ära arva, et sa tohid meil üldse söögirahast kõnelda. Siis saame mõlemad vana käest võtta. Jõulude ajal ju ikka külastatakse tuttavaid, kes siis selle eest maksu võtab! Tule kindlasti. Ega sa kahetse.“

„Kui arvad, et sinu vanemad ei ole selle vastu, siis sõidaksin hea meelega. Ma räägin kodu läbi ja siis homme ütlen,“ sõnab Aleks nõustuvalt.

„See on tore. Usun, et saad sõita.“

„Millal me siis sõidame?“

„Niipea kui aga lahti saame. Hobune on meil jaamas vastas. Sõidame nii, et lumi tuiskab! Ma ise juhin. Küll sa näed, kuidas siis aiateibad aina vilguvad.“

Jaamas on suur trügimine. Rong on tulvil. Kuid see ei sega kojusõitjaid. Arutatakse vaid, mis pühade ajal kõik teha... Küll on aga mõnus kanakorviga reel sõita. Peagi kõlab laul kolmest suust; aisakell

tiliseb sekka... ja ei jõuta veel sõiduvõlusid õieti naudida, kui ollakse päral. Kilomeetrid on kadunud nagu lennates.

Soe ja südamlük vastuvõtt peletab Aleksi hingest viimse kahtluse vine, et kas ta siiski on õigesti talitanud...

Järgmisel päeval on poiste mureks metsast jõulu kuusk koju tuua. Valitakse ja valitakse, kuni viimaks leitakse kuusk, mis on vääriline jõulupuu nime kandma. Lühike päev on märkamatu kadunud. Talus lõpetatakse talitused. Valmistatakse kirikusõiduks. Harutatakse, kes sõidab ja kes jääb koju.

Viimaks ollaksegi niikaugel, et võib minna sõiduks.

Kirikuteel on kuulda vaid aisakellade helinat. Taevavõlvil helgivad tähed ja otsekui peegelduvad lumepeeglis. On vaikne. Tundub, et rahu valitseb maa peal...

Päratu suure ree ette on rakendatud paar erksat hobust, kes suure kiirusega viivad kirikulisi edasi.

Juba sätendabki mäenõlvakul kirik, mis näib mõjuvat pühalikult...

„Aleks, tagasisõidul saab nalja. Ma pidasin poiss Juhani nõi kokku, tead, seal keerangul, kus sind müksasin, ajab ta ree ümber. Küll siis plikad kilkad, nad teavad, et regi kusagil ümber aetakse, ootavad seda, kuid teevad ainult näilisel hädise näo. Seal on pehme lumi, seal võib hullata!“ sosistab Jaak kiriku juures reelt maha ronides sõbrale.

Kunagi ei ole kirikus nii kena kui jõuluõhtul. Isegi vanal oreil on siis võimsamad hääled. Kollakas-tuhkjalt põlevad küünlad. Silm seletab vana auväärset pastorit nagu läbi udu — suur videvik valitseb vanas maakirikus...

„Kojusõit! Viimaks ometi on kõik reel!“ hõikab poiss Juhan ja sunnib hobuseid liikvele.

Nüüd on kõikjal kuulda kõnelusi, naeru. Rõõmus meel on kõiki vallanud. Kirikusse tulles oli kõik vaikne, siis mindi palvele, nüüd minnakse aga koju pühi pidama. Ja koduteel! Seda võiduajamist ja kihutamist kellade helina ja naeruga! Siin ja seal teel on üks kui teine sõiduk lumme ümber aetud, ja seda häälitsemist sealjuures!

Ka meie sõiduk lendab teataval käänakul osavasti juhitud ümber, paisates kõik pealolijad, peale poiss Juhani, lumme, mis on pehme ja kohevil nagu udusuled. Oi seda lõbu!...

Koju jõudes hoovab vastu magusat jõuluhõngu. Laud on juba kaetud jõulusõikidega. Ka koduõlu ei puudu, see eestlaste traditsiooniline pühade jook. Kuusel süüdatakse küünlad. Istutakse lauda. Pereisa loeb piiblist vastavad lugemised, kõlavad jõululaulud... See sünnib kõik suure tõsidusega ja pühalikkusega. Hiljutisi lumes suplejaid ei ole siin enam äragi tunda — kõigil on rahulik ja pühalik ilme. Söömine lõpetatud, ütleb pereisa:

„Nüüd, linnasaksad,“ läheme teise tarre, vaatame, mis mehed te mul ka olete, kas „passi“ oskate lüüa. Meie Jaan, see juba ammugi ihub sellele hammast, aga usun, et teie seda lõbu ei tunne,“ ütleb ta Aleksi poole pöördudes. „Linnas ei ole see võimalik ja ega seal

õigeid jõule pühitseda saagi. Teises toas on õled, siia peab söök jääma lauale, see on vana komme, Tõnni komme. Tõnn võtab siis ka jõuludest osa.“ Teisal algasid siis õlgedel vanad jõululõbud. Alustasid noored, kuni lõpuks ka täiskasvanud sooritasid neid vanu jõulukombeid.

Vana ätt seletab siis nooremaile paljude nende mängude tähendusi ja räägib vanadest pühadest ja nende pühitsemisest.

Jõuluõöl ei tohi nooremad magada, peab olema valvel, kuid selle eest pesevad nad hommikul nägu hõbeveega.

Eriline vana kannaga (Tõnni raha) raha pannakse näopesemise vette. Pereisa lisab, et ega sel muud otsustarvet ole kui vanade kommete täitmine. Vanasti usuti, et see annab silmadele terava pilgu ja teribat nägemist. Vanal hallil ajal pühitseti ju umbes samal ajal pööripäeva, hea võluri võitu pimeduse võluri üle. Päevad hakkavad minema pikemaks, ilm valgemaks — ja sealt on arvatavasti pärit see hõbeveega pesemise mood. Kuid erilist kurja selles ei ole. Ei ole ka halb, kui vanad kombed elavad edasi...

Kõikjal valitses siis jõulu leplik vaim!..

Maailmasõda möllab täie hooga. On jälle jõulueelne aeg. Aleks on vahepeal sirgunud Aleksandriks. Teenib Vene maailmariigi sõjaväes ohvitserina. Ta väeosa on paigutatud rinde tagalasse reservi. Ka siin valmistatakse vastu võtma jõule, neid rahupühi. Ehkki rahust ei või olla juttugi, siiski see, kel vähegi võimalik, püüab jõuluõhtut pühitseda rahus. On muretsetud jõuluküünlaid, tahetakse vähimalt, et jõulukuusk meenutaks neid pühi! Jõuluni on vaid paar päeva...

Seal tuuakse aga hilisel õhtutunnil ettekirjutus:

„Polgu ülem käskis teil ilmuda tema juure täpselt kell 12“.

See on ju otse südaõöl. Kell on vaevalt kümme. Midagi erakordset peab olema juhtunud. Ega meid siis liinile saadeta, alles paari päeva eest tulime sealt — lendavad mõtted läbi pea.

Jõudes polgu staapi, kuhu on saabunud ka teisi kompaniide ülemaid, ei tea ka need midagi, mis on käsil.

Ilmub polgu ülem. Ta näolt on kadunud lahke ja sõbralik ilme. Tõsise ja sügava häälega ütleb ta: „Härrad ohvitserid, teatan teile, et meid ootavad erakordsed jõulud. Ülehomme hommikul kell 5 peab meie polk murdma läbi vaenlase kindlustatud liini. See peab sündima vaiksel, ilma kahuritule ettevalmistuseta! See on suur ülesanne. Rindeni on 40 kilomeetrit. Lumi on sügav. Peame jõudma kiiresti kohale. Sõdureile on vaja anda aega veel enne lahingut puhata. See korraldus jääb maksuma. Minu väiteile vastati, et see on käsk. Sakslane ei oota meie rünnakut pühade ajal. See olevat meie suur soodustus. Palun tehke vastavad korraldused, et hommikul vara võiks asuda rännakule!...“

Jõulude vastuvõtmine on nurjunud. Jõuluõhtu peame veetma lahingus. Paljud rändavad sel rahuõhtul igavese rahu maale!...

J Õ U L U R Õ Õ M

Järgmisel päeval sammuvad pikad sõdurite kolonnid eesliini suunas. Mitu polku. Ilm, mis alul oli sula, läheb külmale. Lund sajab. Pikkamööda tõuseb tuul, mis peagi muutub vägevaks tormiks. Taevas ja maa on ses lumemöllus nagu kokku sulanud. Tormi-iilid tulevad meile otse vastu. Nõuab suuri pingutusi, et püsida paigal, ja tihti tuleb pöörduda tuulele selg, et tõmata hinge! Tunnid mööduvad ses armetus võitluses loodusega. Ta on vist pahane, et ei peeta rahupühi!

Palju maad on veel käia. Teel seisab purustatud kirik. Siin puhatakse veidike. Maru näib raugevat. Jälle edasi. Südaöö on ammugi möödunud, kui jõutakse päralt puruväsinuina. Paar tundi puhkust, ja jälle liigub sõdurite ahel vaenlase kaevikuile.

Neljust kohast peab traadikääridega tehtama tee vaenlase okasaedadesse. Kolm tihedat vööd on okasaeda. Kaks lõigatakse kääridega läbi ja kolmas vöö purustatakse püroksüüliniga — nii on käsk. Tuisk ei ole lakanud. See soodustab pealetungi. Valgeisse mantleisse mähitud sapöörid ja grenaderid roomavad okasaiale.

Esimene ja teine vöö on õnnelikult läbistatud. Vaenlane ei ole midagi märganud... Püroksüülin on kohal. Aukude läheduses ootavad aga sõdurite hulgad nagu kiskjad loomad silmapilku, mil vaenlasele peale

tormata! Kõik on valmis. „Tähele panna!“ käib so-sinal käsk läbi ridade. Põnevus on haripunktil. Paar kiiret pööret induktoril ja kohe järgneb võimas plahvatus. See kohutav mürts on isegi nagu tuule heidutunud. Valitseb järsku täieline vaikus, kuid ainult hetkeks. Õieti ei ole veel plahvatuse kaja kohin vaibunud, kui tormavad inimeste read läbi aukude vaenlase kaevikusse. Siin ja seal kajavad käsigranaatide plahvatused. Kajavad üksikud paugud, mis tihenevad, järsku algab kusagil tööle kuulipilduja, teine, ja varsti keeb lahingumöll üle rinde.

Esimene vaenlase kaevikute vöö on vallutatud, pea järgneb sellele teine. Kolmanda ees, mis kaugemal, rinde taga, keeb vihane võitlus. Surm leiab siin rohket tööd... Vaenlane paneb visalt vastu. Aleksander, kes läbimurret juhtis, on oma meestega kaugele ette jõudnud. Vaenlasel ei ole siin pidevat kaevikute vööd, vaid ainult valitsevail kohtadel. Kohati on vaenulised väed üksteisest möödunud. Keegi ei tea täpselt, kus on omad ja kus vaenlased. Kuulid lendavad nii eest kui ka tagant. Vaenlasele tuleb reservist abivägesid. Üks säärane varuosa on temast paremal olevas kaevikus end üles seadnud, ja see ähvardab kogu rünnakut kui mitte täiesti tagasi lüüa, siis vähemalt pidurdada. Ainuke võimalus seisukorra päästmiseks on neid rün-

nata tiivalt, õigemini selja tagant. Hulljulgelt tormab ta oma väheldase salgaga neile peale. Kergekuulipilduja määrab vaenlase varu saatuse. See satub segadusse ja pageb. Seisukord on päästetud... Kuid samal momendil tunneb ta torget rindu ja vajub kokku...

Kuid veel ei ole tal see kuul määratud surmaks...

„Kus on see rahu maa peal ja inimestest hea meel,“ vilksatab tal nüüd mõte läbi pea!

*

Jälle on jõulud. Kevadised revolutsioonilained aina kohavad. Idast tulevad need punased revolutsiooni kired. Kodumaa on ujutatud üle enamluse ja omavoli kirgedega. Siinviibivad vene väed on muutunud enamluse idee kandjaks. Osa eesti mehi on saagi- ja võimuihas unustanud oma isade kodu pühaduse. Nad, tuginedes võrrale võimule, lõhuvad kõike, mis rahvale on püha. „Kes ei hõiska ega vägivaldse meiega koos, on meie vastu. Järelikult tuleb teda kohelda kui julmimat verivaenlast,“ on nende lipukiri.

Parimad kodumaa pojad peavad, et oma vabadust ja elu säilitada, lahkuma oma kodudest, otsima endale peidupaiku. Need idast tulevad punased ideed on teinud osa inimesi nagu hullumeelseiks. Neile ei meeldi, et leidub inimesi, kel on usutunnet. Rüvetatakse kirikuid ja mõnitatakse teisitimõtlejaid...

Kuidas võib veel siin maitsta jõulurahu! Inimesed tõmbuvad oma maja seinte varju ja kõikidel mõlgub vaid mõttes: Mis saab edasi? Kui kaua kestab see inimeste terroriseerimine?

Vastust sellele küsimusele ei suuda keegi anda. Kuid alateadlikult tuntakse, et see kõik on ajutine nähtus ja hullumeelsus. Seltsimajades ja teatreis, kus varemil pühil korraldati pidusid ja arendati vaimu ning ilutunnet, korraldavad nüüd meile vaenuliste ideede käsilased rahvakoosolekuid, mürgitades neid oma vassimistega, nii et rahvamaas ei taipagi enam, mis ta teeb. Kord ühel säärasel koosolekul levitasid hässitajad laimu ühe eesti avaliku elu tegelase kohta. Üks koosolijaist võttis sõna selleks, et tõtt seada jalule. Ta algas oma kõnet: „Olen alati tõe eest väljas olnud, olgu see sõber või vaenlane, kellele ülekohtu tehakse, ei ole tähtis. Tõde ja ausus on see, mida peab kaitsma. On küll tulnud tõe austamise eest kannatada. Isegi kord gümnaasiumis õppides...“ ja kaugemale ta ei jõudnudki, sest üleskihutatud rahvamaas, kuuldes sõna gümnaasium, karjus kooris:

„Maha! Maha! Mis, tema on gümnaasiumis käinud, järelikult on ta buržu! Kotti! Ajage kotti!

Ja need olid ometi jõulud, rõõmu- ja rahupühad...

*

A ja veeredes kristalliseerus eestluse terve ja alalhoidlik vaim. Punasele, kõike hävitavale lainele asuti vastu. Paisati ta meie piiridest välja.

Kohises ta veel küll ähvardavalt meie piiril ja laine laine järele veeris meie piirile, kuid eesti parimad pojad oma rinna ja verehinnaga paiskasid need tagasi. 1919. aasta jõulude ajal keesid Narva rindel viimsed verised heitlused kodumaa eest...

Need kodumaa kaitsjad ei saanud oma kodudes küll jõule pühitseda, kuid neid ühendas koduga hingeline side. Nad teadsid ja tundsid, et nende kodudes neile mõeldakse, neilt loodetakse, et nad on suutelised tagama omastele kartmatult ja segamatult maitsta jõulurõõmu.

Igas vähimaski mullaonnis põles sel õhtul jõulukuuseke, see rahusümbol. Oli ju teada, et need on vaenlase viimsed meeleheitlikud katsed vallutada kodumaa. Oldi kindel, et tõrjudes neid südilt tagasi luuakse endale püsiv rahu...

Ja nad ei olnud eksinud. Nende sangarlikkus pani rahule aluse...

*

Terve rida rahuaastaid on möödunud sest viimasest jõulust, kus ei võidud ütelda, et rahu on maa peal.

Rahvas ja riik on käinud tõusuteed. Nüüd on võimalik igaühel pühitseda oma soovi kohaselt pühi... Kuid on hiiglasuur vahe ennesõjaaegsete pühade ja nüüdsete pühade meeleolude ja mõistete vahel. Nagu eelpool tähendatud, ei ulatunud inimeste huvipiirkond kaugemale koduvallast, kihelkonnast, linnast. Kõnel-di ja arutati vaid sündmusi nendes piirides. Nüüd ei ole enam kellelegi tundmatud ega võõrad maailmariikide asjad. Nüüd arutavad peremehed maal pühi pidades Mussolini, Hitleri kõnesid ja tegusid. Rahvusvahelised sündmused leiavad üksikasjalist hindamist ja arusaamist nende poolt. Vanasti ei oldud naaberkihelkondade asjadega nii kodus kui nüüd maailma poliitikaga.

See on meie rahva suur edasijõudmine. Säärast tõusu ei suutnud ennesõjaaegseil jõuludel kõige rohkem unistavad unistajadki õhulossidena endale ette manada.

Saatuse on meile olnud heatahtlik. Ta on eestlased teinud rahvaks, kes võib enesele uhke olla. Ja kaasaegseile on antud õnneks teha kaasa ja oma jõuga viia läbi seda rahva uuestisündi! Elame meie rahva õnnelikemal ajajärgul...

Kui vanasti noorusel olid oma huvid ja ideed, siis erinevad need praeguste noorte ideedest tunduvalt.

Noorsugu kasvab ja ammutab oma jõudu rahva iseseisvusest. Siis vastavalt sellele suunavad nad oma nooruse jõu.

Tuhanded noored on koondunud noorkotkaste, kodutütarde ja teistesse isamaalistesse koondustesse. Nad ammutavad sealt endale seda julgust ja jõudu, et oma rahvast tõusuteel viia edasi. Vanem põlv ei olnud ses asjas nii õnnelik — ta ei tohtinud isegi sellest unistada. Kuid ka siis oli, millest saadi jõudu ja vabadustunnet. Need olid siin ja seal säilinud muistsed esivanemate kombes, vanade kõnelused endistest aegadest... see tähtis siis praeguste ideesalvede aset.

Nagu kogu ümbrus on muutunud, nõnda on ka jõululõbud muutunud. Vaevast leidub veel talu, kus on säilinud „passilöömine“ ja muistsete kommete harastamine. Asemele on tulnud uued lõbud ja võlud!

Saluste noorkotkaste rühm pidas koolimajas oma viimse selleaasta koonduse. Seda teadis iga poiss, sest juba ülehommega saavad nad tunnistused ja võivad minna koju pidama pühi, sööma piparkooke ja vorste. Kooli vaheaeg oli ka puhkuseks agaraile mundrikandjatele noorkotkaille, sest polnud nagu tarvidustki kokkutulekuks enne kui tuld kooli. Rahupühade ajaks oli vaikus kogu rindel: ei tarvitsenud maadelda rehkendusülesannetega pingis ega lahingut lüüa vaenuliste salkadega lumesõjas.

Viimaseks oleks see koondus tõesti ka jäänud, kui Väino, Saluste poiste kõrge pealik, poleks olnud teises arvamis. Tema, kes hoolitses, et poistel oleks alati midagi meelepärast ja igal koondusel pakkuda uut, missugune oli raskeimaid valitsejakohuseid kotkana kanda, leiutas ka pühadeks maiuspala. See aga ähvardas rikkuda poiste pühaderahu ja ta kartis, kas poisid vaimustuvad tema ideest nagu harilikult.

Koondus oli võetud lõpptseremooniaks paigale. Nagu muu seas küsis Väino:

„Poisid, aga kuidas te uut aastat vastu võtate?“

Läbisegi kuuldus, et üks läheb tädi külastama, teine isa-emaga naabrimehe juure, kolmandal tuleb onu linnast, kuid suur osa poisse ei teadnud midagi vastata.

„Näha, et paljud teist tahavad uut aastat vastu võtta kodus raamatut lugedes, juttu puhudes või koguni magades. Aga kuidas sina, Rein, ristiiisa juures uut aastat vastu võtad?“ pöördus Väino ühe uustulnuki poole, kes ajas esimesi vagusid pesakotkakatse õppimisega noorkotkluse põllul.

„Söön kõvasti, joon kalja peale, kuulan, mis vanemad mehed kõnelevad ja, kui läheb hästi, mängin viitlehte või oma-trumpi,“ oli avameelne vastus. Nii oli see igal pool, seda teadsid teised poisid, teadis ka Väino.

„Ma usun,“ võttis Väino sõna, „et paljudki teist võtavad vanemate seltskonnas sel viisil uut aastat vastu. Kas see on teile kohane ja kuidas te end seal tunnete, sellest kõneleme teinekord. Kuid meie korraldame endile hulga paremini, lõbusamini ja poistepärasemalt uue aasta vastuvõtmise. Noorkotkas peab teadma, kuidas meie vanaisad ja -emad võtsid vastu uut aastat ja peab pidama lugu vanadest eesti kommetest. Need, kes peavad kodus külalisi võtma vastu ja külastama sugulasi, tehku seda, kuid teised, kel vana aasta õhtul pole midagi teha, tulgu minu poole. Peame seal selle aasta viimse koonduse ja saadame vana aasta, nagu kord ja kohus, vanade kommetega minema ja katsume saada teada, mis toob uus aasta Saluste noorkotkaille. Kaasa võtke igaüks pihutäis tina, muu eest hoolitsen mina. Kes on nõus tulema?“

Hulgaliselt tõusis käsi. Poisid ennustasid sellele õhtule head kordaminekut ja tegid oletusi, mis seal

kõik tehakse. Nii mõnedki, kes olid kindlad küllaminejad, kavatsesid juba sõjaplaani, kuidas vanemaist jääda maha ja pääseda Ülesoo tallu Väino juure.

* * *

Saabus vana aasta õhtu. Taevast oli selge ja tähed s'rasid. Oli ilus talveöö — lumi sätendas kahkjast kuuvalguses ja teedelt kuuldus kirikuliste aisakellade kõlinalt.

Ülesoo tallu aga kogunes Saluste valla noorkotkaid. Tuli neid jala ja suuskadel, kuid paar poissi oli suutnud ka hobused kaubelda välja ja sõitsid nagu mõisnikud kellade kõlinal Ülesoo õuele, kummalgi peal tee äärest korjatud jalamehi.

Väino juhtis poisid kohe ruumikasse kambrisse, mis suvel oli sulaste toaks, nüüd aga seisis tühi. Kella künneks oli sinna kogunenud ligi paarkümmend vähemat poissi, kuna osa pidi vanematega täitma seltskondlikke kohuseid, nooremail haukapoistel polnud selleks aga luba, peavad veel kasvama, enne kui saavad „täismees- te“ toiminguid võtta osa. Ainult paar küünalt valgustas ruumi, kuna aknad olid vana kombe kohaselt kaetud, et tulevalgus ei rikuks viljaõnne. Poisid olid varsti elavas keskustelus möödunud pühist.

„Tere õhtust, mehed!“ katkestas Pärna Jaak oma ilmumisega poiste kõnesumina. Kuigi ta oli elanud üle juba enam kui seitsekümmend aastavahetust, oli ta siiski kõbus vanamees, kes hoolimata sellest, vestles alati noorematega heatujuliselt. Seepärast oli ta ka sellaseid mehi, keda tundis kogu ümbruskond ja pidas temast lugu.

„Tervist, Jaak,“ vastasid poisid kooris. Jaak oli poiste sõber ja surus igaühe kätt ja igaühe jaoks oli tal paar sõna heatahtlikku nalja.

„Mis te siin siis tegema tahate hakata?“ päris Jaak kavalalt muiates.

„Uut aastat vastu võtma!“

„Või nii! Noh selle jaoks mindki siia käsutati. Väino käis seal, et tule ja tule, näita meile, kuidas te vanasti uut aastat vastu võtsite. Ega aidanud midagi. Kuhu mina, vanamees, enam lähengi, tulin siis teie seltsi. Teised läksid pillerkaaritama ja tuttavaid vaatama, mina juba teise jalaga hauas, ega mul sünni enam otsida löbu.“

„Ei ole sul veel viga midagi, elad veel palju aastaid,“ sõnas Väino. „Aga seda me ei taha, et sa kogu oma tarkuse ükskord kaasa viid. Seepärast ole nii hea ja kõnele meile, kuidas siis vanasti uut aastat vastu võeti. Enne aga süütame koldes lõkke, siis nagu kodus ole.“

Väino juhatusel lausuti tulesõnu nagu suvel laagrilõkke ajalgi ja peagi süttis tuli vanaaegsel ahjusuul. Sellaseid kogukaid ahje leidub vanemais talumajades

küllalt, mille ahjuukse ees on kolle ühes tõmbelõõriga, kus tuli võib põleda nagu kaminas.

Jaak süütas piibu koldelt võetud söega. Tõsiselt, mälestusisise süvenenult ja aeglaselt jutustas ta poistele vanasti valitsenud kombeist ja usust:

„Vana-aasta öö oli siis, kui mina olin veel teievanune, salapärane öö. See oli vaimude öö, kes kõik olid lahti lastud ja hiilsid ümber majade, et pääseda sisse. Need olid kõik kurjad vaimud. Seepärast põles kogu öö igas kambris tuli, et neid peletada eemale. Valgust nad kartsid. Meie, noored, kuulasime hirmuga iga müra, mis tuli väljast või pimedast esikust — seda tegid kindlasti vaimud. Olime hästi vagusi, samuti vaikselt olid ka vanemad inimesed. Kuulatati tähelepanelikult vaimude hääli, millede järgi ennustati tulevikku. Laudade kolin tähendas surma, kui aga kuuldus kellahelinat, olid pulmad tulemas. Kurjade vaimude eemale hoidmiseks oli hästi mõjuv abinõu kui väravatele, ustele ja akendele tehti riste. Keegi ei läinud enne uue aasta saabumist magama. See aeg, tähendab, millal me praegu oleme siin, oli kõige hädaohtlikum. Kuid ega vaimud ka veel uuel aastal kadunud, ainult nende mõju jäi väiksemaks ja nad ei hirmustanud ka enam nii teha pahandust. Kolmekuningapäevaks pidid nad inimeste juurest minema ära.“

Jaak vaikis hetke.

Poisid olid kuulanud vaikse hirmutundega südameis Jaagu juttu. Poiste kujud toa pimedal tagaseinal joonistasid tohtlikke varje, näis nagu oleksid vaimud pääsenud sisse. Rõõmsalt pragises koldes tuli, kuid väljas kostus tuule vihisemist ja... salapäraseid hääli. Sel vaikushetkel paljudki tundsid kananahka ihul. Aga see möödus, kui Jaak jätkas:

„Kui aasta oli olnud rikkalik, seisid toidud kogu öö laual ja söödi kaksteist korda. Kui aga oli kehv aasta ärasaatmisel, pandi lauale soola, mida aga keegi ei tohtinud puudutada. See oli lahkuvale vanakesele põlguse avaldamiseks, et uus aasta oleks parem.“

Vana aasta öö määras inimese saatuse järgmiseks aastaks. Seepärast ükski ei jätnud kasutamata seda võimalust, et heita pilk tulevikku. Selleks võeti ette mitmesuguseid toiminguid. Vanad inimesed vaatasid, kas liivaannus tuleb nende järele, nooremad olid huvitatud, kas tuleb kosjatee võtta jalgade alla või saab tanu alla. Pandi lauale soolahunnikud, kelle oma oli sulanud, see pidi surema. Tüdrukud loopisid kinga üle pea ukse poole ja vaatasid, kas tuleb kosilasi või mitte. Kosilasi nähti ka unes, kui öhtul söödi üheksa silku ja joodi vett peale. Üldse vana aasta unenäost võidi näha ette tuleva aasta elu. Peremees viskas rehe all õlgi parte vastu, mida rohkem neid sinna rippuma jäi, seda parem aasta tuli. Mõni läks peegli ette, asetas sinna piibli tagurpidi ja luges siis peeglist piiblit, kust oli näha ka tuleva aasta sündmusi. Rangid pandi tagurpidi kaela ja vahiti pimedas aknast sisse, käidi ümber toa, müts tagurpidi peas, ja tehti teisigi tempe, et saada teada oma saatust. Kes ütlesid, et nad seda „tembutamist“ ei usu, katsusid seda teha salaja, kuid kui juhtuti peale, oli naeru laialt.

Kõige enam püsinud komme oli õnnevalamine...“

„Meil on tina ligi, teeme kah,“ ruttas Uno seletama.

„Küllap me teeme, kannatage veel veidi. Ma tahan ütelda veel paar sõna, kuidas te uuel aastal peate olema, et teil läheks hästi kogu aasta. Uue aasta hommikul minge kirikusse, kuid pange taskusse, kogu oma raha, mis teil on, siis saate kogu aasta igasuguseid asju osta hästi odavasti. Kuid ärge andke sentigi välja, siis on teil kogu aasta rahakott põhjata ja teil pole kunagi raha. Hoiduge vanasarvikut nimetamast, muidu on ta teile kogu aastaks truu seltsiline. Olge hästi

tähelepanelikud ja katsuge midagi leida, sest uue aasta leid, see tähendab õnne. Kuid ärge olge nii rumalad nagu need mehed, kes kirikust tulles arvasid teelt leidvat rahakoti, kuid üles võttes lippas see nii, et lumi tuiskas, metsa poole. Kaks teiesugust poissi oli sidunud kotile nõõri taha ja narris neid, kes arvasid olevat leidnud õnne. Üldse olge uuel aastal nii, nagu tahate olla terve aasta. Kui te suudate ühe päeva olla head poisid, siis suudate ka järgmisel päeval end hoida vaos, ja, mis peaasi, uue aasta õnn on teiega.“

Jaak koputas piibu tühjaks ja pistis tasku. Poisid istusid mõne silmapilgu vaikselt, et öeldu üle järele mõtelda.

„Nüüd aga pojad,“ katkestas Jaak vaikuse ja poistesse tuli elu, „vaatame, mis siis uus aasta teile kellelegi toob. Tehke taskud tinast kergemaks ja igauks katsetab oma käega, sest nagu vanasõna ütleb: „Igaüks on oma õnne sepp!““

Selle käskluse peale poisid töid kohe oma tinatagavarad taskuist välja. Oli seal igasugust koli: tinasõdureid, -nööpe, -plomme, traati ja nii mõnigi oli vähendanud viimases hädas isa jootmistina tagavara, häda sellele, kes ei osanud pidada piiri, sest sellele toob uus aasta kindlasti õnnetust. Väino tõi vana emailkulbi ja pangetäie vett, mille sees kaasatoodud mitmesuguse päritoluga tinatükid pidid vana kuhu, kust pealt iga poiss võis arvata ära oma tulevikujuhtumised.

Eesõiguse sai Ants, kui kõige noorem, endale. Varsti liikus tina kuumutatud kulbis nagu elavhõbe, sest sellase tähtsa ja otsustava silmipilgu ees värisevad erutusest ka kõige tugevamate närvidega mehe käed. Pang toodi kohe ligi ja nüüd anti nõu tina valada kohe vette. Seda tuli teha järsku, muidu ei saa õnnest asja. Kui Ants tõstis kulbi tulelt, olid kõigi meeled pinevil nagu mõnel maavõistlusel, kus sellest hetkest olenes võit või kaotus. Ants ise seipitses väga tõsise näoga oma õnne.

Kõva karakaga kadus tina pange põhja ja aurupilv tõusis lakke. Kõik vabanesid ühel hoobil pingest, mis andis maad uudishimule. Ants tõstis tilkuvat tinatükki veest.

„See on rebane! vaata kui tore saba!“ pahvatas üks.

„Ta tuli sinu sauna vaatama,“ nokkis teine, „vaata ette, et sa teda katusele ei lase, tal näivad olevat halvad mõtted.“

„Aga see võib olla ka hani,“ arvas kolmas, „Antsu ootab ametis alandamine: kuningast hanekarjaseks!“

Ants aga ise ei lausunud midagi. Küllap ta leidis sellest tinatombust seda, mida ta ise oli kogu aeg ihaldanud, las' teised mõelda, mida nad tahavad. Uuris ja vaatas oma õnne igast kandist. Jaakki lähenes ja hindas asjaliku pilguga.

„Aga raha sa küll palju ei saa, on teine päris läikiv. Mida krobelisem pind, seda rohkem tuleb raha.“

Kui mõned poisid olid juba läbi, vaibus esialgne vaimustus, järgmistest tagajärgedest olid peamiselt valajad ise huvitatud, kuni igal poisil oli kas auto, taev, lennuk, raamat, revolver või muud sellased asjad, millega poiste fantaasia tegeleb alata. Kõneldi lendurohvitseridest ja kapteneist, salapolitseinikest ja koolmeistrest. Igaüks oli omaga rahul. Ka Väino ise, kuigi ei osanud anda oma õnnele mingit nime, aga selle eest oli see läbi ja läbi krobeline nagu tükk käsna.

„Sinust saab ikka vist miljonär,“ tähendasid poisid, „ära meid siis unusta.“

„Kui mul oleks mõni klassiloteriipilet, siis vahest võiks loota, aga... Aga kui vana aasta ennustus näitab, et tuleb raha, ega see siis jää tulemata. Küll te näete,“ lõpetas tulevane miljonär kindlalt.

Nüüd oli poistel kõnelemist palju. Tehti palju üksteise kulul, nokiti heatahtlikult, kuid igaüks salajas südamepõhjas soovis seda, mida näitas õnn. Hoolikalt pandi need autod, lennukid ja muud riistapuud kõrvale, et viia koju ja hoida mälestuseks.

Ei lastud poistel palju lobiseda, vaid Jaak tegi neid tähelepanelikuks uue üritusega. Lauale toodi neli kruusi; ühe alla pandi muld, teise alla sool, kolmanda alla raha ja neljanda alla võtmed. Jaak seletas, et nüüd hakkab „saatuse liisuvõtmine“. Vanasti oli nii, et muld tähendas surma, sool — vangistust, raha — rikkust ja võtmed — kohta. Kuid poistele tehti see veidi ümber, sest surmast ja vangiminekest ei võinud olla juttugi. Tehti nii, et muld tähendab teiseks aastaks klassi jääma või „lambapäevi tegema“, sool järeleõppimist pärast tunde, raha — rikkust ja võtmed — head edasijõudmist.

Kordamööda võisid poisid kergitada kruuse. „Saatuse liisk“ tõi üllatusi, mängis vingerpussi, kuid pani mõnegi mehe mõtlema ja südant läbistas kihvatus: kui see äkki ongi tõi. Ergutust tõi see igale, kel halvasti, see tahtis saatusega jonnida, et see ei osutuks tõeks, kel hästi, see tahtis saavutust hoida ka endale.

Vahepeal tegi Väino paar kohast mängu, siis näitas Jaak veel jõu- ja osavusnumbreid. Näiteks pandi poisil jalad nõoriga lae poole ja siis pidi ta kätel käies

nii palju küünlale liginema, et sai tule ära puhuda, kusjuures mõnigi tormakam tegi sellejuures uperpalle. Veeti vägikaigast, tehti mustlasmaadlust ja rippuva looga peal vaheliti olles prooviti tasakaaluosavust. Lõbu oli laialt.

Kui Jaak läks vett välja valama, millesse poisid olid õnne valanud, kutsus ta neid kaasa hääli kuulama, sest vee valamise ajal kuulud hääled teevad tuleviku veel selgemaks.

Jaak valas, kuid keegi ei kuulnud midagi peale tassase lume sahina, mida tuuleiilid keerutasid hangelel. Poisid imetlesid siravaid ja helkivaid tähti. Siin tuli poistele Jaak oma tarkusega appi. Küsis esiteks poistelt, kust tähed saadud, millele poisid suurt vastata ei mõistnud peale jumala loomise. Jaak aga kõneles, mida vanasti arvati selle kohta.

ILMUS TRÜKIST

Kapten Irve Soomusronglaste Seltsi väljaandel

KAPTEN IRVE ELULUGU

280 lhk., piltillustratsioone 40, kahevärviline kaaneilustus,
hind 1 kr. 75 snt.

Soodustatud tellimise tingimused: kes tasub iga tellitud raamatu eest enne 10. jaan. 1936. a. posti jooksvale arvele nr. 533 P. Villemi nimele 1 kr. 40 s., sellele saadetakse raamat (raamatud) kätte ilma mingi lisamaksuta.

Kapten Irve Sr. Seltsi juhatus.

Ühtede arvamise järgi olevat need Ilmarine kinnitanud taeva külge. Need olevat taevavõlvi hõbenaelad, mis särades laevameestele teed juhatavad. Vanasti olevat olnud rohkein tähti. Vanapaganale ei olevat see meeldinud, et ööd on valged ja kord röövinud ta poole taevast tühjaks. Kuid vanataat saatnud Kõue ja Pikkeri kaela, kes siis osa tähti pannud tagasi, kuna osa viinud aga vanapagan koopasse kaasa. Ka liikunud jutt, et kord tulnud taevateik maale väga ligidale ja uudishimulised lapsed torkinud taevasse sõrmedega augud sisse. Taevatelgi taga oli hele valgus ja paistis telgiaukudest sisse. Et augud moodustavad tähed, oletab rahvas, et talvel selgel ööl olevat ilm ikka külmem, sest soojus voolavat tähtede aukudest välja.

Poisid olid sellega nõus, et kui telgil on augud sees, siis on telgi all ikka külm. See oli neil üks esimesi laagritarkusi.

Siis näitas Jaak veel üksikuid tähekokusid, nagu reha, suurt peni, sõnni, sõela, kaksikuid, suurt ja väikest vankrit, põhjanaela, lohe, luige, kotka, lõvi ja teisi tähekokusid.

„Jaak, sõge, sa külmetad poisid ära,“ hõikas Ülesoo perenaine uksekt. Poisid trügisid tuppa tagasi. Jaak tuli viimaseks, vaatas veel korra taeva poole ja ütles nagu endale:

„Ilm läheb sulale, tuul on hakanud lõõtsuma ja vilistama.“

Kuid nüüd kutsuti poisid valgesse tuppa, kus istusid raadiot kuulates Väino kodused. Raadioaparaat oli venna meisterdatud, kes käis põllutöökoolis, ja poisid olid sellest väga huvitatud, kuid neid sundis tähelepanelikuks jõurikas ja mehine hääl, mis tuli poistele salapärasel kombel Ülesoo tallu:

„Meie rahval tuleb töötada üksmeelselt, me peame oma rahva elu ümber korraldama, selleks soovin kõigile

kodanikele uueks aastaks õnne ja head töötahet, eriti aga tahet.“

See oli lugupeetud riigivanem, poiste kõrge auvanem, kes saatis oma rahvale uue aasta tervitused koju, kuid Saluste noorkotkad tundsid, nagu kõneleks ta ainult neile siin mugavas peretoas.

„Kui me üheskoos läheme vastu uuele aastale isamaalises tundeis ja kindla töötahtega, siis loodan, et uus aasta osutub õnnelikuks ja et jõuame olukorrani, millal saavutame demokraatliku riigi uuesti korraldatud asutused. Kui kõik ei tule kohe ruttu, siis ei tarvitse hakata otsima süüd, vaid olge kindlad, sest meid kõiki on juhtimas üks tahe.“

Soovin meie armsale riigile, meie töökale rahvale ja kõigile, kes meie riiki armastavad, head uut aastat!“

Mängiti hümmi, millele poisid püsti seistes laulsid innuga kaasa.

Selle järele kuuldus kaksteist kellalööki, mis kõlasid pühalikult läbi ruumi.

„On saabunud aasta 1936!“ sõnas raadioonu pidulikult. Kuid järgmised soovsõnad kadusid poiste hõiskeisse, kes olid rõõmsad uue aasta saabumisel ja ruttasid soovima üksteisele head uut aastat. Ei unustatud ka pererahvast. Kõige lõpuks pilluti Väino lae alla ja sooviti, et ta uuel aastal uue jõuga juhiks Saluste poiste suuri tegusid ja et Saluste poiste nimi saaks tuttavaks üle maleva piiride.

Perenaine pakkus poistele küpsiseid ja õunu, vesteldi veel veidi, tehti kindel otsus senisest suurema agarusega hakata tööle ja siis asuti koduteele.

Kaks „mõisnikku“ tõi oma traavidid rehe alt välja, kuhu mahutati kõik poisid, ja lauluga aisakellade saatel sõitsid nad Ülesoo õuest välja üle nurme maanteele.

Ar. — Al.

Toimetusele saadetud Kirjandus

Joh. Hiimets: Augustinus. Suure usu-võitleja elu ja vaated. Suurmeeste elulood nr. 28. 139 lhk. Hind 1 kr. 50 s.

J. Vorms: Painaja poeg. „Noor-Eesti“ rahvaraamat nr. 5. Hind 1 kr. Jutustus teorjuse lõpust.

Marie Under: Kivi südamelt. Kümnes kogu luuletusi. Kaas H. Mugastolt. Hind Kr. 2.40. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“.

Fr. Tuuglase rahvajutt „Hunt“. Noor-Eesti Kirjastus. K. A. Hindrey illust. Hind Kr. 0.50.

Mart Raud: „Kauge Ring“. Luuletusi. Joh. Raudsepp'a kaas. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus. 1935. a. Hind Kr. 1.50.

A. Jakobson: „Reamees Mattias“. Novellikogu. Kaas ja tekstiillustratsioonid E. Järvelt. „Noor-Eesti Kirjastus“. 1935. a. Hind broš. 3.75, köites 4.50, iluköites 5.25 kr.

Bernhard Sööt: Stilistika ja poeetika koolidele. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1935. a. Hind Kr. 0.75.

K. A. Hindrey: „Armastuskiri“. Novellid ja miniatüürid. „Noor-Eesti Kirjastus“, 1935. a. Hind Kr. 2.50.

K. A. Hindrey: Meie koduloomad ja nende põlvnemine. 104 lhk. 30 tahvlit ja pilti 92 loomast. Hind 1 kr. „Elava Teaduse“ aastatellijail 75 s.

Soome kaitseliidu häälekandja Hakkapeliita nr. 48, 49 ja 50.

Soome Küttide Liidu häälekandja Suomen Sotilas nr. 24.

Poola Küttide Liidu häälekandja Strzelec nr. 46, 47 ja 48.

Leedu kaitseliidu häälekandja Trinitas nr. 48, 49 ja 50.

Uus Talu nr. 11.

Üliõpilasleht nr. 13 ja 14.

Eesti Kirjandus nr. 11.

Tervis nr. 11.

Sõdur nr. 47/48 ja 49.

Kaubandus-tööstuskoja Teataja nr. 23.

Side nr. 10/11.

Eesti Raudtee nr. 5.

Kodu nr. 23.

ÖÖLOKAAL
„ASTORIA“

HARJU 19, TEL. 437-00

Suurejooneline jõulukuu eeskava!

Meeleolulauljanna
prl. **SALLY RAYLON**

I korda pealinnas neeger
PRINCE TITO
eksootiliste ettekannetega

Tantsijanna
prl. **HERMY NÕMM**

MUUSIKA TANTS KABAREE

A/S.

Rotermann'i Tehased

end. Chr. Rofermann, asuf. 1829. a.

Jahuveskid
Leivatööstus
Võieksport

E s i n d u s e d:

„Opel“ =autod, „Krupp“ =autod, „Continental“ =kummid

Juhatus: Tallinnas Osakonnad: Tartus, Viljandis, Narvas

Suurim kaitsevää varustaja
lihağa ja lihasaadustega on

ÜHISUS „ESTONIA EKSPORTTAPAMAJAD“ TALLINNAS

RAADIO

— maailma parim hääł.

— Euroopa raadioteh-
nika tippsaavutus.

— Eesti kõrgeväärtuslik
vastuvõtja.

SABA — kuulus Saksa raadio.

AINUESINDUS:

TALLINNA MANUFAKTUUR JA KAUBANDUSE A/S.

RAADIO-LADU, TALLIN N
RAEKOJA PL.
Jegorov'i majas

tel. 4-26-57.

KNNÜ

Kristl. Noorte Naisühingu

EINELAUD

Tallinn, Harju t. 48.

HOMMIKUEINED 8—12

LÖUNAD 1/21—6

Toidud maitavad, terved, val-
mistatud ainult värskel ja häist
aineist. Taimetoidud. Tellimis-
tele ka dieettoidud. Pidosöö-
kide korraldus ettetellimisel.

Abonentidele ja õpilastele hinnaalandus.

TEENIMINE KIIRE. HINNAD MÕÕDUKAD

Teenimine ja riiehoold tasuta.

Põllumajanduse Pank.

Asukoht: Tartus, Suurturg 9; telefonid: juhatuse 10-65, üld 50.

Arvete seis 30. novembril 1935. a.

AKTIVA.		PASSIVA.	
Kassa ja j/ arv teist pank.	Kr. 288.068.63	Osa- ja muud kapitalid	Kr. 113.908.47
Väärtpaberid ja osamaks teistes asutustes	„ 106 242 65	Hoiusummad:	
Väärused	„ 6 255.53	Tähtajalised	Kr 570 012.76
Laenud	„ 1.380.584.72	Jooksvad	„ 945 428 84
Riiklikud laenud	„ 2.542.79	Vekslite rediskont E. P.	„ 108.434.—
Korrespondendid: „Loro“	„ 43.006.97	Riikl võlad Pikal. Pang.	„ 2 622.14
„Nostro“	„ 8 167 44	Korrespondendid: „Loro“	„ 8 808 87
Vallasvara	„ 17 343 68	„Nostro“	„ 51 860.29
Kinnisvara	„ 13 026 82	Saadud 0,0/0 ja komisjon	„ 111.183 72
Ärikulud ja maksetud 0/0 0/0	„ 46.286.96	Väljaantud garantiid	„ 9 253.—
Garantiide aebitorid	„ 9 253 —	Muud passivad	„ 7.054.72
Muud aktivad	„ 7.787.62		
	Kr. 1 928 566.81		Kr. 1.928.566 81

Pank võtab raha hoiule ajakohase 0/0, annab heade kindlustuste vastu takistuseta laenusid 6—70/0, ostab ja müüb E. V. Riigikassa pantkirju, milledega võib soodsalt tasuda asunikku talude võlgu ja toimetab kõiki panga operatsioone.

Korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohades.

Pank ostab ja müüb välisvaluutat.

Pangal tulekindel varakamber.

Põllumajanduse Pangaga opereerivad kõik põllumehed, põllumajanduslikud ühised ja omavalitsusasutused.

Panga juures E. O. ja U. A. Kindlustusselts „Oma“ agentuur.

JUHATUS.

Kaitsemalevlastele ja noorkotkastele

pakume täielikemas valikus

vormi-, ülikonna- ja pluusiriideid,

samuti ka kõike kaitsevæ riidevarustusele kuuluvat mater-
jaali, nagu: kodumaa vabrikute kaitsevârvi diagonaalrii-
deid, püksicordi, sõduri šeeviotti, kandi- ja voodririideid j. t.
Covercoat- ja trenchcoat-mantliriideid ja veekindlaid pre-
sent-, telgi- ja ranitsariideid.

M. Jänese suuräri

Tartus, Kaubahoov 9-10-11-12

Kõnetraat 5-91.

Asutatud 1899. a.

OSAÜHISUS

RAF. HAARLA

KIRJAÜMBRIKU JA PABERIÜMBERTOOTAMISE TEHAS

TINA TAN. 9. TALLINNAS TEL. 302-56

Nõudke

märgiga kvaliteet
paberikaupu

Valmistab ja müüb **kirjaümbrikke** igasuguseid
Postpaberit mitmesugust: lihtsat, linast ja mustriõga
Iluposipaberit ümbrikkudega, mappides ja karpides
(papeterie)

Kirjaplokke maitserikkas valikus

Taskuplokke (Bloc-Notes)

Salvrätikuid valgeid ja värvilisi krepp-paberist

Krepp-paberit — 50 värvi. **Kooği-(tordi)-aluseid**

Kopeerpaberit sinist ja muid paberikaupu

Eesti arstide-klinitistide ühingu

ERAHAIGLA

Narva m. 6-a Tallinnas. Tel. 428-80

STATSIONAARNE RAVI IGAL ERIALAL. — ALATINE ARSTLIK VALVE.

Röntgenikabinett: läbivalgustused, ülesvõtted, röntgenteraapia (ravi). Tasud vastavad keskhai gla taksidele.

Raadiumiravi.

Elektrikabinett: diathermia, kõrgustikpäike, sinine valgus, elektrivibratsioonid, neljarakuvann, diathermia mudaga.

Massaažikabinett: üldine ja osaline massaaž.

Vesiravila: männiekstrakti-, meresoola-, Haapsalu tervismuda-, söehappe-, pämi- ja vahuvannid, istevann, valguskapp, aurukapp, charcot-, šoti-, kapi laar-, aurudušid.

Laboratoorium: kliinilised ja bakterioloogilised analüüsid ning kvantitatiivsed, keemilised ja mikro keemilised määramised veres.

Soodsail tingimusil ostate

T. Telefoni vabriku ja Philipsi radioaparaate.

**Elektriarmatuure
Kõiks. elektritarbeid**

F-ma King & Rosenberg

Kullasepa 14. Telef. 442-54

KINNITUS-AKTSIA-SELTS

EESTI UNION

Tallinn, Suur Karja 18. Telefon 445-10,

|| TULE ||

veo-, auto-, kasko-, klaasi-, murdvarguse-, sõja-
ja kodanlike rahutuste, õnnetusjuhtumite

|| ELU ||

KINNITUSED

Sõjaväe Majandusühisus

Tallinn, Pikk 11, telefonid 452-06, 452-07

SUURES VALIKUS ● KONSERVID JA DELI-
KATESSID ● KUIVATATUD PUUVILI ● KOHVI
ERISEGUD ● JÕULUMAIUSTUSED ● PRANT-
SUSE KONJAKID ● HISPAANIA VEIN ● KODU-
JA VÄLISNAPSID ● VEINID JA ÕLLED ●

*SOBIVAKS JÕULUKINGITUSEKS ●
DAAMIDELE JA HÄRRADELE PE-
SU JA KOSMEETIKATARBEID*

OSAKONNAD :

TALLINN, VENE 5, TELEFON 429-42
" KOPLI 21, " 466-58
" S. JUHKENTALI 10-a, TELEFON 450-18
TARTU, KÜÜNI 3, TELEFON 11-16
VÕRU, JÜRI 24, " 1-29
RAKVERE, LAI 17, " 79
PÄRNU, RÜÜTLI 27 " 2-97
NARVA, MALMI 1 " 1-43

Oma lugupeetud äris

soovivad:

Pleki- ja vasefööstus

J. Eek & J. Sirk

Dunkri tän. nr. 2 Telefon 434-08
Tallinn

Tallinna mütsitööstus ja kaubandus

F. B. Strasch

Maakri tän. 2 Kõnefr. 304-87
Suurim mütsitööstus Eestis.

Liha- ja vorstikauplused

Vennad Laks

Tallinn,
Uueturu kaubamaja nr. nr. 7, 17, 18, 30
ja Dana Kalamaja nr. 7.

Häid pühi ja õnnelikku uut aastat
soovib

H. Laas'i

pagari ja kondiitriäri
Tallinn, V. Posti 7, tel. 446-57.

P e s u ä r i

A. Käba

Tallinn S. Tartu mnt. 32,
tel. 304-69

Valga vormimütsitööstus ja -kauplus

L. Usatenko

Valgas, Kesk tänav 13

Paberi ja kirjutustarvete

K/m. Joh. Tops

Tallinn, Väike Karja 5,
tel. 444-74.

Naftavabrik

«Linda»

om. J. Susi.

Tallinn, S. Pärnu mnt. 78. Tel. 459-74.

Valamistööstus

Joh. Mittus

Tallinn, Vabriku 6, tel. 438-27.

A/s Eesti Paber

õpradele häid jõule

Birk'i riitevärvimise
vabrik ja
keemiline puhastus
omanik: **Karl H. Detfloff**

Tallinnas: { Maakri 23 — telef. 307-07
Raekoja pl. 13 — tel. 429-28

M. Kabal
Helsingi riidekauplus

Tallinn, Väike Karja 7 Tel. 444-01

Keemiatööstus
Tõ. Tiilmann
Tuulika 11

Elektrotehnika büroo
V. Engel

Pikk 39 tel. 444-53

Eesti speditiooni
A.-S. end.
Kniep & Verner
Tallinn,
Mundi tän. 3-4

Makaronitehas
„**Minerva**”

Tallinn, Alberti t. 4 Tel. 435-28

Raamatuköitmis- ja lineerimistööstus
J. Biek
Asut. 1872. a.
Müürivahe t. 17 Tallinn Telefon 444-10

Kaubandusekontor
Ed. Thomson & Ko.

Lai tän. 33 Telefon 441-87

Häid jõule
ja
uut aastat
soovib kaitseliidu perele
maleva einelaua korraldaja
A. Mälvov.

Graafikatarvete kontor
J. Blumenfeldt

Nõmme, Valdeki 14 Tel. 523-91

NÕUDKE TUNTUD HEADUSES

R. KLAUSSON'I

**MONPANSJEE,
ŠOKOLAADI-
KOMPVEKE,
ŠOKOLAADI,
BISKVIITI**

MUUGIL ÜLE MAA KÕIKIDES
KOLONIAALKAUPLUSTES

VABRIK ASUB
TALLINNAS, JAHU 5. TEL. 441-15

A. J. TRANKMANN & Ko.

**LAEVAMAAKLER,
SPEDITSIOON
JA TRANSPORT**

TALLINN, VALLI 10, URLA MAJAS
TEL. 442-57 & 442-59

A/s. „EESTISIID“

VABRIKU LAOD.

viru tän. 5, tel. 447-87.
Viru tän. 14, tel. 443-97.
Laadaplats 70.
Tartu, Poe 2, tel. 10-17.
Tartu, Aleksandri 16, tel. 1-95.
Narva, Peetriplats 1.
Viljandi, Tartu 1-a, tel. 30.
Pefseri, Turuplats 17, tel. 1-19.

**Moodsad riided, süüdist ja puu-
villased, lõimed.**

Müük en-gros.

Restid ja kupongid.

Tartu Vesiravila

Tartus

Pikk tänav nr. 62/64

Telefon 34

Ambulatoorne ja kliiniline ravimine

Ravitakse:

Närvahaigusi — närvipõletikku, ishiast, neurasteeniat, ka neurasthenia sexualist, hüsteeriat, halvatus j. t. **Liigese põletikke** — liigeste ja lihaste reumatismi. **Ainevahetuse haigusi** — liigrasvumist, podagrat, veresoonte lubjastumist.

NAISTEHAIGUSI

SUHKURTÕBE

SÜDAMERIKKEID

Pärmivedeliku, söehappe-, vahu- ja teised kümb-lused, kuuma raba pakkimised, dušid, elekter- ja valgustusravi. Massaaž. Asutus on avatud kella 10--8 öht. Ametnikkudele ja üliõpilastele hinnal-andus. Prospektid saadetakse kohe nõudmise korral.

JUHATUS

EESTI HÜPOTEEGIPANK

TARTUS, PROMENAADI 5, OMAS MAJAS

annab linnade ja alevite kinnisvaradele pikaajalist laenu pantlehtedes.
Laenult võetakse aastas 6½% intresse ja 1% kustutusmaksu. Laen kustub
automaatselt 33½ aastaga.

LUKSUS-KINOTEATER

Gloria-Palace

VABADUSPLATS 5

∫∫

HOOAJA PARIMAD
HELIFILMID

∫∫

Majaomanike Krediitpank

RII

Tallinn
Valli tän. 10

*Pank toimetab kõiki
pangaoperatsioone*

Telef. 426-69

Pank on avatud kella 9-2

TARTU JUUDI ÜHISPANK

TARTUS, POE T. 3, TEL. 305

Toimetab kõiki panga operatsioone

A.-S. POLARIS'E AGENTUUR

SAKU ÕLLETEHASE A/S.

ÕLU ja MÕDU

GEORG STUDE

ASUT. 1864.

PIKK 16 TEL. 442-76

TALLINN

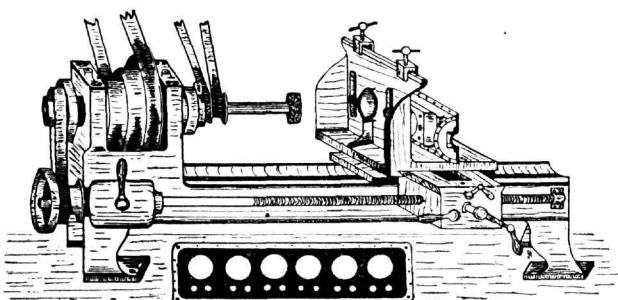
MARTSIPAANI-,
ŠOKOLAADI- JA
KONDIITRIÄRI

MATMISTARVETE- JA DEKORATSIOONESEMETE
TÖÖSTUS

Joh. Jürvetson

TALLINN, LENNUKI 5.

TELEFON 445-06

R. STRYCK. MOOTORITEHAS.
PÄRNU, Jannseni t. 13, tel. 1-67.

Valmistab: Paadi- ja tööstusmootoreid. Teeb: Igasuguseid
remonttöid, metallide valamist, autogeenilist šveissimist jne.

V. VUNDER

SUUR PATAREI 6.

SOOVITAB:

Tsingitud katuseplekki 10-14 ⌘
Valget plekki J. c. 1×2×3×4 +
Siberi plekki 10-20 ⌘
Siberi plekki 1×2 meetrit 1 mm.
Musta plekki 10-20 ⌘
Vitsrauda 1¹/₄, 1¹/₂"
Inglistina. Seatina.

Kõõma

*ja teiste juukseõaiguste vastu
tarvitage*

CHOLESTINI,

*mis on saadaval kõigis ap-
teekides*

Valmistatud

G. Gnadebergi ja E. Leydeni

apteegis

Tallinn, S. Karja 4

Esimene Mehaaniline Paberossikestade- ja
Pappkarbitööstus

Asut. 1897

„GEORGI“

Asut. 1897

E. GLAUDAN

Tallinn, Toompuiestee 27, kõnetr. 434-27

PAPPTOOTED,

nagu: kokkupandavad koogi- ja
tordikarbid, puudrikarbid, papp-
taldrikud, pakkekarbid ja mitme-
sugused papptööd

PABEROSSIKESTAD

nr. nr. 7, 8, 9, 10, 11 ja 12 —
riisi- ja maispaberist

ELMAR TORV'i metsaäri

Tallinnas, Lauulupeo 26

Tel. 304—10
463—80

müüb tuntud headuses kuiva

puuehitusmaterjali

küttepuid

ja iga seltsi hõõveldatud laudu

ja latte

ERVIN SAKSEN

Lembitu 27 Tel. 457-88

VESIVARUSTUSE,

KANALISATSIIONI

SISSESEADED ja

PARANDUSTÖÖD

IGASUGUS. LUKUSEPATÖÖD

L A O S

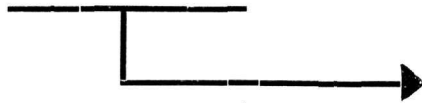
sellel alal tarvisminevaid
materjale

**Töö korralik ja täielise
vastutusega**

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

TALLINNAS, S. KARJA 19

TELEFON 425-55

Toimetab kõiki pangaooperatsioone nii liikme-
tega kui ka võõrastega. Ostab ja müüb
välisraha ja igasuguseid kindlaprotsendilisi

V Ä Ä R T P A B E R E I D

J U H A T U S

Moodsaim ja täielikem **pappkarbitööstus** Eestis

M. DRESSELT & A. KRIK

Tallinn, S. Karja 21, tel. 452-96

Valmistab: igasuguseid ilu- ja lihtpappkarpe, foto- ja postkaardialbumeid, kõiksugu-
seid **kartonaashitöid**

Pagaritele igasuguseid **kookide karpe** jne. **Trükib pärjalinte** kuld-, hõbe- ja
värvitrukis

**Kaunimad kingitused
jõuluks on**

ED. TASKA

kaunistatud nahatööd ja
kuldkööited

Ateljee

TALLINNAS, KUNSTIHOONES

Suurim valik valmis

möööbleid

J. Kallo äris

S. Karja 18

Telef. 446-89

Soodsad maksutingimused

Meesterahva rätsepaäri

Jul. Kull

**Võtan vastu tellimisi igasuguste ülikondade, palitute
ja mantlite peale**

Esimese klassi töö. Soliidne-moodne. Täieline vastutus.
Suurim inglisi riide ladu

Suur Karja 6-3 Telefon 468-37

„UUS EESTI“

on sisukaim ja huvitavaim rahvuslik ajaleht. Toob igapäev täpselt ja kiirelt teateid sise- ja välismaalt.

„UUS EESTI“

kaitseb meie riigi ja rahva üldhuvisid.

„UUS EESTI“

kaastöolisteks on nimekamad Eesti avaliku elu tegelased, ülikooli õppejõud, tuntumad majanduselu juhid, kirjanikud, kunstnikud jne. Perenaistele on „UUS EESTIS“ pühendatud eriosa.

„UUS EESTI“

vähemalt kolme kuu tellijad saavad kaasa Põllutöökoja põllumajanduse ajakirja „Põllumajandus“ poole hinnaga. Kõigile tellijatele anname hinnata kaasa pildirikka nädalalehe „Tallinna Posti“ värvilise seinakalendri ja kalender-käsiraamatu.

„UUS EESTI“

tellige endale veel täna. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „UUS EESTI“ esindajad linnas ja maal.

„UUS EESTI“

tellimise hind: kolmeks kuuks Kr. 3.50
kuueks „ „ 7.—
üheks aastaks „ „ 13.50

köös „Põllumajandusega“

kolmeks kuuks Kr. 4.—
kuueks „ „ 7.85
üheks aastaks „ „ 15.—

Riigikaitseline tublidus nõuab:

laskeoskust,

relvi ja

laskemoona

°/Y. **SKOHA** A/B.

HELSINKI KAIVOKATU 6.

Kõik meie tarbed Eestis müügil

KAITSELIITLASTE TARVETE LAOS

KAARLI T. 8, TALLINNAS

ja tema müügikohtades, Sõjaväe Majandusühisuse kauplustes
TALLINNAS, TARTUS, NARVAS, RAKVERES, VÖRUS ja PÄRNUS